

✓ אקד + אוקים

מדינת ישראל

גנור המדינה  
מזכ"ל - ממשלה

משרד

מזכ"ל - ממשלה -  
מזכ"ל - ממשלה  
מזכ"ל - ממשלה

9.1968  
מזכ"ל - ממשלה

מס. חק. מקור, 3

מחלקה

ועדת השרים העליונה לענין ירושל

שם

מזכה פנימי

מזכה לוגי

כתובת

8220 / 28 - א

77.4/22 - 166

02-111-08-11-10

מס פריט: 1082191

24/11/2013

252-3

ס ו ד י

סִינֹגְרָמָה

פֶּרֶטִי-כָל

ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים

י"ז באלול תשכ"ח - 10.9.68

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר, י. אלמוגי, מ. בגין, מ. בנסוב, ח. גבתי, י.ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו השרים : א. אבן, י. אלון (בחול), ז. ורהפטיג (בחול), פ. ספיר, מ. קול (בחול), ח.מ. שפירא (בחופשה), ז. שרף (בחול).

|              |   |                                |
|--------------|---|--------------------------------|
| ב. שחור      | - | סגן שר הדתות                   |
| מ. בנבנישתי  | - | עיריית ירושלים                 |
| ש. גזית      | - | משרד הבטחון                    |
| ש. הלל       | - | משרד החוץ                      |
| א. כידן      | - | משרד ראש הממשלה                |
| מ. סילברסטון | - | משרד הפנים                     |
| ס. קולק      | - | ראש עיריית ירושלים             |
| י. תמיר      | - | משרד ראש הממשלה                |
| ר. תמיר      | - | החברה לפיתוח מזרח-ירושלים בע"מ |
| מ. ניר       | - | מזכיר הוועדה                   |
| רשמה         | - | ש. יפה                         |

א. העברת המימשל הצבאי להר הצופים;

ב. שיקום שכונת "ימין משה";

ג. בית הכנסת "חורבת רבי יהודה החסיד".

רה"מ ל. אשכול:

עלינו לדעת לכלכל זמננו כראוי; במידה ויהיה סיפק  
בידינו - נדון על שני סעיפים העומדים עתה על סדר-  
היום: העברת הממשל הצבאי להר הצופים ושיקום שכונת "ימין-משה".  
בסעיף האחרון יכולים אנו לקיים היום דיון סופי.

השר מ. בגין:

אולי אפשר לבקש לשמוע סקירה על המלאכה שנעשתה עד  
עתה במזרח-ירושלים בכללותה?

רה"מ ל. אשכול:

אמנם אפשרי הדבר, אבל אז צריך להיות ברור לכולנו -  
שבזה היסלנו את האפשרות לקיים את הדיון בסעיפים

שעל סדר-היום.

אני רוצה שנחליט היום על כמה דברים ולכן יחכן

ואוכל למלא בקשתך לקראת סיום-הישיבה.

האמת היא שכאני וחשוב היה לשמוע פעם סקירה כוללת  
על הנעשה במזרח-ירושלים. אמנם נמצא הדבר בתחום שתי מלכודות, אבל הן יכולות  
לנגוע האחת בשניה, כי גם מעשי העיריה יכולים להעסיק אותנו כממשלה. לא מוכרח  
להיות מצב, שכאשר מתפרסם משהו בעתון - רק אז ידוע לנו עליו.

איני אומר את הדברים האלה בסירוגי, אלא מדגיש אני

שמן הראוי לקבל פעם אינפורמציה גם בכיוון זה, ולדעת מה פועלת העיריה בעיר,  
ובדרך זו לאחד שני הגורמים יחד.

א. העברת הממשל הצבאי להר הצופים:השר י.ש. שפירא:

אמסור אינפורמציה, ועל הפרטים יעמדו אלי ביתר  
פירוט מר תמיר ותא"ל גזית.

סוכם בין ראש-הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים,

שבאמצעותו יתקשרו שיתכנו בו נמצא עתה הממשל הצבאי, שבזמנו זה בנין  
המושל - יפונה והממשל הצבאי יעבור למספר בנינים שיוקמו על-ידי אוגוסטה  
ויקטוריה.

בזמנו היה מקום זה חפוט על ידי הצבא הבריטי, ואחר-כך

נחפס והוחזק במשך כל הזמן על-ידי הצבא הירדני.

היו שיקולים בזמנו במטכ"ל שמא יש לשחרר את המקום

ולאחר מכן חזרו והחליטו לשמור אותו בידי צה"ל. ההצעה היא להעביר עתה לשם את

אמצאצאא הממשל ולהקים לו מבנים מתאימים למטרה זו.

10.9.1968

השר י.ש. שפירא:

כאשר יתפנה המבנה של ך הממשל הנוכחי, יועבר לשם  
משרד המשפטים, בהתאם להחלטה שנתקבלה בזמנו בועדה זו. נאמר לי שהענין עלול  
להמשך בין ארבעה ושמונה חדשים.

כאשר להעברת משרד המשפטים לשם - אין צורך בהחלטה  
נוספת, אלא דרושה החלטה להקים את הבנינים הטרומיים ליד אוגוסטה ויקטוריה  
ולהעביר לשם את המימשל הצבאי.

השר י.ש. ששון: גם בתי המשפט יועברו לשם, יחד עם משרד המשפטים?

השר י.ש. שפירא: זה ענין נפרד, אם כי באופן פורמלי זה קשור יחד.

השר ח. גבתי: הבנין בו נמצא הממשל הצבאי כיום - למי מיועד הוא?

השר י.ש. שפירא: יהיה בו משרד המשפטים. מולו נמצא בית המשפט

לערעורים של ממשלת ירדן. לאותו בנין, אחר שייעשו בו  
תוקונים וחושלם הקומה השלישית בו, - יועבר בית משפט השלום ויטכון בו.  
הכוונה להעביר חלק קטן ממנו, שישרת את חושבי מזרח-ירושלים.

גם כאן ההערה היא שתוך תקופת-זמן של 6-8 חדשים  
אפשר יהיה לגשת לביצוע הדבר.

התעוררה בענין זה בעייה תקציבית. אחר דין ודברים עם  
משרד האוצר - בא הדבר על טידורו. ועתה, תוך חצי-שנה עד של שמונה חדשים  
יועברו משרד המשפטים ובית המשפט המחוזי וחלק מבית משפט השלום לשייך ג' ארה.

מר ש. הלל: משרד החוץ הציע בשעתו להטות אוזן למשאלתו, שנחזיר את

אוגוסטה ויקטוריה ללוטרנים. למען האמת, היו פניות

מצדם בהזדמנויות שונות, ובין השאר ישנם שני מכתבים אל ראש-המשלה, בעת  
ביקורו בארצות-הברית. מכתביהם לא היו "נחמדים" כל כך, והיה בהם משהו מהאיום  
שבמידה ולא נחזיר זאת להם - הם יפרסמו את הדבר בעתונות העולם; הם טענו  
שלטענתנו שבזמנו הוחזק המקום על-ידי הצבא הירדני - אין כל בסיס והם חרשים  
שנחזור בנו מטענה זו.

כמו-כן היו מגעים נוספים בין הלוטרנים ונציגינו

במקומות שונים, בג'נבה ובביקור אחד או שניים שנערכו כאן. בעקבות זאת הייתה  
משאלה מטעם משרד החוץ, שאולי לא כדאי להיכנס אתח לדין ודברים. למעשה היה  
מכתב מטעם משרד החוץ, ששלח אותו מר קומיי, בשעתו, ואצטט ממנו שני פסוקים,  
כדי להבהיר עמדת משרד החוץ בענין זה.

מר ש. הלל:

אמרנו שאם כי יועים אנו שזו אדמה שעמדה לרשות  
הצבא הירדני וזכותו של צה"ל להיכנס לנעליו של צבא זה, הרי כדי להימנע  
מלהכנס לסכסוך עם הלוטרנים, אנו מוכנים להימנע מלהכנס לשם.

השר י.ש. שפירא:

זה סוף-פסוק לוטרני ולא שלנו...

מר ש. הלל:

בזמנו זה סיכום של הצבא, שאמר שבאותו זמן אינם  
זקוקים לזה והציעו להעביר זאת לוועדה המתאימה.  
לאחר מכן חזרו ודנו בצבא בענין ואני מבין, שהסיכום היום הוא, שאנחנו  
נעמיד את השטח הזה לרשות הצבא. בכל זאת רוצה הייתי להביא בפניכם את  
הדאגה שלנו מהתגובה הלוטרנית בענין זה ואבקש שזה יהיה נתון לשיקולכם,  
במסגרת הוועדה העליונה לענין ירושלים, האם אין מקום בכל זאת לוותר בענין זה.

מר ט. קולק:

לא מדובר כאן על הבנין עצמו, אלא על השטח הפתוח  
שם. ליד שטח זה ניצב בית גדול ויפה, שבזמנו החזירו

אלוף נרקיס לידיהם, מיד אחרי המלחמה. כל היתר - זה שטח פתוח עליו ישנם  
יסודות של צריפי-צבא שהוקמו על-ידי הצבא הבריטי אשר ישב שם משנת 1936  
עד שנת 1948; מאותה שנה ישב שם הצבא של אותה הארץ. זו אדמה של הלוטרנים  
ואיש אינו מכחיש זאת.

רה"מ ל. אשכול:

המדובר על שטח בלתי-בנוי?

מר ט. קולק:

בלתי-בנוי.

מר ש. הלל:

יש כאן צריפים של הצבא הבריטי, או שרידי-אותם  
צריפים.

רה"מ ל. אשכול:

איננו מדברים על צריפים בהם נגור?

מר י. המיר:

ההצעה היא לקחת שטח של חורבות צריפים שהיו שם בזמנו,  
תוך הנחה שיחכן שנוכל לשקם אחד הבתים שם, ובאותו שטח

לבנות את מטה המימשל הצבאי. ההצעה היא לבנות שם בתים בני קומה אחת, בנייה  
של פרה-פבריקיישן, בנייה מהירה, שתשאיר את האופי הארעי של המבנים שם.

רה"מ ל. אשכול:

מה ההיקף הכספי של בנייה זו?

מר י. המיר:

פרטים אלה נמצאים בידי חת-אלוף גזית.

תא"ל ש. גזית:

עשינו חכנון ראשוני והדברים אינם ודאיים עדיין,  
6 ויתכן שיחולו בהם שינוכיים, הן בחכנון והן

במספרים.

החכמים הכוללת של הבניה שלנו במקום דורשת השקעה של 2,5 מיליון ומזה לענין ההעברה מוקצב סכום של שלוש מאות אלף לירות. בחוץ זה מחצית המיליון, סכום שהיה מחוכנן לצרכים שלנו בכל מקרה, עקב פיגוי מלון אמבסדור, שחוכנן ושאנו קשור להעברה זו. כל זה אצאצאצא מחוכנן וחל על תקציב הבטחון. כך שלצורך זה - ההעברה מהמימשל היא בסכום נקי של כשני מיליון לירות. הערכה ראשונית של מהנדסים, שהפע שהבנייה תהיה הרבה יותר ממושכת מאשר ארבעה חדשים, ועלולה להימשך עד שנה. הסכום שנקבנו אנו לענין זה הינו שני מיליון לירות ועשרים ושניים אלף וחמש מאות.

זה ודאי עלול להגיע עד ארבעה מיליון... רה"מ ל. אשכול:

איני יודע. תא"ל ש. גזית:

מדוע בונים אנו קומה אחת בלבד? רה"מ ל. אשכול:

בנייה בקומות - זה ענין של זמן. עלינו לקחת בחשבון תא"ל ש. גזית:

שלא הפקענו את הקרקע של הלוטרנים, אלא מכניסים אנו לשם מבנה של מחנה, שהיה כבר באותו המקום. חושש אני שתהיה גם התנגדות מטעם ועדה בנין ערים להקים שם בניי-קומות.

אם אין מפקיעים את הקרקע, פירוש הדבר שבונים אנו על השר מ. בנטוב:

קרקע של בעלי-בתים אחרים. האם אין סכנה שהם עלולים יהיו לפנות ולבקש צו על תנאי, על שבונים אנו בלי הסכמתם?

האם ישב שם משרד המשפטים, ודאי תהיה זו פליט שכולה השר ח. גבתי:  
תכלה...

הענין הוא כזה, שיכולים אנו, כמובן, להפקיע את השר י.ש. שפירא:

תקע. אין אנו רוצים בכך, כי איננו רוצים ליצור מצב חדש, שהנה הולכים ומפקיעים קרקע מהלוטרנים. על כל פנים, זו הצעתי, ואנו אומרים שנכנסים אנו לשטח כדי להחזיק באותו מקום ממש בו החזיק הצבא הבריטי ואחריו - הירדני.

אילו היינו הולכים לבנות שם בניי-קבע, היה זה

מחייב אותנו להפקיע את הקרקע. אני כל כל פנים, איני מציע לדחות את הלוטרנים, מבחינה משפטית, למצב גרוע מזה שהיה כאן בימי הבריטים והירדנים, בהחשב בכל הדברים ששמענו עתה.

נשאלה שאלה בקשר לצו על תנאי, כאשר אז יכולים השר ח. גבתי:

להוריד אותנו מעל השטח.

השר י.ש. שפירא:

כל איש יכול להגיש צו-על-חנאי. השאלה היא - מה  
וסיכויים.

באותו אופן בו החזיק הצבא הבריטי את השטחים האלה -  
יכולים גם אנו להחזיק בהם, ויהיה חידוש המצב, כפי שהיה ערב מלחמת השחרור.  
א לא ברור לי אם היה בענין זה אקט משפטי שנעשה על-ידי הצבא הירדני,  
אך ברור שעם הידונים הלוטרנים לא הרשו לעצמם לדבר באותו הטון.

השר א. ששון:

האם אי-אפשר היה לחכור את השטח מהלוטרנים?  
לא.

השר י.ש. שפירא:

מר ש. הלל:

הם לא יסכימו לכך. העמדה שלהם פוליטית קיצונית עויינת.  
לכן, לפי הרגשתנו אין שום סיכויים שיקבלו את הפתרון  
הנוח הזה של הסדר בינינו ובינם.

רה"מ ל. אשכול:

מי האב הנוכחי שלהם בארץ את עתה?  
ומי האב הרוחני שלהם בעולם?

מר ש. הלל:

ישנה קבוצה גדולה שלהם בארצות הברית,  
בסקנדינביה ובהולנד.

מר ט. קולק:

הם עובדים בכל ארצות-ערב, ואינם רוצים לקלקל  
את היחסים עם הממשלות הערביות.

השר י.ש. שפירא:

יתרה מזאת: מי שקורא על הנעשה בעולם הנוצרי, יודע  
שזו הכנסיה העויינת ביותר את מדינת-ישראל.

רה"מ ל. אשכול:

אני רוצה לדעת מה משקלם בעולם הקדושה?

אצל היוונים, אם איני טועה, המשקל הכבד ביותר הוא אצל  
אלסגורס. אם כן, עומדים אנו בענין זה כמעט כפי שעמדנו קודם לכן.  
אבקש לקרוא את יעקב הרצוג לישיבה. הוא מבין בעניינים אלה. (ד"ר י. חצוג  
נכנס לישיבה).

המדובר בענין השטח ליד אוגוסטה ויקטוריה. ללוטרנים

יש שם תביעות. השאלה היא מה משקלם בהיררכיה של משפחת הקדושה. האם יכולים אנו  
להרשות לעצמנו שלא להענות בדיוק לתביעותיהם?

מדובר בשטח, שעד הקמת מדינת-ישראל היה שם הצבא

הבריטי, ואחר שכן שם הצבא הירדני במשך כל השנים. אנחנו אומרים, שרצוננו  
להמשיך להחזיק שם באותו סטטוס כפי שהיה עד בואנו לשם.

שאלתי היא, מה משקלם של הלוטרנים, ואני מבין שמשרד

החוץ נאנס פחות או יותר להשלים עם החזקת השטחים הללו על ידי צה"ל.

מר ש. הלל:  
זו החלטת הועדה.  
ד"ר י. הרצוג:  
הם חובעים בחזרה את הבנין?  
רה"מ ל. אשכול:  
זה אינו בנין, אלא חורבות.  
השר י.ש. שפירא:  
עד היום המצב כזה, שהם רוצים את השטח שם.  
ד"ר י. הרצוג:  
לצורך בית-התולים?  
השר י.ש. שפירא:  
לא. הטענה שלנו כלפי דידם היתה, שישב שם הצבא  
הבריטי משנת 1936 עד 1948, ומאז ועד שנת 1967 ישב  
שם הצבא הירדני. משנת 1967 ואילך (עד שקמתי דבורה...) - נשב אנו שם.  
אנחנו נשתמש בשטח כפי שהשתמשו בו לפנינו, ~~הבנין~~ ויתרה מזאת: לא נבנה בניני-קבע  
אלא בנינים ארעיים.

ד"ר י. הרצוג:  
הם יקימו זעקה גדולה והיא גם אינה בעלת אופי מדיני  
מובהק. אמנם, הם קשורים מאד במועצה הכנסיות הבינלאומית בג'נבה.  
השר י.ש. שפירא:  
אבל היא התקיימה כבר באופסלה.  
ד"ר י. הרצוג:  
הייתי מציע לדבר אתם גם בטוב.  
רה"מ ל. אשכול:  
כבר דובר אתם.  
ד"ר י. הרצוג:  
כל עוד נמשך המצב הקיים - אי-אפשר לשנות את הדבר.  
מר ט. קולק:  
הם אומרים שבכל זאת הם רוצים בזה.  
מר ש. הלל:  
הסגנון שלהם הוא של איומים וקנטרנות.  
הם מזכירים שהם מונים 51 מיליון איש. עד עתה  
נמנעו מלפרסם זאת, אבל אם לא נעשה כתביעתם מאתנו ולא נפנה את השטח - יפרסמו  
זאת. הם יוצאים מתוך הנחה, שלא פנינו את השטח ואם לא נעשה זאת ובמידה ולא  
נחנצל על כך, שאמרנו שהיה שם צבא ירדני, בניגוד להחלטות ולסיכומים של הסכמי  
שביתת-הנשק, יפרסמו זאת בעתונים.

לא הצלחנו להביאם לסגנון תרבותי יותר. אמרנו  
להם בשלב מסוים, שאם רוצים הם שנטפל בזה, שיקחו את מכתבם בחזרה. לא קבלנו  
מהם תשובה על כך.

ד"ר י. הרצוג:  
איני חושב שהם גורם כזה, שעלינו לראות פנייתו זו  
ברצינות-יותר. אני מציע להמשיך אתם בשיחות.

השר מ. בגין:  
נלך בדרך החוזה ונציא את צו התפיסה הזמני לצבא  
שלנו. אם נעשה צו כזה, זה ודאי ישמש לנו יסוד להסברה  
שכפי שהיו שם צבאות אחרים, גם אנו לא הפקענו ולא שללנו בעלותם, אלא תפסנו את  
הקרקע לצרכי הצבא; הממשל הצבאי הוא חלק בלתי-נפרד של הצבא.



ד"ר י. הרצוג:

הפגנתי, עד אחרי העצרת, ומציע אני לחכות עד פיזור.

רה"מ ל. אשכול:

השר י.ש. שפירא:

עדיין.

השר מ. בגין:

רה"מ ל. אשכול:

אם נקים צעקה, אזי ירימו הם צעקה גם על התחלת הבנייה

שלנו שם. לכן, עלינו לדעת סוף-פסוק, מה מסכמים אנו

כאן. אנו ניגשים לענין זה אחר כמה וכמה חדשים, וצריך לסיים את הענין הזה

פעם אחת לתמיד. אני נוטה לא להיבהל מהלוטרנים. במשך שלושים שנה היה השטח

הזה בשימוש ממלכתי או מדיני או צבאי של אותו שלטון שהיה שם, ולא בשימושם

של הלוטרנים. לנו דרוש השטח לצרכי צה"ל ונמשיך להשתמש בו באחת צורה בו

השתמשו בו בעבר. אפשר לקבוע שלוקחים אנו את השטח עתה למשך שש שנים ובמידה

ויחפור צורך בדבר - נשלם להם דמי-שכירות.

אני מציע שנחליט עתה על כך.

ד"ר י. הרצוג:

העצרת מתחילה ישיבותיה החודש ותמשיך בהן עד סוף

דצמבר. למעשה מדובר בחדשים וחצי ימים.

רה"מ ל. אשכול:

אם נחליט היום, כמה זמן יידרש עד שיעלו על השטח?

חודש או שניים חמש-שש חכונות לעליה לצורך בנייה.

מר י. חמיר:

לא צריך לפרסם את החלטתנו זו.

השר א. ששון:

לאור המצב בעצרת, יוחלט על העתוי.

ד"ר י. הרצוג:

עם זאת, אין לעק לעכב כל הכנה שהיא.

השר מ. בגין:

אני תומך בהצעה סודי קולק, שבדיבורים אחס נומר להם,

השר מ. משוב:

שלוקחים אנו את השטח הזה עד אשר יהיה שלום בינינו

והערבים ואז מוכנים נהיה להחזיר להם את השטחים הללו.

מר ש. הלל:

צריך להביא בחשבון, שגם הם ינסו ליצור עובדות

בשטח, כך שעלי להבין אם המדובר בהימנעות מביצוע

העבודה, והאם פירוש הדבר שלמעשה יעמוד שם איש-צבא אשר יאמר לכל אדם המתקרב

לשטח, ששטח זה הינו שטח צבאי?

מר י. חמיר:

עובדה היא, שעד עתה, במשך כל החדשים הרבים שעברו,

הם לא עשו שם דבר, ולא קבעו שום עובדה באותו השטח.

אני מניח ששם הצבא שלנו אפשר יהיה בנקודה זו למצוא את הפתרון המתאים.

מר י. תמיר:

במידה וחהיה החלטה חיובית - אבקש לצרף לזה בקשה, שהצבא יגיש לוח-זמנים לביצוע העבודה.

רה"מ ל. אשכול: וחהיה דאגה שהם לא יתחילו לתפוס את השטח לפני שעולים אנו עליו.

אילו באו בהצעה של פשרה - אפשר היה להיות רחב-לב אליהם.

מה בנינים יקומו שם? כמה דונמים מונה השטח שם? מר י. תמיר: זה שטח של עשרים וחמשה עד שלושים דונם. ליד זה יש

להם שטח של קרוב למאה דונם, שהוא לא בנוי, שטח פתוח לגמרי, שאינם משתמשים בו. הם גדרו אותו בגדר רשת ואינם נוגעים בו. שטח זה הוצא מתוך שטח ההפקעה ונשאר ברשותם.

כל השטח של אוגוסטה ויקטוריה, גם הוא בידיהם. רה"מ ל. אשכול: אם כן, כלפי מישור נוכל להגיד כמה נדיבים היינו,

כאשר לא פגענו בשטח של מאה דונם אלה, שהינו פנוי לגמרי.

מר ט. קולק: בתוך השטח הזה ישנו בנין, וילה הבנויה במימדים שאינם מאלה המקובלים בישראל, ובה ישב המפקד הירדני

ואת הבית הזה החזרנו להם. עתה ראינו שגרים בבית אנשים, כי נתנו וילונות על החלונות.

רה"מ ל. אשכול: איך נקרא ראש הכנסיה הלותרנית?

אין להם כזה. ד"ר י. הרצוג:

אין להם מושג כזה של "ראש פכנסיה". הכנסיה הלותרנית

בנויה על כך, שיש בה הרבה ראשים ואין בה היררכיה

כזאת.

רה"מ ל. אשכול: נסיים את הכנין עתה. אנו נכנסים לאיזה סיכון, אבל

עלינו לגשת מעתה ולהכין את השטח לבנייה. אם ההכנות

מחייבות משך זמן של חודש עד שניים - צריך כבר עתה לגשת לכך. בזאת סיימנו בענין זה.

מ ח ל י ט י מ :

(א) להעביר את משרדי הממשל הצבאי להר הצופים לשטח שהוחזק ע"י הצבא הבריטי והירדני, שליד בנין אוגוסטה ויקטוריה.

(ב) להטיל על משרד הבטחון לעשות את כל ההכנות לשם הקמת המבנים הדרושים בתוך השטח המוזכר לעיל, ולגשת לבנייתם תוך חודשיים.

- (ג) לוודא שבתקופת הביניים לא ייתפס השטח האמור בסעיף א'  
דלעיל, על-ידי גורמים אחרים.  
(ד) במקרה ויתעורר הצורך, יוצא צו-תפיסה לגבי השטח הנדון.

### ב. שיקום השכונה "ימין משה"

רה"מ ל. אשכול: אקרא בקול המלצות הועדה:

"ועדה השרים העליונה לעניני ירושלים הקימה, בהחלטתה מיום כ"ט בסיון תשכ"ח (25.6.68) ועדה עליה הוטל לבוא בדברים עם בעלי הרכוש בשכונת "ימין משה" לשם רכישת מבני השכונה, ולהודיעם כי במידה ולא תהיה נכונות מצדם להגיע להסדר מוסכם, תצטרך הממשלה להוציא צו רכישה לצרכי ציבור. על הועדה הוטל לדווח, תוך 3 חודשים, לועדה השרים העליונה לענין ירושלים.

הועדה קיימה שתי ישיבות בהשתתפות הנציגים הבאים:  
ס. קולק - ראש עיריית ירושלים - יו"ר, ד. אוריאל - מינהל מקרקעי ישראל,  
מ. אטלס - משרד המשפטים, י. יעקבי - החברה "פיתוח ירושלים בע"מ",  
ע. לביא - משרד האוצר, ד. רוזן - משרד הפנים, צ. תירוש - משרד השיכון.

לאחר מו"מ עם בעלי בתים ודיירי השכונה ובדיקת הצד המשפטי, ממליצה הועדה כדלהלן:

א. להפקיע, בהתאם לפקודת הקרקעות רכישה לצרכי ציבור - 1943, כל שטח שכונת "ימין משה", תוך מציאת פתרון נאות לדירום של תושבי השכונה.

ב. ביצוע ההפקעה יוטל על החברה (פיתוח ירושלים בע"מ) מזרח ירושלים בע"מ, ע"י מתן הרשאה לפי סעיף 22 (2) לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 1943, וע"י העמדת הון מניות לענין זה בסך - 600,000 ל"י, כאשר שאר המימון הדרוש יושג כהלואה ממקורות אחרים. הביצוע ומקורות המימון יושחתו על בסיס של יחידה משקית סגורה.

ג. לתח זכות עדיפות לבעלי הנכסים בשכונה לרכוש מחדש את נכסיהם לאחר השיקום, בתנאי שישלמו את הוצאות הפיתוח, ולסייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים.

ד. ההפקעה והפינוי יבוצעו בד בבד עם הטיפול במועמדים לאיכלוס וזאת ע"מ להבטיח את ההכנסות עם ביצוע ההוצאות.

ה. לצורך לגוף המבצע נציג הרשות לבינוי ופינוי במשרד השיכון.

ההחלטות דלעיל נתקבלו ע"י כל חברי הועדה בהסתייגות נציג משרד הפנים מר ד. רוזן, כדלהלן:

א. לפי מיטב הכרתי, תכנית השיקום של "ימין משה" נכנסת תחת ד' אמות של חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, 1965.

ב. אם יוכרע לעשות את ההפקעה לפי הפקודה המנדטורית (ברכישה לצרכי ציבור) 1943, אזי יש לפעול לפי ההסדר בין העיריה ושר הפנים, לגבי הפקעת 'נחלת שבעה'.

ג. יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המייסדים.

מוגש ע"י ועדה השרים לענין שיקום שכונת "ימין משה".

רה"מ ל. אשכול: לסעיף ב. - למה מיועד הסכום של 600,000 ל"י? האם פירוש הדבר שזו הפקעה והתחלת מטמורפוזה?

מר ט. קולק: מדי פעם מוכרים אנו בית ובינתיים דרושים לנו דמי-

מחזור של 600,000 לירות להפעלת הענין.

אבקש להכניס לישיבה את האיש המטפל בענין - מר ואובן חמיר. (מר ר. חמיר מוזמן להיכנס לישיבה).

לסעיף ג. - לגבי הפסקה האחרונה בדבר סיוע בהלוואות

ותנאים נוחים, מדובר באזור שכל הדיירים בו צריכים היו כמעט כולם להיות מפונים ומועברים לשיכונים אחרים. משרד השיכון צריך גם הוא לשלם עבור דירות אלה. לכן, אלה כספים שילכו לכיסוי מחיר הדירות שתימסרנה לדיירים במקום.

השר י. אלמוגי: אפשר היה לעשות זאת על פי חוק שכונות-העוני.

מר ט. קולק: היה על כך ויכוח. לעת-עתה חוק שכונות העוני לא הופיע

עדיין בשום מקרה שהוא. כאשר יבוא מקרה ראשון, ודאי

תעבורנה שנתיים עד ארבע שנים עד אשר יגיע לפתרון. יכולים אתם לשאול דעת משרד המשפטים בענין זה, ועל כל פנים - לנו נאמר שבמקרה כזה, לפי מהות הדבר, אין זה שייך לחוק שיקום שכונות העוני.

רה"מ ל. אשכול: במידה וזכרוני אינו מטעני, הרי כאן הכוונה היא

לבניית מבנים גדולים, גבוהים, בהם דירות רבות, ובתוכם

משקם אתה את אלה ואחרים.

במקרה שלפנינו - המטרה הפוכה. אלא חושש אני, שבמידה

ותינתן האפשרות לכל אחד לרכוש מחדש את הדירה, בתנאי שישלם הוצאות הפיתוח,

ועם מתן הלוואה בתנאים נוחים, בזאת עלולים אנו לפתוח פתח למריבה חדשה.

אותם דיירים עלולים לסרב לצאת מהבית הזה, שיהיה רכוש

של אחר ולא נמצא פתרון לדבר. לכן, הייתי רוצה שייאמר כאן דבר בהיר דף וברור

בשר מ. בנשוב: הגדרת הרשות היא אמנם, שהדבר שייך לה, כי היא לא רק

מעבירה אנשים ממקום למקום, אלא מפתחת מה שניתן לפתח.

היא יכולה לפתח גם מבחינה מסחרית ולמכור כדי לכסות הוצאותיה.

אנשי הרשות מודיעים שהדבר עלול להימשך זמן רב יותר.

לפי החוק צריך לתת להם שהות של חשעה חדשים לענין זה.

מר ט. קולק: היו שני ארגומנטים, האחד של משרד החקלאות והאחר של

משרד המשפטים. ד"ר אלטס אמר, שלפי מהות הדבר, זה אינו

לפי החוק של שכונות העוני.

רה"מ ל. אשכול: עדיין לא ענה איש לאשאלתי.

השר י. אלמוגי: בחוק שכונות העוני ישנה חשובה לזה.

רה"מ ל. אשכול:

נניח שישנה חברה שהיא משקמת ומשפרת, והיא יכולה לעשו כן בדירה תעלה מאתיים אלף לירות. באותו הזמן יבוא בעל הדירה ויאמר, שהוא רוצה בדירה המשוקמת. הוא ידרוש הלוואה בתנאים נוחים ויבקש את הדירה לעצמו, ולאחר רכישתה ישכיר חצייה לאחרים או ימסור כולה לאחרים. במידה ויחכיר את כולה - זו ל תהיה חצי-צרה, אבל כאשר מדובר בשכונה רפרזנטטיבית, והוא, ללא התחשבות במטרות למענן שופצה ושוקמה השכונה - יכנים לדירה אחת שלושה שכנים, ונשאלת השאלה כיצד תוכל למנוע זאת ממנו. הוא יעמיד אותך בפני עובדה, ועלינו להבטיח שלא נגיע למצב כזה.

השר א. ששון:

צריך לתת זכות עדיפות לעלי הנכסים שם לרכוש מחדש את נכסיהם. גם אם נלך לבית משפט - הם יוכלו לזכות

בדין.

במידה ומשקם אותה את המקום, הרי שהם בעלי-החזקה שם. לכן, אני מציע לשים נקודה אחר המשפט "ישלמו הוצאות הפיתוח". אל נוסיף את הפסקה האחרונה, האומרת: "לטייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים".

מר ט. קולק:

אפשר לקבוע את דמי-ההלוואה בתנאים.

השר א. ששון:

אם הם יכולים להשיג זאת בחוץ - בבקשה. אנו דורשים שישלמו הוצאות הפיתוח.

מר ט. קולק:

לשר הפנים והדחות היו סנטימנטים לאנשים היושבים שם, והם רצו לתת להם משהו. יושב כאן יהודי שנולד שם -

מר שחור. אמנם, כיום הבעלים אינם גרים שם, אלא שמונה בעלי-בתים מתוך 120. לשני השרים היה סנטימנט לבוא לקראת הבעלים, שמא ירצו לרכוש זאת מחדש, שתינתן להם עדיפות.

רה"מ ל. אשכול:

אחם אנשים תמימים ומחוקים מאד... לו הייתי במקומו,

ולו רציתי שיש לי איזו שייכות שהיא למקום, הייתי אומר

כך: "יפה מאד, הקמתם ושיקמתם וילה יוצאת מן הכלל מהחדר הרגיל שלי. זה עלה לכם כך וכך כסף. וראי כדאי היה לכם ~~הצב~~ הדבר, אלא עתה רוצה אני מחזרה את המקום הזה בשבילי.

אין זה עסקכם מה חושב אני לעשוה באותו מקום, אלא חנו

לי הלוואה בתנאים נוחים, והמקום יהיה שייך לי.

השר מ. בנטוב:

יש לי ספקות מעשיים בענין זה. עד כמה שנאמר כאן,

הרי גודל המגרשים שם אינו עולה על 120 מטרים כל אחד.

השיכון ודאי לא ייבנה על שטח של 120 מטרים, כפי שמחולקות החלקות עתה.

יאחדו ודאי שני בתים, לצורך בניית בית מחודש אחד.

מר ט. קולק:

השר מ. בנטוב:

אם כן, הרי לא יוכל הדייר לקנות פ את חצי הדירה  
מלד, וכיצד חושב אתה לבצע זאת?

מר ט. קולק:

יקנה יחידה אחרת, ולא דוקא זו.  
זו חסבוכת גדולה מאד. הייתי מגביל זאת לשמונה הגרים  
שם עתה, ולא לכל האחרים, שבלאו-הכי עזבו את המקום.

משר מ. בנטוב:

אני רואה כבר עתה שמר שחור מרגיש שיש לו שייכות על  
המקום הזה...

רה"מ ל. אשכול:

כפי שידוע לשר, נמצא מר שפירא עתה בחופשה וביקש  
להעביר השקפותיו בענין זה, באמצעותי.

מר סילברסטון:

הועדה הבינמשרדית הוקמה כדי להפיג כמה חששות,

והתפקיד היחיד של הועדה היה לבוא בדברים עם הבעלים.

אמנם, הוזכר בדו"ח שהיה מו"מ עם בעלי המדס, אבל

נדמה לי שהועדה עצמה לא מדווחת מה עשתה היא לפי המינוי שקבלה, בקשר  
למגע שהיה לה עם הבעלים.

הופצו תזכירים בין חברי הועדה והיה מו"מ קודם.

אלא הדבר העיקרי הוא, שהועדה, יחד עם כל סמכותה, צריכה היתה לדבר עם  
הבעלים ולדווח מה תוצאת ההידברות.

לדעתי חשוב הדבר מהאספקט הציבורי האפשרי, כאשר נגיע

לפעולה עצמה. על כל פנים, זו נקודה אחת חשובה.

נקודה שניה: נכון שהויכוח העיקרי בועדה היה -

לגבי דבר שלמעשה לא הוטל עליה - אם לנכוג לפי פקודת המנדט בשנת 1943

1943, או לפי חוק השיקום. אני מבין שחוות-דעה נציג משרד המשפטים היתה,

שאפשר ללכת בהחלט לפי פקודת הפקעות משנת 1943, גם אם ישנו החוק הספציפי

שהוא מובן יותר.

עלי לציין כאן, וזו הרגשת שר הפנים, שבחוק השיכון יש

יותר הבטחה פרוצדורלית מהצד הציבורי של הדבר, מבחינת בעלים קיימים ודיירים  
קיימים.

אשר להפקעה, באם הכוונה למסור את עצם זכות ההפקעה

והליכי ההפקעה בידי החברה המפתחת עצמה, נדמה לי שיש כאן סימן שאלה. זו

החברה שהיא עצמה מעוניינת לפתח ובצדק, וזה הגוף שמפקיע במקום הממשלה. אם הולכים

לפי פקודת שנת 1943 - היו לנציג שר הפנים בועדה שתי הסתייגויות, המובאות

בדו"ח, וזה סימן שרוב הועדה לא קיבל אותן דעפד ואבהיר כאן - מדוע.

1. אם נוהגים לפי פקודה שנת 1943, שלפחות יהיה הסדר כפי שהושג בזמנו, לפני שלוש-ארבע שנים, בין משרד הפנים ועיריית ירושלים, כאשר רצתה לגשת להפקיע את נחלת -שבעה לפי אותה פקודה של שנת 1943, שלא על רקע חוק סגור; א ועדה ציבורית חשמה תביעותיהם וטענותיהם של הבעלים והדיירים, שיש להם ענין בזה, על-מנת להגיע שוב לצד הסידורי של הענין.  
מדוע לא נוכל ללכת במקרה זה לפי אותו הסדר?

א. 1. הסתייגות שניה; אני מבין שיו"ר הועדה, ראש-העיר, הגדיר את מטרות השיקום וכאשר ב"כ משרד הפנים ביקש קבלה הסעיף בדבר הבטחת שמירת האופי והציביון של השכונה לפי רוח המיסדים, לא נתקבלה ההמלצה, ואני רוצה שנבהיר מה הכוונה שלנו בענין זה.

אני מבין מהפרוטוקולים, שבישיבה השניה של הועדה, נציג משרד המשפטים אמר, שכאשר שמע הגדרת המטרה, שאולי בכל-זאת מתאים החוק השני לענין זה, על אף שזה מחייב הקדשת זמן ממושך יותר לענין, ועל כך שינה ראש העיר את ההגדרה של השיפוט והשיפון; ואז אמר נציג משרד הפנים שאפשר ללכת לפי דרך זו גם כן.

רה"מ ל. אשכול: מה צריך להבהיר כאן?  
מר טילברסטון: מבחינה ציבורית כללית משתמשים בדרך כלל בחוק ההפקעה, בצורה כללית, חברתית, ציבורית, כאשר רוצים להוציא מדי קטנים לטובת גדולים. במקרה הנוכחי חשוב מאד שלא תהיה הרגשה כזאת מלווה את הציבור. אם הדיירים אמנם יוצאו רובם ויבואו על סיפוקם - זה ענין אחר.

מר ט. קולק: הדרך היחידה לשמור על ציביון השכונה - זו ההפקעה.  
היני יודע בדיוק מה פירוש "רוח המקום". אבל היתה שם תחנת-רוח, היא היתה הרוסה. לא היתה שם שאלה של הפקעה, ואנחנו שיפצנו אותה והקמנו בה תערוכת-קבע למופת, על חיי משה מונטיפיורי.  
אני חושב שבזאת שמרנו על ציביון ורוח הדבר. אבל קשה מאד להגדיר מה פירוש "רוח" כאן... אנו משפצים בית-כנסת והוא הראשון והתחייבנו לשפר את בית הכנסת האשכנזי, למרות שלא מתפללים בו, אלא הוא משמש זכר לתקופה של ישוב אחר, שהיה שם בזמנים אחרים.  
נסינו לספק את כל הדרישות הללו, ואיני מתנגד גם לוועדה ציבורית. אבל שיש להבטיח "שמירת האופי והציביון של השכונה, לפי רוח המיסדים" - זה דבר כל כך כללי, שאי-אפשר להתחייב עליו.

רק עתה שמתי לב לתוספת זו. אני חושב שאם ישאר סעיף ג' כלשונו, אציע לכם להסתלק מכל העסק... נמחוק את השקת האחרונה של סעיף ג, לאמור "ולסייע להם ע"י הלוואות בחנאים נוחים".

רה"מ ל. אשכול:

מר ט. קולק:

לסדר הדיון: אני רוצה להציע שבשלב זה, לפני

השר מ. בגין :

שאיכנס לדיונים בסעיפים מפורשים, שנשמע אינפורמציה מלאה ויעדה וחושבי המקום.

ישנם שם דיירים ובעלי-נכסים . הייתי בין חברי-הממשלה שקבלו תזכיר מחושבי "ימין-מטה" ובו צעקה-שבר על עוול שנעשה להם וכו' .

הועדה יכולה, כמובן, לקבל החלטות כפי שתמצא לנכון, אבל העניין עדין וקשור בשכונת מיוחדת, הנמצאת בירושלים, והייתי מבקש לדעת: האם רוב הדיירים הסכימו לעזוב את המקום ולקבל שיכון אחר? בין אם יוחלט על הפקעה או לא, מה ענין הפיצוי הכספי או הנכסי שיינתן להם? אחרי שנקבל אינפורמציה בענין זה, נוכל לשקול ואחרי השיקון - נחליט.

שאלה לי בשטח הכספי: לפי סעיף א', החברה הזאת תפקיע

השר ח. גבתי :

זה השטח. פירוש הדבר שאצטרך לשלם לבעלי הרכוש על רכושם

אחר-כך עליה לדאוג לשיכון בשביל הדיירים שיפוננו מהשטח. אחר-כך מתחילה עבודת השיקום.

ברצוני לדעת אם יש איזה אומדן מה סכום הכסף שיצטרכו

לשלם בעד ההשקעה ומה סכום הכסף שתעלה העברת הדיירים, עד שניגשים בכלל לשיקום השכונה. נדמה לי שסכום של שש מאות אלף לירות אלה אינו עומד בפרופור-ציה לשני הסעיפים הראשונים.

לכן, אבקש אינפורמציה מלאה בעניין זה, שתהיה בפני

התמונה במלואה.

אני סבור שהקושי א' שבחוק השיכון או כפי שקורא זאת

השר י.ש. שפירא:

תשר אלמוגי, - חוק שכונות העוני, הוא זמני. זה חוק

שנעשה בחופזה, ב"בארד". יחד עם זאת, זה החוק המתאים יותר לענין זה. כבר אמר השר בבתי, שהוא חושש מהעצם הזה של הפקעה וחשלוּם וגם נתינת סכומי-כסף לבעלי הרכוש, הנמצאים בשכונה, שיוכלו לרכוש מחדש את נכסיהם.

אדוני ראש העיר, אהבתיך, אהבתיך, אהבתיך נניח שלראובן יש שם

בית; לשמעון ישנו גם כן בית שם. השיקום יחבטא בכך, שאתה תאחד את ביתו של ראובן עם ביתו של שמעון, ותעשה מזה דירה אחת. מי ירכוש את הדירה הזאת מחדש?

רה"מ ל. אשכול: ואל תשכח ששמי לוי, וודאי גם לי יהיה מה לומר שם...  
השר י.ש. שפירא: הפקידו של לוי לחתום על הצ'ק...

אחר-כך תצוף ותעלה הבעיה - למי יהיה אותו הבית שייך.  
לכן, איני מתלהב מההסדר של נחלת-שבעה. יש לי התענוג לעבור מדי פעם בפעם  
שם --

מר ט. קולק: זה לא פעל שם.  
השר י.ש. שפירא: וזה נשאר סלמס באמצע ירושלים.  
מר ט. קולק: לא ביצעו את הדברים שהוחלט עליהם.  
השר י.ש. שפירא: כולם קבלו סיפוק, אבל הענין לא זז.

השר  
מר ט. קולק: אני הודעתי שכך יהיה גם בענין זה, אם ננהג בצורה דומה  
לגבי שמירת צביון המקום לפי רוח המייסדים, השכונה  
אינה קיימת למעשה לפי רוח אותם הימים, אלא יש בה  
עתה דבר אחר לגמרי. רוח המייסדים היתה בה לפני מאה שנה. הייתי בזמנו תושב  
ירושלים ואני עדיין זוכר את צביון המקום ד'אז.

מר ב. שחור: בועד השכונה ישנם עדיין דברים בכתב, המלמדים על  
צביון השכונה באותם הימים.  
השר י.ש. שפירא: גרתי ברחוב גאולה לפני שלושים שנה ויותר. עתה מבקר  
אני שם ורואה שהדברים אינם עתה כפי שהיו באותם  
זמנים. בתקופה בה גרתי שם לא ראיתי אף שטרייטל אחד שם ועתה איני רואה  
אף אחד שלא יחבוש שם שטרייטל. לכן, הדברים משתנים.

אני מציע לדחות קבלת ההחלטה לישיבה הקרובה, תוך  
שבועיים הימים הקרובים. אני טבור שגט הנוסח של הדברים שמציעים כאן - טעון  
סיפוף. אני יודע ששוחף לענין זה נציג מאד חשוב של משרד המשפטים, ואני אמר  
את הדברים עם כל הכבוד לד"ר אלטס, אחד המשפטנים המובהקים ביותר שיש לנו  
עתה. אבל הייתי רוצה לשבת עם ראש העיר ולעבד זאת קצת.  
מר ט. קולק: אדוני ראש-הממשלה, אנו עוסקים בענין זה כבר שלושת-רבעי

שנה ואולי יותר מזה. אני סבור שלעת-עתה הרוויחו  
יושבי הבתים הללו, בלי שידעו על כך, ואנו הפסדנו בלי שידענו כיצד כחצי-  
מיליון לירות, בגלל הסחבת. משבוע לשבוע נעשה הדבר קשה מבחינה זו, ובסופו  
של דבר לא נוכל להרימו. בחחילה סבורים היינו שחלק גדול מהבתים נוכל למכור  
לבעלי-יכולת. חשבנו למכור שלושים אחוז לאנשיט מהחוץ ושבעים אחוז ליהודים  
תושבי הארץ. נפגשנו עם ארבעים בעלים, וזאת אחר שאין נציגות אחידה שלהם  
ובכל פעם מופיע וחותם מישהו אחר בשמם. על כל פנים, נפגשנו עם כל הדיירים  
הנוכחיים שם. אין דייר שאינו רוצה לצאת משם.

אשכנזי

מר ט. קולק:

בתחילה עלה הדבר ארבעה אלפים לירות ועתה - שמונה-אלפים לירות. ישנן שם עתה מאה וארבעים משפחות ומדובר בסכום של חצי-מיליון לירות. אם נדחה זאת בששה שבועות אופ חדשים ימים - יעלה הסכום על חצי-מיליון לירות.

שלושה-ארבעה חושבים חדשים קנו שם בלתיים ושלמו סכום של אל ארבעת אלפים וששה אלפים לירות לדרי המקום והם פינו את הבתים. אותם דיירים קבלו יותר מכפי שקיוו לקבל, ויותר מכפי שנותן משרד השיכון לכל מי שרוצה הוא להרוס את ביתו. הענין כולו עלה להם בסכום של עשרים אלף לירות, אחר שהגיעו להסכם עם הבעלים והדיירים גם יחד. היום עלה כבר המיר לשלושים עד ארבעים אלף לירות. אם נדחה זאת שוב - לא תהיה לנו ברירה, אלא לשכוח מכל התכנית בכלל.

עתה נחשבת שכונה זו כטלאמס הגרוע ביותר בירושלים. הדרך היחידה לשמור על האופי של השכונה היא להפקיעה לרשות השלטונות ולנהוג בה לפי התכנית המוצעת כאן. על כל פנים, מבחינה ארכיטקטונית ומבחינת שמירת האופי המיוחד של מונטיפיורי, כפי שהטביע חותמו על שכונה זו - אין דרך אחרת.

אם איננו מקדמים את הענין בדרך זו - הבה נרים ידינו ונסתפק בכרכרה ותחנת-הרוח שהיצבנו שם ונאמר לעומדים בתור כדי להיכנס לגור שם - שלא נוכל להרים את הענין ונצטרך לבזבז אותו. גם בעוד שבועיים ימצא ודאי שר שירצה או ירגיש שמוכרח הוא לברר שוב משהו, והענין יידחה לשבועיים נוספים. לפני חודש נובמבר לא נגיע לדיור בשטח זה. לכן, הבה נחליט להוציא צו-ההפקעה ולפעול לקידום הענין, כי זו הדרך היחידה לשמור על אופי השכונה.

רה"מ ל. אשכול: האם ניתן להוציא צו-הפקעה במרם קובעים תנאים? - וכי על איזה יסוד מפקיע אותה? - אני מבין שזה שוב ענין אחר. אך גם בלי זה מציע אותה לפרסם צו-ההפקעה, ולאחר מזה יאמר שהתשלומים בעד זה יהיו לפי הערכת המעריך ביום ההפקעה. אם זו ההצעה - מסכים אני לכך, אבל עלי לומר, שלפי הכתוב כאן, יש בזה מלכודות רבות.

מר ט. קולק: נדחה את ההחלטה על ענין זה לישיבה הבאה. רה"מ ל. אשכול: אציין דבר אחד שעליך להיזהר בו: אמרת בזמנו, שיכולים להימצא שורות אנשים שירצו לקנות את המבנים הללו, רק בתנאי שיהיו בנויים לפי טעמים וכו'.

מר ט. קולק:

זאת, את נהיה מובטחים שלא יופיע ליד אותם בחים  
דיסקוטק או דבר ברוע מזה.

רה"מ ל. אשכול:

אתה עלול להפקיע זאת למען מישהו, שלא ירצה שבשבת  
יפעילו שם רדיו, לדוגמא. הוא עלול יהיה לעשות  
סקנדלים אחר שיתגררר כבר בבית באותה שכונה, ועלולים לתת פירוש כזה למלים  
"לפי רוח".

לכן, ניסוח זה עלול לשמש מכשיר למציצת כסף וגרירת  
הענין כולו לאסונות גדולים. לא חוכל לשלם למישהו כאשר יבוא אותו אש,  
הטוען על זכותו למקום ואומר שהוא רוצה בו.  
מסכים אני שנחליט שאנו מפקיעים את השטח, ואפשר יהיה  
לומר, שהוא ימסר לפי החנאים בהם התחלנו לדון כאן. לאחר שנחליט על ההפקעה  
- נעסוק בחנאים.

מר ב. שחור:

סעיף ג' הוא סעיף יסודי כאן. עליו לבוא בשלמותו ולא  
פני שהציע השר ששון, שנמחק את ענין ההלוואות. איני  
רוצה להכביד על הממשלה או על המשכננים שם, אבל זה נותן להם אפשרות  
וחנאים נאותים לחזור לגור שם. איני מבקש שיעשו שם חוקים לגבי פתיחת רדיו  
בשבת ועוד. אלא שהענין עצמו הינו כזה, שצריך לאפשר לבאלי-הבתים שיחזרו לשכך  
בשכונתם זו.

השר י.ש. שפירא:

אני מציע להחליט על הפקעה ולהטיל על ועדה בת שלושה  
שרים - שר המשפטים, שר הפנים שר השיכון, תוך החייצות  
עם ראש-העיר, שיקבעו את החנאים של ההפקעה וזה יהיה על דעת הועדה כולה.  
מר ט. קולק:  
חנאי הניהול והזכויות במקום ייקבעו אחרי ההפקעה.  
השר י.ש. שפירא:  
עלי להעיר לדברי מר שחור: אין לי סימפטיה מיוחדת  
לאנשים שרוצים לחזור אחרי עשרים שנה של העדרות  
מהשכונה, ולגור בה שוב. אנשים אלה, שמאז עשרים שנה אינם גרים באותה שכונה,  
ויש להם דיור אחר בירושלים - אם יש להם כסף ברשותם - יכולים הם לקנות  
שם דירה. אך מדוע חייבת הממשלה לתת להם הלוואה? הם יושבים מחוץ לשכונה  
ומקבלים שכר-דירה על הכיח שנמצא בשכונה, ולא אכפת להם גורל הבית שלהם,  
שבמשך כל השנים היה מוזנח לגמרי.

רה"מ ל. אשכול:

כאן לא נאמר אפילו שבתנאי שאותו אדם עצמו יגור בבית  
שירכוש שם.

אני מציע שיצורף לאחת הישיבות של ועדה זו מישהו מהאוצר

וישתתף בדיון הזה.

מר ט. קולק: הוא השתתף בענין זה.

רה"מ ל. אשכול: כוונתי שישב גם אחר-כך בנושא עיבוד הפרטים.

מר ט. קולק: אדרבא.

השר א. ששון: אם מתקבלת הצעת שר המשפטים לפי סעיף א', שאין מסתפקים בהפקעה בלבד, אלא צריך למצוא פתרון נאות לאלה הגרים שם - מסכים אני להפקעה.

השר י.ש. שפירא: אני מסכים לכל סעיף א' בשלמותו ועל כל יתר הסעיפים תדון הועדה שהצעתי, במקום הועדה המלאה.

רה"מ ל. אשכול: שר המשפטים ושר המשטרה יהיו חברי אמת ה ועדה. ביוון שמכיר אני עצמי ומכיר אני עוד כמה יהודים, מחאר אני לעצמי השתלשלות הדיונים בועדה: כאשר נאמר "חוק מציאת פתרון נאות", בעוד יושב אני במקום באיזו פינה דהויה, בבית כזה או אחר, ואתה אומר לי: מצאתי לאותו אדם דיור ותנאים כאלה וכאלה ונדמה לי שהם בהחלט "נאותים". ואז אומר אני לך: לי אין זה נראה כלל "נאות". וכי מה תעשה אז? בזאת מעיר אני חשומת-לבבם, שכאשר חשבו באותה ועדה, עליכם לברר לעצמם מה פירוש "פתרון נאות". עליכם לדעת מי ההדקפה יהיה הקובע בענין זה.

השר מ. בנטוב: בית משפט יכול לקבוע בזה.

מר ט. קולק: יש בזה נסיון. זו שכונת-עוני וצריך להתנהג בה כפי ש שנהגנו בחושבי המלון פאסט ובשכונה שלידו.

רה"מ ל. אשכול: הייתי מנסה זאת "לפי המקובל", "לפי תקדימים במקומות אלה או אחרים".

לכן, מציע אני שהיום נחליט על ההפקעה ואחר-כך חשב ועדה מצומצמת, בהשתתפות שר המשפטים, שר השיכון, שר הפנים והאוצר, וכן העירייה. כי זה עלול לשמש פתח רחב להשקעת אמצעים וחביעת אמצעים ללא-גבול, ועוד נקלל עצמנו על הענין הזה. צריך שנקבע תנאים לגבי שכנים, הדיירים, שעתה גרים הם במבנים שם.

בתחילה דובר על שנה משפחות יהודים הדרות במקום. מסתבר שביתר הדירות גרים אנשים, ויש שם בסך הכל 140 משפחות, להן עלך לדאוג לדיור, בתנאים נאותים. הנוסח המוצע כאן סתום ואין הוא מפרש מה הם אותם התנאים הנאותים. כפי שזה מנוסח כאן - יידרש לפתרון הענין רוטשילד אחד, מונסיפיאורי אחד שייחן הלוואות לאלה שירצו לקבל את הדירות לידם עתה.

מר ט. קולק: אולי ייאמר, במקום המלה "נאות", "כמקובל".

השר י.ש. שפירא:

שאלה זו, כיתר השאלות, חופנה אל הועדה. אנו מחליטים  
כאן להפקיע את השטח ושאלת פתרון הדיור לתושבי השכונה  
ויתר השאלות שתועלינה ושהועלו על-ידי הועדה הבינמשרדית - כל אלה ימצאו  
פתרון על-ידי ועדה זו.

השר א. ששון:

איך יתקבל הדבר ברחוב, כאשר ייודע שמחר מפרסמים אנו  
צו הפקעה לגבי שכונה זו. במידה ונוסיף משפט אחד,  
לפיו מבטיחים לאלה דיור, - הרי כל אחד יקבל זאת.

מר ט. קולק:

הפקענו לפני זמן קצר את מלון פאסט. לא היו כל תלונות  
שהן מצד הדיירים והכל סודר בשקט. הפקענו את שורת הבתים  
ליד המלון וגם זה עבר בשקט וביעילות.

השר א. ששון:

השאלה אם רוצה אתה לתת להם דיור.  
ודאי.

מר ט. קולק:

אם כן, צריך לומר שמבטיחים להם דיור.

השר א. ששון:

החוק מחייב זאת בלאו-הכי.

מר ט. קולק:

הצעתי כזאת: א) להפקיע בהתאם לפקודת הקרקעות,  
כל שטח ימין-משה.

השר י.ש. שפירא:

ב) להקים ועדת-שרים לפי שהצעתי, שמתפקידה יהיה  
לקבוע את פתרון דיורם של תושבי השכונה, ואת יתר הדברים הכרוכים בהפקעה,  
ובזכויותיהם של בעלי-הנכסים, שרכושם הופקע. זה הכל.

מר ט. קולק:

על-מנת לספק את שר הדתות ואת מי שמעוניין בזה,  
מבחינת האופי הארכיטקטוני של המקום, תחליט הועדה

גם בנושא זה משהו.

השר מ. בגין:

אני מציע לשר המשפטים, שיאמר על-ידינו משפט אחד:  
אם יוחלט על הפקעה, ייאמר על הפקעה ועל הבטחת דיור  
לתושבי-השכונה, וזאת, בגלל סיבות פסיכולוגיות מובהקות. במשפט השני צריך  
שיאמר, שמוקמה ועדת כזאת, שתטפל בכל הענינים הקשורים בזכויות, הבטחת  
הדיור וכו'.

יהודים יקראו את המשפט הראשון, שם מדובר על הפקעה,  
ויראו בזה עוול. על כן, צריך להאמר ~~צא~~ המשפט הראשון, בשלמותו, ובמשפט  
השני ייאמר: הוקם ועדה לפתרון כל הבעיות של זכות וקנין.

הערה נוספת: היות ומספקים אנו לעת-עמה במשפט הראשון,

ובכל זאת שוקלים יפה מאד גם ענין זכויות העדיפות לבעלים לשוב ולגור שם,  
לכן, כאשר מדובר על הבטחת דיור, אולי אפשר לומר: "אם בשכונה, תוך תאים  
מסויימים", או במקום אחר", אלא אם זה יוסכם בינינו כי ראש-הממשלה, עלינו  
להבין שבמקרה ~~שם~~ מיוחד זה יש משהו ~~משך~~ למתן אפשרות לרכוש נכס זה על-ידי  
החזרת ההוצאות, כמובן; כי איננו יכולים להרשות לעצמנו לתת מחנות כאלה לפרטים.

השר מ. בגין:

אלא שגם האפשרות של שיבה לשכונה, צריך להזכירה במלה אחת, ולומר שהועדה תבדוק גם ענין זה.  
מכל מקום, בעיני הדבר החשוב ביותר הוא, שייאמר - "חוק הבטחת דיור לתושבי השכונה". ואחר-כך תוקם הועדה.  
רה"מ ל. אשכול: איני רואה הבדל כלשהו אם ייאמר בפסוק השני, שועדת השרים שתוקם תטפל בענין הזה.  
השר י.ש. שפירא: סעיף א': "להפקיע בהתאם לפקודת הקרקעות למכירה לצרכי ציבור שנת 1943, כל שטח שכונה ימין-משה, ולהבטיח דיור לתושבי השכונה."

רה"מ ל. אשכול: פירוש הדבר שאתה מבטיח דיור בשכונה זו דוקא?  
השר י.ש. שפירא: "להבטיח דיור חליף".

רה"מ ל. אשכול: יכול תושב השכונה לומר שהוא עצמו יקנה זאת.

השר י.ש. שפירא: אין כזה. חבקר שם ותבין את הבעיה.

רה"מ ל. אשכול: אתה הבטחת לו שיכון חליף - בבקשה, הוא יאמר ששיכון

כזה אצא יכול להיות במקום אחר, ולא דוקא בירושלים.

השר י.ש. שפירא: צריך בהפסדה להבטיח לתושבי השכונה שיכון חליף

בירושלים.

רה"מ ל. אשכול: אני מסכים לנוסח הזה.

השר י.ש. שפירא: בירושלים אין פירוש הדבר דוקא בימין משה.

השר מ. בגין: הרי שם לוקחים בחשבון שובם למקום. אלא לעצם הרעיון

אין צורך להתנגד.

רה"מ ל. אשכול: אין כאן שום סנטימנט.

מר ט. קולק: הדיירים הנוגעים שם אינם בעלי-המקום.

השר מ. בגין: על כן, דיור חליף מספיק לעת-עתה.

רה"מ ל. אשכול: נזכרתי בדבר נוסף: הרי הוא בונה על כך, שאולי בטרם

כל יהיה לו כבר עשבע-עשר או עשרים ושבעה איש, שיאמרו:

קח כסף וחן לי לבנות כאן את ביתי. כי אחרת, הרי לא יכול להרים את הענין

מבחינה כספית.

מר ט. קולק: הבעיה אינה קיימת. הם רוצים לצאת משם, לעבור

לשכונת שמואל/הנביא ומקומות אחרים. אל תעוררו בעיות, כאשר אינן קיימות כלל.

גם אלה מבין הגרים שם, שהם הבעלים של הבתים, מונים שמונה איש והם

מהמסכנים שביניהם. הם היו מוכנים לצאת משם כבר מחר.

רה"מ ל. אשכול:

ליד ככר דיזנגוף, עד היום עומדים צריפים עלובים  
ואומללים. המצב הגיע שם לכך, שכל סכום שהציעו  
לבעליהם - לא סיפק אותם. לכן, עלינו להיזהר מאד בענין זה.

מר ט. קולק:

אולי כדאי לנסח זאת כך: "ריור חליף לפי החוק".

השר י.ש. שפירא:

נבטיח לתושבי השכונה דיור חליף בירושלים.

השר מ. בגין:

ואם ירצה לעבור לתל-אביב?

השר י.ש. שפירא:

בבקשה, שיקח את הכסף ויעבור לתל-אביב.

השר מ. בגין:

דירה בתל-אביב איננו צריכים למצוא עבורו.

השר י.ש. שפירא:

אולי כדאי לכתוב: "נבטיח דיור חלופי מנהוג".

רה"מ ל. אשכול:

במקרה כזה עליך לדבר עם כל יהודי כזה בנפרד.

רע הדבר כאשר שר השיכון עדיין חי את הבעייה של  
הסלמט בחיפה, בואדי סליב.

השר ט. קולק:

בירושלים הוצאנו מסביבות כאלה בשנה האחרונה ארבע  
מאות דיירים והעברנו אותם לשכונת שמואל הנביא ולתל-

פיות.

השר י.ש. שפירא:

להם לא היה פתק נגדנו, ובו החלטת הממשלה, המתחייבת

לתת להם דירת חליף או חלופי, כנהוג, או במקובל. הוא

בא אליך ודיבר אחר ונתת לו הכל בעין יפה. כאן יש לו תנאי משהו גרוע,

כי אחת אומר לו שזה "כנהוג", והוא מפרש את הדברים אחרת לגמרי.

רה"מ ל. אשכול:

אני אציע להחשש-ה-ש- לחשב היטב-היטב את חשבוננו.

סונתי עתה לעיריה. אני מניח שיושבנות משפחות שיש להן

יותר משני ילדים שם. יבוא יהודי ויאמר, שהוא רוצה דירה בת שלושה חדרים.

אתה תאמר לו שאין הדבר מגיע לו, והוא ירצה לדעת כמה תעלה דעה כזאת וכו'.

לכן, עלינו לדעת בכמה יעלה לנו הענין.

הערה

מר ט. קולק:

נספק את החשבונות לוועדה זו. הוצאנו שבעים משפחות ממלון

פאסט ולא החעוררה בעיה של הסקה מרכזית ודירה בת

שלושה חדרים. לכולם היה טוב יותר לעבור לשם משם למקום אחר. הענין עלה לנו

בכסף רב, קנינו את המקום אצל הארמנים והפקענו זאת בהסכמה עם הבעלים, ועתה

יש לנו צרות עם שלושים חנויות שם. חמש-עשרה הוצאנו כבר, והאחרים עדיין

בתהליך ובמו"מ אתנו. הם הסכימו לפנות את המקום רק בגלל צו-ההפקעה, ולולא

נקטנו בצעד זה מלכתחילה, לא היו מסכימים עד היום לפנות את המקום. לכן,

ההפקעה היא שדירבנה לכך. על כל פנים, איש מהם לא קיבל פחות מכפי שהיה לו.

השר מ. כגין:השר י. ש. שפירא:

צריך לנסח את הסעיף השני, לגבי זכויות הועדה.  
"תוקם ועדה שתדון ותחליט בכל הנושאים האחרים, שדנה  
בהם הועדה הבינמשרדית".

אנו הולכים לכתוב כאן שטר, שיהיה עלינו לשלמו. אנו  
מאמצים ככל האפשר להטיל עלינו יותר חובות, סוף-סוף יושבים שם שלושה כלכלנים,  
שיתחמו גם הם בדיונים אלה.

רה"מ ל. אשכול:

הועדה לא תדון ותחליט, אלא תואיל להביא את סיכומיה  
לאישור הנה.

השר י. ש. שפירא:רה"מ ל. אשכול:

בבקשה.  
כי זה ענין של מיליונים רבים של לירות.  
אני מציע שיהיה כתוב: "ההחלטות תהיינה טעונות אישור  
של הועדה הירושלמית העליונה".

השר מ. כגין:רה"מ ל. אשכול:

בבקשה. חפזיה יהיה לדון במכלול הבעיות שמחזוריות  
בנושא זה.

## מ ח ל י ט י ם :

(א) להפקיע, בהתאם פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי  
ציבור), 1943, כל שטח שכונת "ימין משה"  
ולהבטיח לתושבי השכונה דיור הלוי בירושלים.

(ב) להקים ועדת שרים אשר תדון בכל הבעיות הנובעות  
מהפקעת השטח, כאמור בסעיף א' דלעיל, ותביא את  
המלצותיה לאישור ועדת השרים העליונה לעניני  
ירושלים.

הרכב הוועדה: שר-המשפטים - יו"ר, שר-הפנים  
ושר-השיכון.

כמו-כן יוזמנו לישיבות הוועדה ראש עיריית  
ירושלים ונציג משרד האוצר.

מר ט. קולק:

אני רוצה אצאצא לנגוע עתה בסעיף הנוגע לוועדה לעניני  
בטחון, אבל בחלקו נוגע הוא לוועדה זו.  
לפני כמה ימים הועלו הצעות בקשר לתגובה בענין עשרים

הבחורים שנמצאו.

רה"מ ל. אשכול:

אין כל דאגה וספק בנידון זה.

מר ט. קולק:

אקשור זאת לכמה דברים אחרים.

אני מציע דיון על קומפלקס הרבה יותר רחב, הקשור גם  
למקום אחר, בנוגע לתגובות של כמה מאות בחורים צעירים.  
עקב ענין זה פנו אלינו עם כמה בקשות פיצויים. הנזק  
שנגרם בכללו, פש בענין שהתרגשנו ממנו כל כך, אינו טלה על עשרים וחמשה אלף  
לירות. מדבר אני עתה על הענין הקשור בליל הרימונים בירושלים. אילו היה  
קורה הדבר בדטרויט או במקום אחר - היה זה ודאי שונה, ואילו פרסמנו את  
הדבר בזמנו - היה נראה פקצ מגוחך בעיני האנשים פש בדטרויט ובקליבלנד.  
אלא שאיננו יודעים כיצד להגיב על ענין כזה כלפי העולם. צריך היה לדון פעם  
לא רק על הצעדים הבטחוניים של הבעייה, אלא על כל הצעדים שנגיעה להם בישוב  
זה. לפעמים מאשימים אותם בחברון או במקומות אחרים, שהם תחת שלטון מקומי  
ולפעמים אנו רוצים לראות אותם דוקאף בצורה אחרת. אבל לא היה אף פעם דיון  
כולל בינינו על הדברים הללו, אלא פש כתגובה על בעייה אחת או שניה.  
אני מציע שנקיים דיון על הענינים האזרחיים והבטחוניים,  
והדיון הזה צריך להיות יסודי וממצה. יתכן שצריך להחזיר את המרכוש של  
אלה שהם בישראל חוץ שלושים השנים האחרונות, ולאפשר להם להיות אזרחים  
ישראליים, אם רוצים הם בכך.

איני יודע אם ניתן הדבר, אלא ואם לא הוצע להם בכלל.

זה ענין הכרוך בבעיות כלכליות, משפטיות ובטחוניות. אצאצא אף פעם לא קשרנו  
את הדברים יחד, אלא דנים אנו תמיד על כל ענין בנפרד, כאשר מתעורר ונעשה  
אקטואלי מסיבה זו או אחרת.

אני מבקש מראש-הממשלה, במידה וחושב הוא טענה זו

צודקת, שימצא את הפורום המתאים לדיון על כל המכלול של בעיות אלה יחד.

השר י.ש. שפירא:

אני סבור שצריך לברר את הענין. יש כאן שאלות שונות.

אחר המאורעות וההתפרעויות הצעתי לשר האוצר, שיודיע

שהוא ישלם נזקים שאינם מכוסים על-ידי ביטוח לאנשים שנפגעו, כתוצאה מההתפרעויות  
במזרח ירושלים.

מר ט. קולק:

האם ישנה החלטה כזאת?

השר י.ש. שפירא:

לא, אלא שהצעתי זאת.

השר א. ששון:

היתה הכרזה, שמי שניזוק, יבוא ויירשם.

השר י.ש. שפירא:

היא פורסמה ודאי בסודי-סודות. דברתי עם שר האוצר,

שנסה לכך, ושינה דעתו.

רבותי, אני רוצה לדבר נגד ההצעה שלי: יכול להיות

שבמקרה זה, כאשר אתה יודע שקרה מה שקרה, ומדובר בסכום של עשרים וחמשה אלף

לירות, - אין מתעוררת התנגדות לכך מצד אף אחד מאתנו.

כאשר המצב כזה, שאינך יודע מה יקרה מחר או

מחרתיים - אינך יכול להחליט על כך בקלות כזאת.

רה"מ ל. אשכול:

במדינה הזאת ישנו גן-עדן של טפשים.

השר י.ש. שפירא:

אני רואה את קנטרה נגד עיני: אצא נהרסה שם כנסיה

קופטית, בלי לשאול שאלה נגד מיותרת - שילם זאת

תקציב הבטחון. היום שומע אני ששוב נהרסה אותה כנסיה...

איני יודע באיזה מצבים נעמוד עוד בעתיד. בינתיים

מנהלים אנו מלחמה בסירור, נהרס רכוש, וכאן נאמר, שאת כל זה נשלם אנו

מתקציבנו.

מר ט. קולק:

לא באתי עם הצעה שנשלם זאת, אלא אני רוצה שנדון

בדבר. אני רוצה להבדיל כאן בין קנטרה וירשלים.

נגד ירושלים נמצאת בשטח ישראל, לעומת קנטרה שאינה שטח ישראלי.

השר מ. בגין:

מה גורל יהודים הנפגעים בהתקפות?

מר ט. קולק:

הארנונה משלמת זאת.

השר מ. בגין:

גם לאלמנה משלמים? האם המשפחה מקבלת משהו מהמדינה

במקרה כזה?

השר י.ש. שפירא:

יש בטוח לאומי. יתכן שבמקרה כזה צריכה האמת להיות

באיזה מקום שהוא באמצע.

יתכן שצריך להעביר זאת לאו דוקא לממשלה, אלא לעיריית

ירושלים, שהיא חתן זאת כאילו לנפגע. כמובן שאין לעירייה כסף לענין זה, והממשלה

תכסה לה זאת, אבל אצא אצא לקבוע כאן כלל, - יהיה מסוכן, לדעתי, כי במידה

וישרפו לך את מלון פאסט בירושלים - לא יהיה לך כסף לשלם כפיצוי על הרס זה.

לכן, הצעתי היא זאת, אבל אני חוזר בי ממנה.

אשר לענין האזרחות - הרי זו שאלה נכבדה מאד, המחייבת

דיון.

רה"מ ל. אשכול:

אנו קובעים סעיף נפרד בנושא זה, שיעמוד לדיון בפני

החלטה

מר ט. קולק:

אולי כדאי שנעלה בפני שר המשפטים כמה מהסעיפים והוא  
יאמר לנו או יגיש לנו נייר עליו נוכל לדון.  
צאצאאאאאאאאאאא בבקשה.

רה"מ ל. אשכול:

השר י.ש. שפירא:

בענין האזרחות היגשתי לראש-הממשלה תזכיר, לפני כמה  
חדשים, ואני מוכן לטפל בזה מחדש. גם ענין הקרקעות

במערב ירושלים, אינו קשור אך ורק באלה שבמערב ירושלים. אינך יכול לומר  
לערבי באום-פחם, שמצבו צריך להיות גרוע מזה של ערבי היושב במזרח-ירושלים. אנו  
עורכים חקירה בענין זה, ועל כל פנים, אני מוכן להביא את השאלה הזאת לדיון.

## ג. בית הכנסת "חורבת רבי יהודה החסיד"

רה"מ ל. אשכול: אגזול מכת עוד כמה דקות כדי לשמוע על ענין בית הכנסת בעיר העתיקה.

מר י. המיר: הדבר התחיל ביזמה של יעקב סלומון, שאבי סבו היה ממקימי החורבה. החורבה נמצאת ברובע היהודי, וכולה הרוסה. נשארו בה לפליטה שני קטעי-קירות. מחשבה ראשונה היתה לשקט את החורבה. יעקב סלומון פנה ללואי קהאן, יהודי מפילדלפיה שבארצות-הברית. לפני חודש וחצי הופיע אותו יהודי, הביא אתו הצעה, שהיא הורגת בהרבה מהמחשבה הראשונה שעלתה בענין זה. לכן, מביא אני ומציג בפניכם בקצרה את ההצעה והתכנית, אותה הביא הנה.

שתי שאלות קודמות לדיון, הקשורות במבנה עצמו.  
א. הצעתו היא להשאיר את החורבה הקיימת כפי שהיא, ולהזק את הקירות הקיימים ולהקים סביב שרידים אלה גינה קטנה, כאין זכר לחורבן. למעשה קיימות שם קשתות והרצפה והכוונה להשאיר זאת כזכר לחורבן, שיראו הדורות הבאים כיצד החריבו את החורבה.  
ב) לידה לבנות בית-כנסת גזל, שהוא באיזו צורה שהיא יתקשר באמצעות שכיל לרחבת הכותל המערבי.  
ההצעה העיקרית היא להקים בית-כנסת וכל השאר בבחינת רעיון שעדיין אינו ברור כל צרכו.

בבית הכנסת רואים אנו טילואטה מאבן. זה מבנה בגובה 120 מטרים שיכול להכיל בתוכו למעלה מ-1500 מתפללים בימים בהם יתאסף שם ציבור גדול.

אנו רואים כאן את המבנה הזה בהשוואה למסגד עומר והרובע היהודי.

המבנה בנוי בשורה עמודים, שעליהם גג. בחלק הפנימי הוא מחולק לאולט כרכזי, ארבעה חדרים נוספים, כמירה ויש ציבור קטן יותר, הרוצה להתפלל בקבוצות קטנות יותר. ישנה שם אכסדרה ועזרת-נשים וכו'.

רה"מ ל. אשכול: חורבת רבי יהודה החסיד היתה בית-כנסת אשכנזי?

מר י. המיר: אשכנזי.

רה"מ ל. אשכול: גם זה יהיה בית-כנסת אשכנזי?

מר י. חמיר:

זה צריך להיות בית הכנסת של ירושלים בה' הידיעה.

רה"מ ל. אשכול:

עליך לדעת אם כל העדות הקבלנה זאת כביה-כנסת.

מר י. חמיר:

ראשית כל, יש כאן שתי בעיות, שהן פוליטיות:

(א) האם נכון לבנות ברובע היהודי, בחוף השטח, בית-כנסת

בסדר-גודל כזה, שהינו דבר עצום, בעוד אשר כל העיר העתיקה נמצאת עתה עדיין

בשלב די רגיש דבלתי-רגיל מכל הבחינות.

לפי הערכתי זו השקעה שתעבור את עשרים מיליון הלירות,

ולא רק הכסף עומד כאן לשיקול, אלא עוצמת הבנין במקום הזה.

(ב) אם לעשות זאת כאן, האם לעשות זאת בקשר עם רבי יהודה

החסיד או במקום מתאים אחר, בחוף הרובע היהודי.

דעתי האישית לגבי עצם המבנה, שזו יצירה ארכיטקטונית

מדורגה ראשונה. קשה להתווכח עם דבר כזה, ולכן אני מדגיש, שלא על המבנה מדבר

אני עתה, אלא צריך להחליט אם רוצים ויכולים וצריכים אנו לעשות זאת עתה,

או בזמן הקרוב.

לפני שמחקבלת חולטה כזאת, כל דיון נוסף בפרטי התכנית

לא יענה על הבעייה היסודית המהעוררת כאן.

המצב כיום כזה, שפרט להצעת האדריכל - לא נעשו כל

צעדינו נוכחים בנושא זה. ביקשתי לעכב את הפעולות עד לדיון עקרוני בנושא.

מר ט. קולק:

יש כאן כמה בעיות עקרוניות: (א) האם רוצים ברובע

היהודי במבנה המחחרה למעשה והמחושב להתחרות עם כנסיית הקבר הקדוש ועם

המסגד, פירוש הדבר - יצירת מוקד נוסף כזה;

(ב) זה עלול להיות מקור חחרה לכותל המערבי, במידה

מסוימת. בשבילנו המרכז הוא הכותל, ומסופקני אם ורוש לנו עתה דבר כזה.

רה"מ ל. אשכול:

כפי שאמר יהודה, כל בעיית שחזור ותכנון הרובע

היהודי היא בתחילתה עדיין. יעבור אן רב עד שנעכל זאת,

ועלינו לחשוב היטב אם לעשות זאת. אני אישית מתלהב מהצורה הארכיטקטונית

של הענין, אבל זה אינו נוגע להחלטות, אותן עלינו לקבל בממשלה, ולא באלה

של המתכננים במקום.

השר מ. בנטוב:

אני מפקפק אם יכולים אנו לעשות היום את הדיון בענין

זה. אך לשם השוואה, הייתי רוצה לקבל איזו תמונה, איזה

ציור של החורבה, מה היתה צורתה, במידה ושיקמנו אותה כפי שהייתה בעבר.

ישנו צילום של החורבה והיא הכילה בחובה 300 איש.

מר י. חמיר:

היה זה בית כנסת קטן, באופן יחסי.

יחד עם זאת, יש בעיר העתיקה בחי-גנסת של הספרדים, שהציעו לנו לשקמט, שיהיו לכלל ישראל, והם יכולים להכיל עד אלפיים איש. הסטרוקטורה שלהם עדיין קיימת.

מר ט. קולק: נקינו אותם וחזקנו בהם את היסודות. הכוונה לבית

הכנסת על שם יוחנן בן זכאי, בית הכנסת האיסטנבולי

ובית הכנסת אליהו הנביא, ועוד אחד, - בסך הכל ארבעה במספר.

רה"מ ל. אשכול:

מר אלישיב מציע למסור לממשלה את בית הכנסת, שיהיה

ברשותה, ואני מציע לכולכם לשמור על כיסי הממשלה, כאשר

מוגשת לה הצעה כזאת מפיו.

השר ח. בבתי:

זה אינו ענין לעשר דקות, לדון בו.

אני מציע, לכן, להעביר זאת לישיבה הבאה שלהועדה.

רה"מ ל. אשכול:

אני רוצה להשמיע דעתי בענין: זה מבנה יפה, אבל איני

דואג כל כך לכך, אם יהיה זה יפה או גבוה או מודרני יותר

מהמבנה של אל-אקצה או האחרים. אלא רוצה אני לראות קודם-כל יהודים הגרים

בעיר העתיקה, במזרח ירושלים.

במבנה זה מדובר על עשרות מיליונים לירות, ואין לי

ספק שיגיעו כאן לשלושים המיליונים, אלא אם יבוא יעקב סלומון ויאמר לנו:

חנו לי ואאסוף את הכסף מיהודים למטרה זו.

ידוע לי שאייזיק וולפסון דיבר במשך שנים על כך,

שהוא מוכרח להקים בית כנסת מרכזי, בסכום של עשרה עד חמשה עשר מיליון דולר,

או לי"ש. רעיון כזה יכול לתפוס מישהו, ולהפעיל דמיונו. אבל נדמה לי,

שמותר לנו לדחות את הזמן מסויים. יתכן שצריך לחכות עם הכנייה כזאת במשך שלוש

עד חמש שנים. תחילה עלינו לפתור את השאלות של אכלוס היהודים ופרנסתם בירושלים

המזרחית. בינתיים יבשיל הרעיון הזה כמוחות האנשים.

כבר עתה שמענו צעקה גדולה מצד ארכיטקטים ישראליים

וציירים ישראליים על נושא זה.

ודאי זוכרים אחס מה היה כאשר החלו בבנין הכנסת? -

כמה פעמים שינו והחליפו שם את הדברים!

על כל פנים, ההצעה היא שלא לדון בזה עתה. למען

השר מ. בגין: אמצא הדיון - אבקש להביא בפנינו מתקונת של שיקום

והרחבת ניכרת של בית הכנסת, כפי שהיה במקורו.

איני דואג לצד המדיני של הכנין. אנו יכולים להקים כל בית-כנסת בעיר העתיקה,

הישיבה ננעלה בשעה 11.15

ס ו ד י

סִינּוֹגְרָמָה

**פּרָטִי-כָל**

ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים

י"ז באלול תשכ"ח - 10.9.68

---

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר, י. אלמוגי, מ. בגין, מ. בנטוב,  
ח. גבתי, י.ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו השרים : א. אבן, י. אלוזן (בחו"ל), ז. ורהפטיג (בחו"ל),  
פ. ספיר, מ. קול (בחו"ל), ח.מ. שפירא (בחופשה),  
ז. שרף (בחו"ל).

|              |                                  |
|--------------|----------------------------------|
| ב. שחור      | - סגן שר הדתות                   |
| מ. בנבנישתי  | - עיריית ירושלים                 |
| ש. גזית      | - משרד הבטחון                    |
| ש. הלל       | - משרד החוץ                      |
| א. כירן      | - משרד ראש הממשלה                |
| מ. סילברסטון | - משרד הפנים                     |
| ס. קולק      | - ראש עיריית ירושלים             |
| י. תמיר      | - משרד ראש הממשלה                |
| ר. תמיר      | - החברה לפיתוח מזרח-ירושלים בע"מ |
| מ. גיר       | - מזכיר הוועדה                   |
| רשמה         | - ש. יפה                         |

- א. העברת המימשל הצבאי להר הצופים;
- ב. שיקום שכונת "ימין משה";
- ג. בית הכנסת "חורבת רבי יהודה החסיד".

רה"מ ל. אשכול:

עלינו לדעת לכלכל זמננו כראוי; במידה ויהיה סיפק  
בידינו - נדון על שני סעיפים העומדים עתה על סדר-  
היום: העברת הממשל הצבאי להר הצופים ושיקום שכונת "ימין-משה".  
בסעיף האחרון יכולים אנו לקיים היום דיון סופי.

השר מ. בגין:

אולי אפשר לבקש לשמוע סקירה על המלאכה שנעשתה עד  
עתה במזרח-ירושלים בכללותה?

רה"מ ל. אשכול:

אמנם אפשרי הדבר, אבל אז צריך להיות ברור לכולנו -  
שבזה חיסלנו את האפשרות לקיים את הדיון בסעיפים

שעל סדר-היום.

אני רוצה שנחליט היום על כמה דברים ולכן יחכן

ואוכל למלא בקשתך לקראת סיום-הישיבה.

האמת היא שכאןי וחשוב היה לשמוע פעם סקירה כוללת  
על הנעשה במזרח-ירושלים. אמנם נמצא הדבר בתחום שתי מלכיות, אבל הן יכולות  
לנגוע האחת בשניה, כי גם מעשי העיריה יכולים להעסיק אותנו כממשלה. לא מוכרח  
להיות מצב, שכאשר מתפרסם משהו בעתון - רק אז ידוע לנו עליו.

איני אומר את הדברים האלה בטירוניה, אלא מדגיש אני

שמן הראוי לקבל פעם אינפורמציה גם בכיוון זה, ולדעת מה פועלת העיריה בעיר,  
ובדרך זו לאחד שני הגורמים יחד.

א. העברת הממשל הצבאי להר הצופים:השר י.ש. שפירא:

אמסור אינפורמציה, ועל הפרטים יעמדו אלי ביתר  
פירוט מר חמיר וחא"ל גזית.

סוכט בין ראש-הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים,

שבאוגוסט ~~התקיימה~~ שהבנין בו נמצא עתה המימשל הצבאי, שבזמנו היה בנין

המושל - יפונה והממשל הצבאי יעבור למספר בנינים שיוקמו על-יד אוגוסטה  
ויקטוריה.

בזמנוהיה מקום זה חפוס על ידי הצבא הבריטי, ואחר-כך

נחפס והוחזק במשך כל הזמן על-ידי הצבא הירדני.

היו שיקולים בזמנו במטכ"ל שמא יש לשחרר את המקום

ולאחר מכן חזרו והחליטו לשמור אותו בידי צה"ל. ההצעה היא להעביר עתה לשם את

אצאאאאא הממשל ולהקים לו מבנים מתאימים למטרה זו.

10.9.1968

השר י.ש. שפירא:

כאשר יתפנה המבנה של ממשל הנוכחי, יועבר לשם  
משרד המשפטים, בהתאם להחלטה שנתקבלה בזמנו בוועדה זו. נאמר לי שהענין עלול  
להמשך בין ארבעה ושמונה חדשים.

באשר להעברת משרד המשפטים לשם - אין צורך בהחלטה  
נוספת, אלא דרושה החלטה להקים את הבנינים הטרומיים ליד אוגוסטה ויקטוריה  
ולהעביר לשם את המימשל הצבאי.

השר א.ש. ששון: גם בתי המשפט יועברו לשם, יחד עם משרד המשפטים?

השר י.ש. שפירא: זה ענין נפרד, אם כי באופן פורמלי זה קשור יחד.

השר ח. גבתי: הבנין בו נמצא הממשל הצבאי כיום - למי מיועד הוא?

השר י.ש. שפירא: יהיה בו משרד המשפטים. מולו נמצא בית המשפט

לערעורים של ממשלת ירדן. לאותו בנין, אחר שייעשו בו  
חוקונים ותושלם הקומה השלישית בו, - יועבר בית משפט השלום וישכון בו.  
הכוונה להעביר חלק קטן ממנו, שישתכן את תושבי מזרח-ירושלים.

גם כאן ההערה היא שחוף חקופה-זמן של 6-8 חדשים  
אפשר יהיה לגשת לביצוע הדבר.

התעוררה בענין זה בעייה תקציבית. אחר דין ודברים עם  
משרד האוצר - בא הדבר על סידורו. ועתה, תוך חצי-שנה עד של שמונה חדשים  
יועברו משרד המשפטים ובית המשפט המחוזי וחלק מבית משפט השלום לשייך ג'ארה.

מר ש. הלל: משרד החוץ הציע בשעתו להסות אזור למשאלתו, שנחזיר את

אוגוסטה ויקטוריה ללוטרנים. למען האמת, היו פניות

מצדם בהזדמנויות שונות, ובין השאר ישנם שני מכתבים אל ראש-המשלה, בעת  
ביקורו בארצות-הברית. מכתביהם לא היו "נחמדים" כל כך, והיה בהם משהו מהאיום  
שבמידה ולא נחזיר זאת להם - הם יפרסמו את הדבר בעתונות העולם; הם טענו  
שלטענתנו שבזמנו הוחזק המקום על-ידי הצבא הירדני - אין כל בסיס והם חרשים  
שנחזור בנו מטענה זו.

כמו-כן היו מגעים נוספים בין הלוטרנים ונציגינו

במקומות שונים, בג'נבה ובביקור אחד או שניים שנערכו כאן. בעקבות זאת היתה

משאלה מטעם משרד החוץ, שאולי לא כדאי להיכנס אתם לדין ודברים. למעשה היה  
מכתב מטעם משרד החוץ, ששלח אותו מר קומיי, בשעתו, ואצטט ממנו שני פסוקים,  
כדי להבהיר עמדה משרד החוץ בענין זה.

מר ש. הלל:

אמרנו שאם כי יחזיקו אנו שזו אדמה שעמדה לרשות  
הצבא הירדני וזכותו של צה"ל להיכנס לנעליו של צבא זה, הרי כדי להימנע  
מלהכנס לסכסוך עם הלוטרנים, אנו מוכנים להימנע מלהכנס לשם.

השר י.ש. שפירא: זה סוף-פסוק לוטרני ולא שלנו...

מר ש. הלל: בזמנו זה סיכום של הצבא, שאמר שבאותו זמן אינם

זקוקים לזה והציעו להעביר זאת לוועדה המתאימה.  
לאחר מכן חזרו ודנו בצבא בענין ואני מבין, שהסיכום היום הוא, שאנחנו  
נעמוד את השטח הזה לרשות הצבא. בכל זאת רוצה הייתי להביא בפניכם את  
הדאגה שלנו מהתגובה הלוטרנית בענין זה ואבקש שזה יהיה נתון לשיקולכם,  
במסגרת הוועדה העליונה לענין ירושלים, האם אין מקום בכל זאת לוותר בענין זה.

מר ט. קולק: לא מדובר כאן על הבנין עצמו, אלא על השטח הפתוח

שם. ליד שטח זה ניצב בית גדול ויפה, שבזמנו החזירו  
אלוף נרקיס לידיהם, מיד אחרי המלחמה. כל היתר - זה שטח פתוח עליו ישנם  
יסודות של צריפי-צבא שהוקמו על-ידי הצבא הבריטי אשר ישב שם משנת 1936  
עד שנת 1948; מאותה שנה ישב שם הצבא של אותה הארץ. זו אדמה של הלוטרנים  
ואיש אינו מכחיש זאת.

רה"מ ל. אשכול: המדובר על שטח בלתי-בנוי?

מר ט. קולק: בלתי-בנוי.

מר ש. הלל: יש כאן צריפים של הצבא הבריטי, או שרידי-אותם

צריפים.

רה"מ ל. אשכול: איננו מדברים על צריפים בהם נגור?

מר י. חמיר: ההצעה היא לקחת שטח של חורבות צריפים שהיו שם בזמנו,

תוך הנחה שיתכן שנוכל לשקם אחד הבתים שם, ובאותו שטח

לבנות את מטה הממשל הצבאי. ההצעה היא לבנות שם בתים בני קומה אחת, בנייה  
של פרה-פבריקיישן, בנייה מהירה, שתשאיר את האופי הארעי של המבנים שם.

רה"מ ל. אשכול: מה ההיקף הכספי של בנייה זו?

מר י. חמיר: פרטים אלה נמצאים בידי תת-אלוף גזית.

תא"ל ש. גזית: עשינו תכנון ראשוני והדברים אינם ודאיים עדיין,

וייתכן שיחולו בהם שינוכיים, הן בתכנון והן

במספרים.

התכנית הכוללת של הבניה שלנו במקום דורשת השקעה של 2,5 מיליון ומזה לענין ההעברה מוקצב - סכום של שלוש מאות אלף לירות. בחור זה מחצית המיליון, סכום שהיה מתוכנן לצרכים שלנו בכל מקרה, עקב פינוי מלון אמבסדור, שתוכנן ושאנו קשור להעברה זו. כל זה ~~אצאצאצא~~ מתוכנן וחל על תקציב הבטחון. כך שלצורך זה - ההעברה מהמימשל היא בסכום נקי של כשני מיליון לירות. הערכה ראשונית של מהנדסים, שהפע שהבנייה תהיה הרבה יותר ממושכת מאשר ארבעה חודשים, ועלולה להימשך עד שנה. הסכום שנקבנו אנו לענין זה הינו שני מיליון לירות ועשרים ושניים אלף וחמש מאות.

רה"מ ל. אשכול: זה ודאי עלול להגיע עד ארבעה מיליון...

תא"ל ש. גזית: איני יודע.

רה"מ ל. אשכול: מדוע בונים אנו קומה אחת בלבד?

תא"ל ש. גזית: בנייה בקומות - זה ענין של זמן. עלינו לקחת בחשבון

שלא הפקענו את הקרקע של הלוטרנים, אלא מכניסים אנו

לשם מבנה של מחנה, שהיה כבר באותו המקום. חושש אני שתהיה גם התנגדות מטעם ועדת בנין ערים להקים שם בניי-קומות.

השר מ. בנטוב: אם אין מפקיעים את הקרקע, פירוש הדבר שבונים אנו על

קרקע של בעלי-בתים אחרים. האם אין סכנה שהם עלולים

יהיו לפנוח ולבקש צו על תנאי, על שבונים אנו בלי הסכמתם?

השר ח. גבתי: האם ישב שם משרד המשפטים, ודאי תהיה זו פליט שכולה

תכלה...

השר י.ש. שפירא: הענין הוא כזה, שיכולים אנו, כמובן, להפקיע את

קרקע. אין אנו רוצים בכך, כי איננו רוצים ליצור

מצב חדש, שהנה הולכים ומפקיעים קרקע מהלוטרנים. על כל פנים, זו הצעתי,

ואנו אומרים שנכנסים אנו לשטח כדי להחזיק באותו מקום ממש בו החזיק הצבא

הבריטי ואחריו - הירדני.

אילו היינו הולכים לבנות שם בניי-קבע, היה זה

מחייב אותנו להפקיע את הקרקע. אני כל כל פנים, איני מציע לדחוף את

הלוטרנים, מבחינה משפטית, למצב גרוע מזה שהיה כאן בימי הבריטים והירדנים,

בהתחשב בכל הדברים ששמענו עתה.

השר ח. גבתי: נשאלה שאלה בקשר לצו על תנאי, כאשר אז יכולים

להוריד אותנו מעל השטח.

השר י.ש. שפירא:

כל איש יכול להגיש צו-על-תנאי. השאלה היא - מה  
סיכויים.

באותו אופן בו החזיק הצבא הבריטי את השטחים האלה -  
יכולים גם אנו להחזיק בהם, ויהיה חידוש המצב, כפי שהיה ערב מלחמת השחרור.  
א לא ברור לי אם היה בענין זה אקט משפטי שנעשה על-ידי הצבא הירדני,  
אך ברור שעם ההדגשים הלוטרניים לא הרשו לעצמם לדבר באותו הסוג.

השר א. ששון:

האם אי-אפשר היה לחכור את השטח מהלוטרניים?  
לא.

השר י.ש. שפירא:

מר ש. הלל:

הם לא יסכימו לכך. העמדה שלהם פוליטית קיצונית עויינת  
לכן, לפי הרגשתנו אין שום סיכויים שיקבלו את הפתרון  
הנוח הזה של הסדר בינינו ובינם.

רה"מ ל. אשכול:

מי האב הנוכחי שלהם בארץ הא עתה?  
ומי האב הרוחני שלהם בעולם?

מר ש. הלל:

ישנה קבוצה גדולה שלהם בארצות הברית,  
בסקנדינביה ובהולנד.

מר ט. קולק:

הם עובדים בכל ארצות-ערכ, ואינם רוצים לקלקל  
את היחסים עם הממשלות הערביות.

השר י.ש. שפירא:

יתרה מזאת: מי שקורץ על הנעשה בעולם הנוצרי, יודע  
שזו הכנסיה העויינת ביותר את מדינת-ישראל.

רה"מ ל. אשכול:

אני רוצה לדעת מה משקלם בעולם הקדושה?  
אצל הדוונים, אם איני טועה, המשקל הכבד ביותר הוא אצל  
אלטנבורס. אם כן, עומדים אנו בענין זה כמעט כפי שעמדנו קודם לכן.  
אבקש לקרוא את יעקב הרצוג לישיבה. הוא מבין בענינים אלה. (ד"ר י. חצוג  
נכנס לישיבה).

המדובר בענין השטח ליד אוגוסטה ויקטוריה. ללוטרניים  
יש שם חביעות. השאלה היא מה משקלם בהיררכיה של משפחת הקדושה. האם יכולים אנו  
להרשות לעצמנו שלא להענות בדיוק לתביעותיהם?

מדובר בשטח, שעד הקמת מדינת-ישראל היה שם הצבא

הבריטי, ואחר שכן שם הצבא הירדני במשך כל השנים. אנחנו אומרים, שרצוננו  
להמשיך להחזיק שם באותו סטטוס כפי שהיה עד בואנו לשם.

שאלתי היא, מה משקלם של הלוטרניים, ואני מבין שמשרד

החוץ נאנס פחות או יותר להשלים עם החזקת השטחים הללו על ידי צה"ל.

מר ש. הלל:  
זו החלטת הועדה.  
ד"ר י. הרצוג:  
הם תובעים בחזרה את הבנין?  
רה"מ ל. אשכול:  
זה אינו בנין, אלא חורבות.  
השר י.ש. שפירא:  
עד היום המצב כזה, שהם רוצים את השטח שם.  
ד"ר י. הרצוג:  
לצורך בית-החולים?  
השר י.ש. שפירא:  
לא. הטענה שלנו כלפי דידם הייתה, שישב שם הצבא  
הבריטי משנת 1936 עד 1948, ומאז ועד שנת 1967 ישב  
שם הצבא הירדני. משנת 1967 ואילך (עד שקמתי דבורה...) - נשב אנו שם.  
אנחנו נשתמש בשטח כפי שהשתמשו בו לפנינו, דהיינו ויתרה מזאת: לא נבנה בנייני-קבע  
אלא בניינים ארעיים.

ד"ר י. הרצוג:  
הם יקימו זעקה גדולה והיא גם אינה בעלת אופי מדיני  
מובהק. אמנם, הם קשורים מאד במועצת הכנסיות הבינלאומית בג'נבה.

השר י.ש. שפירא:  
אבל היא התקיימה כבר באופסלה.  
ד"ר י. הרצוג:  
הייתי מציע לדבר אתם גם בטוב.  
רה"מ ל. אשכול:  
כבר דובר אתם.

ד"ר י. הרצוג:  
כל עוד נמשך המצב הקיים - אי-אפשר לשנות את הדבר.  
מר ט. קולק:  
הם אומרים שבכל זאת הם רוצים בזה.  
מר ש. הלל:  
הסגנון שלהם הוא של איומים וקנטרנות.

הם מזכירים שהם מונים 51 מיליון איש. עד עתה  
נמנעו מלפרסם זאת, אבל אם לא נעשה כתביעתם מאתנו ולא נפנה את השטח - יפרסמו  
זאת. הם יוצאים מתוך הנחה, שלא פנינו את השטח ואם לא נעשה זאת ובמידה ולא  
נחנצל על כך, שאמרנו שהיה שם צבא ירדני, בניגוד להחלטות ולסיכומים של הסכמי  
שבייתת-הנשק, יפרסמו זאת בעהונים.

לא הצלחנו להביאם לסגנון חרבותי יותר. אמרנו  
להם בשלב מסויים, שאם רוצים הם שנטפל בזה, שיקחו את מכתבם בחזרה. לא קבלנו  
מהם תשובה על כך.

ד"ר י. הרצוג:  
איני חושב שהם גורם כזה, שעלינו לראות פנייתו זו  
כרצינות-יותר. אני מציע להמשיך אתם בשיחות.

השר מ. בגין:  
נלך בדרך החוזה ונציא את צו התפיסה הזמני לצבא  
שלנו. אם נעשה צו כזה, זה ודאי ישמש לנו יסוד להסברה  
שכפי שהיו שם צבאות אחרים, גם אנו לא הפקענו ולא שללנו בעלותם, אלא תפסנו את  
הקרקע לצרכי הצבא; הממשל הצבאי הוא חלק בלתי-נפרד של הצבא.

ועדת שרים עליונה,  
לענין ירושלים. 10.9.68

השר מ. בגין:

שנית, כדי להקל קצת עלינו ברגע שהם יקימו צעקות, הייתי קובע מצדנו חשלוס על צו התפיסה, ואח הכסף מכניס לבנק, וזה ייקבע לפי התקדימים עם שני הצבאות האחרים, ויוסבר שגם אנו משתמשים בזה לצרכי הצבא. נסביר שלא עשינו עוול ובעד דמי השימוש ממשיכים אנו לשלם.

השר י.ש. שפירא: לזה דואג כבר חוק התפיסת נכסים. בשנת 1949 חשבנו שבא המשיח והגבילנו עצמנו בענין זה לשש שנים. פירוש הדבר שאפשר לתפוס רכוש לשש שנים בלבד. אין פירושו שכעבור שש שנים לא ניהן לתפוס שוב את אותו שטח לשש שנים נוספות. בתור יו"ר הועדה כיהן אז שר המנוח דוד רמז, וגזר מספר זה משש השנים הטובות... המחשבה היתה על לקיחת נכסים מבני ישראל ולא מהכנסייה

הלוטרנית.

ד"ר י. הרצוג: אין המלצה של משרד החוץ להענות לתביעה?  
מר ש. הלל: הוא פשוט אינו יוצא מעורו שנעשה זאת. משרד החוץ ביקש במפורש שנחזיר את השטחים האלה. האמת היא, שאיננו מדברים דרך מכשירים, אלא דרך פיות של בני-אדם. מהצליל של דברי מר שלמה הלל אני שומע שהוא רואה חובה לעצמו להודיע, שזו דרישת משרד החוץ.

רה"מ ל. אשכול: מה הדבר?  
השר י.ש. שפירא: משרד החוץ רוצה שנשקול את ההחזרה. אני מציע לשקול ולהחליט בשלילה. אני רואה בעמדה זו דבר חדש.

רה"מ ל. אשכול: שאלתי ב"מי שברך" ועתה זה בשבילי בבחינת "אל מלא רחמים"... במשך כל הזמן חשבתי מה אומר משרד החוץ, ועתה פירוש הדבר בעיני, שהוא מבין שיש קשיים וצרות והוא אומר כך: למרות הכל, אין דבר, נמשיך בדרך בה התחלנו. אבל עתה שומע אני אותך אומר ברורות: משרד החוץ אומר שלא ניקח זאת.

מר ש. הלל: משרד החוץ חושב שצריך להענות לבקשת הלוטרנט, ולא

להסתכסך אחס. אך זו ישיבה שעליה להחליט בענין זה. עכשיו יש לנו שלושה חדשים, שזו התקופה השנתית של כינוס העצרת, שאינה מחאימה כל כך לענינים כאלה.

ד"ר י. הרצוג: מן הסתם הערבים יעלו אצא את בעיית ירושלים מחדש. לגבי הוועיקן מנסים אנו לכוול ידיהם עד גמר העצרת. על כן, הצעתי היא לא לעשות עכשיו צעד, שיהיה

ד"ר י. הרצוג:

הפגנתי, עד אחרי העצרת, ומציע אני לחכות עד פיזור.

רה"מ ל. אשכול:

השר י.ש. שפירא:

עדיין.

השר מ. בגין:

רה"מ ל. אשכול:

אם נקים צעקה, אזי ירימו הם צעקה גם על התחלת הבנייה

שלנו שם. לכן, עלינו לדעת סוף-פטוק, מה מסכמים אנו

כאן. אנו ניגשים לענין זה אחר כמה וכמה חדשים, וצריך לסיים את הענין הזה

פעם אחת לתמיד. אני נוטה לא להיבהל מהלוטרנים. במשך שלושים שנה היה השטח

הזה בשימוש ממלכתי או מדיני או צבאי של אותו שלטון שהיה שם, ולא בשימושם

של הלוטרנים. לנו דרוש השטח לצרכי צה"ל ונמשיך להשתמש בו באותה צורה בו

השתמשו בו בעבר. אפשר לקבוע שלוקחים אנו את השטח עתה למשך שש שנים ובמידה

ויחזור צורך בדבר - נשלם להם דמי-שכירות.

אני מציע שנחליט עתה על כך.

ד"ר י. הרצוג:

העצרת מתחילה ישיבותיה החודש ותמשיך בהן עד סוף

דצמבר. למעשה מדובר בחדשיים וחצי ימים.

רה"מ ל. אשכול:

אם נחליט היום, כמה זמן יידרש עד שיעלו על השטח?

חודש או שניים תימשכנה ההכנות לעליה לצורך בנייה.

מר י. חמיר:

לא צריך לפרסם את החלטתנו זו.

השר א. ששון:

לאור המצב בעצרת, יוחלט על העתוי.

ד"ר י. הרצוג:

עם זאת, אין לעק לעכב כל הכנה שהיא.

השר מ. בגין:

אני חומך בהצעת טדי קולק, שבדיבורים אחם נומר להם,

השר מ. בטוב:

שלוקחים אנו את השטח הזה עד אשר יהיה שלום בינינו

והערבים ואז מוכנים נהיה להחזיר להם את השטחים הללו.

צריך להביא בחשבון, שגם הם ינסו ליצור עובדות

מר ש. הלל:

בשטח, כך שעלי להבין אם המדובר בהימנעות מביצוע

העבודה, והאם פירוש הדבר שלמעשה יעמוד שם איש-צבא אשר יאמר לכל אדם המתקרב

לשטח, ששטח זה הינו שטח צבאי?

עובדה היא, שעד עתה, במשך כל החדשים הרבים שעברו,

מר י. חמיר:

הם לא עשו שם דבר, ולא קבעו שום עובדה באותו השטח.

אני מניח ששם הצבא שלנו אפשר יהיה בנקודה זו למצוא את הפתרון המתאים.

מר י. תמיר:

במידה ותהיה החלטה חיובית - אנקש לצרף לזה בקשה,

שהצבא יגיש לוח-זמנים לביצוע העבודה.

רה"מ ל. אשכול: ותהיה דאגה שהם לא יתחילו לתפוס את השטח לפני שעולים

אנו עליו.

אילו באנו בהצעה של פשרה - אפשר היה להיות

רחב-לב אליהם.

מה בנינים יקומו שם? כמה דונמים מונה השטח שם?

מר י. תמיר: זה שטח של עשרים וחמשה עד שלושים דונם. ליד זה יש

להם שטח של קרוב למאה דונם, שהוא לא בנוי, שטח

פתוח לגמרי, שאינם משתמשים בו. הם גדרו אותו כגדר רשת ואינם נוגעים בו.

שטח זה הוצא מתוך שטח ההפקעה ונשאר ברשותם.

כל השטח של אוגוסטה ויקטוריה, גם הוא בידיהם.

רה"מ ל. אשכול: אם כן, כלפי מישהו נוכל להגיד כמה נדיבים היינו,

כאשר לא פגענו בשטח של מאה דונם אלה, שהינו פנוי

לגמרי.

בתוך השטח הזה ישנו בנין, וילה הבנוייה במימדים

מר ט. קולק:

שאינם מאלה המקובלים בישראל, ובה ישב המפקד הירדני

ואח הבית הזה החזרנו להם. עתה ראיתי שגרים בבית אנשים, כי נתנו וילונות

על החלונות.

איך נקרא ראש הכנסיה הלותרנית?

רה"מ ל. אשכול:

אין להם כזה.

ד"ר י. הרצוג:

אין להם מושג כזה של "ראש פכנסיה". הכנסיה הלותרנית

השר י.ש. שפירא:

בנויה על כך, שיש בה הרבה ראשים ואין בה היררכיה

כזאת.

נסיים את הכנין עתה. אנו נכנסים לאיזה סיכון, אבל

רה"מ ל. אשכול:

עלינו לגשת מעתה ולהכין את השטח לבנייה. אם ההכנות

מחייבות משך זמן של חודש עד שניים - צריך כבר עתה לגשת לכך. בזאת סיימנו

בענין זה.

מ ח ל י ס י מ :

(א) להעביר את משרדי הממשל הצבאי להר הצופים לשטח שהוחזק ע"י הצבא הבריטי והירדני, שליד בנין אוגוסטה ויקטוריה.

(ב) להסיל על משרד הבטחון לעשות את כל ההכנות לשם הקמת המבנים הדרושים בתוך השטח המוזכר לעיל, ולגשת לבנייתם תוך חודשיים.

- (ג) לוודא שבתקופת הביניים לא ייתפס השטח האמור בסעיף א'  
דלעיל, על-ידי גורמים אחרים.  
(ד) במקרה ויתעורר הצורך, יוצא צו-תפיסה לגבי השטח הנדון.

ב. שיקום השכונה "ימין משה"

רה"מ ל. אשכול: אקרא בקול המלצות הועדה:

"ועדת השרים העליונה לעניני ירושלים הקימה, בהחלטתה פיוס כ"ט בסיון תשכ"ח (25.6.68) ועדה עליה הוטל לבוא בדברים עם בעלי הרכוש בשכונת "ימין משה" לשם רכישת מבני השכונה, ולהודיעם כי במידה ולא תהיה נכונות מצדם להגיע להסדר מוסכם, חצטרך הממשלה להוציא צו רכישה לצרכי ציבור. על הועדה הוטל לדווח, תוך 3 חדשים, לוועדת השרים העליונה לענין ירושלים.

הועדה קיימה שתי ישיבות בהשתתפות הנציגים הבאים:  
ט. קולק - ראש עיריית ירושלים - יו"ר, ד. אוריאלי - מינהל מקרקעי ישראל,  
מ. אטלס - משרד המשפטים, י. יעקבי - החברה ל"פיתוח ירושלים בע"מ",  
ע. לביא - משרד האוצר, ד. רוזן - משרד הפנים, צ. הירוש - משרד השיכון.

לאחר מו"מ עם בעלי בתים ודיירי השכונה ובדיקת הצד המשפטי, ממליצה הועדה כדלהלן:

א. להפקיע, בהתאם לפקודת הקרקעות רכישה לצרכי ציבור - 1943, כל שטח שכונת "ימין משה", תוך מציאה פתרון נאות לדיוורם של חושבי השכונה.

ב. ביצוע ההפקעה יוטל על החברה (פיתוח לצאצאצאצא מזורח ירושלים בע"מ", ע"י מתן הרשאה לפי סעיף 22 (2) לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 1943, וע"י העמדת הון מניות לענין זה בסך - 600,000 ל"י, כאשר שאר המימון הדרוש יושג כהלואה ממקורות אחרים. הביצוע ומקורות המימון יושחתו על בסיס של יחידה משקית סגורה.

ג. לתת זכות עדיפות לבעלי הנכסים בשכונה לרכוש מחדש את נכסיהם לאחר השיקום, בתנאי שישלמו את הוצאות הפיתוח, ולסייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים.

ד. ההפקעה והפינוי יבוצעו בד בבד עם הטיפול במועמדים לאיכלוס וזאת ע"מ להבטיח את ההכנסות עם ביצוע ההוצאות.

ה. לצרף לגוף המבצע נציג הרשות לבינוי ופינוי במשרד השיכון.

ההחלטות דלעיל נחקבלו ע"י כל חברי הועדה בהסתייגות נציג משרד הפנים מר ד. רוזן, כדלהלן:

א. לפי מיטב הכרחי, חכנית השיקום של "ימין משה" נכנסת תחת ד' אמות של חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, 1965.

ב. אם יוכרע לעשות את ההפקעה לפי הפקודה המנדטורית (ברכישה לצרכי ציבור) 1943, אזי יש לפעול לפי ההסדר בין העירייה ושר הפנים, לגבי הפקעת "נחלת שבעה".

ג. יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המייסדים.

מוגש ע"י ועדת השרים לענין שיקום שכונת "ימין משה".

רה"מ ל. אשכול: לסעיף ב. - למה מיועד הסכום של 600,000 ל"י? האם

פירוש הדבר שזו הפקעה והתחלת מסמורפוזת?

מר ט. קולק: מדי פעם מוכרים אנו בית ובינתיים דרושים לנו דמי-

מחזור של 600,000 לירות להפעלת הענין.

אבקש להבנים לישיבה את האיש המטפל בענין - מר ראובן תמיר. (מר ר. חמיר מוזמן להיכנס לישיבה).

לסעיף ג. - לגבי הפסקה האחרונה בדבר סיוע בהלוואות

ותנאים נוחים, מדובר באזור שכל הדיירים בו צריכים היו כמעט כולם להיות מפונים ומועברים לשיכונים אחרים. משרד השיכון צריך גם הוא לשלם עבור דירות אלה. לכן, אלה כספים שילכו לכיסוי מחיר הדירות שתימסרנה לדיירים במקום.

השר י. אלמוגי: אפשר היה לעשות זאת על פי חוק שכונות-העוני.

מר ט. קולק: היה על כך ויכוח. לעת-עתה חוק שכונות העוני לא הופיע

עייין בשום מקרה שהוא. כאשר יבוא מקרה ראשון, ודאי

תעבורנה שנתיים עד ארבע שנים עד אשר יגיע לפתרון. יכולים אתם לשאול דעת משרד המשפטים בענין זה, ועל כל פנים - לנו נאמר שבמקרה כזה, לפי מהות הדבר, אין זה שייך לחוק שיקום שכונות העוני.

רה"מ ל. אשכול: במידה וזכרוני אינו מטעני, הרי כאן הכוונה היא

לבניית מבנים גדולים, גבוהים, בהם דירות רבות, ובתוכם

משקם אתה את אלה ואחרים.

במקרה שלפנינו - המטרה הפוכה. אלא חושש אני, שבמידה

וחינתן האפשרות לכל אחד לרכוש מחדש את הדירה, בתנאי שישלם הוצאות הפיתוח,

ועם מתן הלוואה בתנאים נוחים, בזאת עלולים אנו לפתוח פתח למריבה חדשה.

אותם דיירים עלולים לטרב לצאת מהבית הזה, שיהיה רכוש

של אחר ולא נמצא פתרון לדבר. לכן, הייתי רוצה שייאמר כאן דבר בהיר דף וברור

בשר מ. בנטוב: הגדרת הרשות היא אמנם, שהדבר שייך לה, כי היא לא רק

מעבירה אנשים ממקום למקום, אלא מפתחת מה שניתן לפתח.

היא יכולה לפתח גם מבחינה מסחרית ולמכור כדי לכסות הוצאותיה.

אנשי הרשות מודיעים שהדבר עלול להימשך זמן רב יותר.

לפי החוק צריך לתת להם שהות של חשעה חדשים לענין זה.

מר ט. קולק: היו שני ארגומנטים, האחד של משרד החקלאות והאחד של

משרד המשפטים. ד"ר אלטס אמר, שלפי מהות הדבר, זה אינו

לפי החוק של שכונות העוני.

רה"מ ל. אשכול: עדיין לא ענה איש לאשאלתי.

השר י. אלמוגי: בחוק שכונות העוני ישנה תשובה לזה.

רה"מ ל. אשכול:

נניח שישנה חברה שהיא משקמת ומשפרת, והיא יכולה לעשו

כך שדירה תעלה מאתיים אלף לירות. באותו הזמן יבוא

בעל הדירה ויאמר, שהוא רוצה בדירה המשוקמת. הוא ידרוש הלוואה בתנאים נוחים

ויבקש את הדירה לעצמו, ולאחר רכישתה ישכיר חצייה לאחרים או ימסור כולה

לאחרים. במידה ויחכיר את כולה - זו ל תהיה חצי-צרה, אבל כאשר מדובר בשכונה

רפרזנטטיבית, והוא, ללא החשבות במטרות למענן שופצה ושוקמה השכונה - יכנים

לדירה אחת שלושה שכנים, ונשאלת השאלה כיצד תוכל למנוע זאת ממנו. הוא יעמיד

אוהך בפני עובדה, ועלינו להבטיח שלא נגיע למצב כזה.

השר א. ששון:

צריך לתת זכות עדיפות לעלי הנכסים שם לרכוש מחדש

את נכסיהם. גם אם נלך לבית משפט - הם יוכלו לזכות

בדין.

במידה ומשקם אתה את המקום, הרי שהם בעלי-החזקה שם.

לכן, אני מציע לשים נקודה אחר המשפט "ישלמו הוצאות הפיתוח".

אל נוסיף את הפסקה האחרונה, האומרת: "לסייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים".

אפשר לקבוע את דמי-ההלוואה בתנאים.

מר ט. קולק:

אם הם יכולים להשיג זאת בחוץ - בבקשה. אנו דורשים

השר א. ששון:

שישלמו הוצאות הפיתוח.

לשר הפנים והדחות היו סנטימנטים לאנשים היושבים שם,

מר ט. קולק:

והם רצו לתת להם משהו. יושב כאן יהודי שנולד שם -

מר שחור. אמנם, כיום הבעלים אינם גרים שם, אלא שמונה בעלי-בתיים מתוך 120.

לשני השרים היה סנטימנט לבוא לקראת הבעלים, שמא ירצו לרכוש זאת מחדש,

שתינתן להם עדיפות.

רה"מ ל. אשכול:

אתם אנשים חמימים ומתוקים מאד... לך הייתי במקומו,

ולו רציתי שיש לי איזו שייכות שהיא למקום, הייתי אומר

כך: "יפה מאד, הקמתם ושיקמתם וילה יוצאת מן הכלל מהחדר הרגיל שלי. זה עלה

לכם כך וכך כסף. ודאי כדאי היה לכם ~~הצד~~ הדבר, אלא עתה רוצה אני שזורה את המקום

הזה בשבילי.

אין זה עסקכם מה חושב אני לעשות באותו מקום, אלא תנו

לי הלוואה בתנאים נוחים, והמקום יהיה שייך לי.

השר מ. בנטוב:

יש לי ספקות מעשיים בענין זה. עד כמה שנאמר כאן,

הרי גודל המגרשים שם אינו עולה על 120 מטרים כל אחד.

השיכון ודאי לא ייבנה על שטח של 120 מטרים, כפי שמחולקות החלקות עתה.

יאחדו ודאי שני בתיים, לצורך בניית בית מחודש אחד.

מר ט. קולק:

השר מ. בנטוב:

אם כן, הרי לא יוכל הדייר לקנות א את חצי הדירה  
מלד, וכיצד חושב אתה לבצע זאת?

מר ט. קולק:

יקנה יחידה אחרת, ולא דוקא זו.  
זו חסבוכה גדולה מאד. הייתי מגביל זאת לשמונה גרים  
שם עתה, לא לכל האחרים, שבלאו-הכי עזבו את המקום.

משר מ. בנטוב:

אני רואה כבר עתה שמר שחור מרגיש שיש לו שייכות על  
המקום הזה...

רה"מ ל. אשכול:

מר סילברסטון:

כפי שידוע לשר, נמצא מר שפירא עתה בחופשה וביקש  
להעביר השקפותיו בענין זה, באמצעותי.

הועדה הבינמשרדית הוקמה כדי להפיג כמה חששות,

והתפקיד היחיד של הועדה היה לבוא בדברים עם הבעלים.

אמנם, הוזכר בדו"ח שהיה מו"מ עם בעלי החזם, אבל

נדמה לי שהועדה עצמה לא מדווחת מה עשתה היא לפי המינוי שקבלה, בקשר  
למגע שהיה לה עם הבעלים.

הופצו תזכירים בין חברי הועדה והיה מו"מ קודם.

אלא הדבר העיקרי הוא, שהועדה, יחד עם כל סמכותה, צריכה היתה לדבר עם  
הבעלים ולדווח מה תוצאת ההידברות.

לדעתי חשוב הדבר מהאספקט הציבורי האפשרי, כאשר נגיע

לפעולה עצמה. על כל פנים, זו נקודה אחת חשובה.

נקודה שניה: נכון שהויכוח העיקרי בועדה היה -

לגבי דבר שלמעשה לא הוטל עליה - אם לנהוג לפי פקודת המנדט בשנת 1943

או לפי חוק השיקום. אני מבין שחוות-דעה נציג משרד המשפטים היתה,

שאפשר ללכת בהחלט לפי פקודת הפקעות משנת 1943, גם אם ישנו החוק הספציפי

שהוא מובן יותר.

עלי לציין כאן, וזו הרגשת שר הפנים, שבחוק השיכון יש

יותר הבטחה פרוצדורלית מהצד הציבורי של הדבר, מבחינת בעלים קיימים ודיירים  
קיימים.

אשר להפקעה, באם הכוונה למסור את עצם זכות ההפקעה

והליכי ההפקעה בידי החברה המפתחת עצמה, נדמה לי שיש כאן סימן שאלה. זו

החברה שהיא עצמה מעוניינת לפתח ובצדק, וזה הגוף שמפקיע במקום הממשלה. אם הולכים

לפי פקודת שנת 1943 - היו לנציג שר הפנים בועדה שתי הסתייגויות, המובאות

בדו"ח, וזה סימן שרוב הועדה לא קיבל אותן דפדפא ואבהיר כאן - מדוע.

1. אם נוהגים לפי פקודת שנת 1943, שלפחות יהיה הסדר כפי שהושג בזמנו, לפני שלוש-ארבע שנים, בין משרד הפנים ועיריית ירושלים, כאשר רצחה לגשת להפקיע את נחלת -שבעה לפי אותה פקודה של שנת 1943, שלא על רקע חוק סגור; א ועדה ציבורית חשמע תביעותיהם וטענותיהם של הבעלים והדיירים, שיש להם ענין בזה, על-מנת להגיע שוב לצד הסידורי של הענין. מדוע לא נוכל ללכת במקרה זה לפי אותו הסדר?

א. הסתייגות שניה; אני מבין שיו"ר הועדה, ראש-העיר, הגדיר את מטרות השיקום וכאשר ב"כ משרד הפנים ביקש קבלת הסעיף בדבר הבטחת שמירת האופי והציביון של השכונה לפי רוח המיסדים, לא נתקבלה ההמלצה, ואני רוצה שנבהיר מה הכוונה שלנו בענין זה. אני מבין מהפרוטוקולים, שבישיבה השניה של הועדה, נציג משרד המשפטים אמר, שכאשר שטע הגזרת המטרה, שאולי בכל-זאת מתאים החוק השני לענין זה, על אף שזה מחייב הקדשת זמן ממושך יותר לענין, ועל כך שינה ראש העיר את ההגדרה של השיפוט והשיפוף; ואז אמר נציג משרד הפנים שאפשר ללכת לפי דרך זו גם כן.

מה צריך להבהיר כאן? רה"מ ל. אשכול:

מר סילברסטון: מבחינה ציבורית כללית משתמשים בדרך כלל בחוק ההפקעה, בצורה כללית, חברתית, ציבורית, כאשר רוצים להוציא מדי קטנים לטובת גדולים. במקרה הנוכחי חשוב מאד שלא תהיה הרגשה כזאת מלווה את הציבור. אם הדיירים אמנם יוצאו רובם ויבואו על סיפוקם - זה ענין אחר.

הדרך היחידה לשמור על ציביון השכונה - זו ההפקעה. מר ט. קולק:

איני יודע בדיוק מה פירוש "רוח המקום". אבל היתה שם תחנת-רוח, היא היתה הרוסה. לא היתה שם שאלה של הפקעה, ואנחנו שיפצנו אותה והקמנו בה תערוכת-קבע למופת, על חיי משה מונטיפיורי. אני חושב שבזאת שמרנו על ציביון ורוח הדבר. אבל קשה מאד להגדיר מה פירוש "רוח" כאן... אנו משפצים בית-כנסת והוא הראשון והתחייבנו לשפר את בית הכנסת האשכנזי, למרות שלא מתפללים בו, אלא הוא משמש זכר לתקופה של ישוב אחר, שהיה שם בזמנים אחרים. נסינו לספק את כל הדרישות הללו, ואיני מתנגד גם לוועדה ציבורית. אבל שיש להבטיח "שמירת האופי והציביון של השכונה, לפי רוח המיסדים" - זה דבר כל כך כללי, שאי-אפשר להתחייב עליו.

רה"מ ל. אשכול: רק עתה שמתי לב לתוספת זו. אני חושב שאם ישאר סעיף

ג' כלשונו, אציע לכם להסתלק מכל העסק...

מר ט. קולק: נמחק את השקת האחרונה של סעיף ג', לאמור "ולסייע

להם ע"י הלוואות בחנאים נוחים".

השר מ. בגין: לסדר הדיון: אני רוצה להציע שבשלב זה, לפני

שיכנס לדיונים בסעיפים מפורשים, שנשמע אינפורמציה מלאה

על המו"מ שהתנהל בין הועדה וחושבי המקום.

ישנם שם דיירים ובעלי-נכסים. הייתי בין חברי-הממשלה

שקבלו חזכיר מחושבי "ימין-משה" ובו צעקה-שבר על עוול שנעשה להם וכו'.

הועדה יכולה, כמובן, לקבל החלטות כפי שחמצא לנכון,

אבל הענין עדין וקשור בשכונה מיוחדת, הנמצאת בירושלים, והייתי מבקש לדעת:

האם רוב הדיירים הסכימו לעזוב את המקום ולקבל שיכון אחר? בין אם יוחלט על

הפקעה או לאו, מה ענין הפיצוי הכספי או הנכסי שיינתן להם? אחרי שנקבל

אינפורמציה בענין זה, נוכל לשקול ואחרי השיקוף - נחליט.

השר ה. גבתי: שאלה לי בשטח הכספי: לפי סעיף א', החברה הזאת תפקיע

את השטח. לירוש הדבר שאצטרך לשלם לבעלי הרכוש על רכושם.

אחר-כך עליה לדאוג לשיכון כשביל הדיירים שיפוננו מהשטח. אחר-כך מתחילה

עבודת השיקום.

ברצוני לדעת אם יש איזה אומדן מה סכום הכסף שיצטרכו

לשלם בעד ההשקעה ומה סכום הכסף שתעלה העברת הדיירים, עד שניגשים בכלל

לשיקום השכונה. נדמה לי שסכום של שש מאות אלף לירות אלה אינו עומד בפרופור-

ציה לשני הסעיפים הראשונים.

לכן, אבקש אינפורמציה מלאה בענין זה, שתהיה בפני

התמונה במלואה.

השר י.ש. שפירא: אני סבור שהקושי א שבחוק השיכון או כפי שקורא זאת

שר אלמוגי, - חוק שכונות העוני, הוא זמני. זה חוק

שנעשה בחופזה, ב"בארד". יחד עם זאת, זה החוק המתאים יותר לענין זה. כבר אמר

השר גבתי, שהוא חושש מהעצם הזה של הפקעה וחשלום וגם נתינת סכומי-כסף

לבעלי הרכוש, הנמצאים בשכונה, שיוכלו לרכוש מחדש את נכסיהם.

אדוני ראש העיר, אאאאאאאאאאאאאאאא נניח שלראובן יש שם

בית; לשמעון ישנו גם כן בית שם. השיקום יחבטא בכך, שאתה תאחד את ביתו של

ראובן עם ביתו של שמעון, ותעשה מזה דירה אחת. מי ירכוש את הדירה הזאת

מחדש?

רה"מ ל. אשכול: ואל תשכח ששמי לוי, וודאי גם לי יהיה מה לומר שם...  
השר י.ש. שפירא: תפקידו של לוי לחתום על הצ'ק...

אחר-כך תצוץ ותעלה הבעיה - למי יהיה אותו הבית שייר. לכן, אני מתלהב מההסדר של נחלת-שבעה. יש לי התענוג לעבור מדי פעם בפעם  
שם - -

מר ט. קולק: זה לא פעל שם.  
השר י.ש. שפירא: וזה נשאר סלמט באמצע ירושלים.  
מר ט. קולק: לא ביצעו את הדברים שהוחלט עליהם.  
השר י.ש. שפירא: כולם קבלו סיפוק, אבל הענין לא זז.

הש"ר  
מר ט. קולק: אני הודעתי שכך יהיה גם בענין זה, אם ננהג בצורה דומה  
השר י.ש. שפירא: לגבי שמירת צביון המקום לפי רוח המייסדים, השכונה  
אינה קיימת לפעשה לפי רוח אותם הימים, אלא יש בה  
עתה דבר אחר לגמרי. רוח המייסדים היתה בה לפני מאה שנה. הייתי בזמנו תושב  
ירושלים ואני עדיין זוכר את צביון המקום ד'אז.

מר ב. שחור: בועד השכונה ישנם עדיין דברים בכחב, המלמדים על  
צביון השכונה באותם הימים.  
השר י.ש. שפירא: גרתי ברחוב גאולה לפני שלושים שנה ויותר. עתה מבקר  
אני שם ורואה שהדברים אינם עתה כפי שהיו באותם  
זמנים. בתקופה בה גרתי שם לא ראיתי אף שטריימל אחד שם ועתה אני רואה  
אף אחד שלא יחבש שם שטריימל. לכן, הדברים משתנים.

אני מציע לדחות קבלת ההחלטה לישיבה הקרובה, תוך  
שבועיים הימים הקרובים. אני סבור שגם הנוסח של הדברים שמציעים כאן - טעון  
שיפוץ. אני יודע ששותף לענין זה נציג מאד חשוב של משרד המשפטים, ואני אמר  
את הדברים עם כל הכבוד לד"ר אלטס, אחד המשפטנים המובהקים ביותר שיש לנו  
עתה. אבל הייתי רוצה לשבת עם ראש העיר ולעבד זאת קצת.  
מר ט. קולק: אדוני ראש-הממשלה, אנו עוסקים בענין זה כבר שלושת-רבעי

שנה ואולי יותר מזה. אני סבור שלפה-עתה הרוויחו  
יושבי הבתים הללו, בלי שידעו על כך, ואנו הפסדנו בלי שידענו כיצד כחצי-  
מיליון לירות, בגלל הסהבת. משבוע לשבוע נעשה הדבר קשה מבחינה זו, ובסוף  
של דבר לא נוכל להרימו. בחחילה סבורים היינו שחלק גדול מהבתי-  
לבעלי-יכולת. חשבנו למכור שלושים אחוז לאנשים מהחיי-  
חושבי הארץ. נפגשנו עם ארבעים בעלים, ודי-  
ובכל פעם מופיע וחותם מישהו א-  
הנוכחיים שם. אין די-

אזהרות

מר ט. קולק:

בתחילה עלה הדבר ארבעה אלפים לירות ועתה - שמונה-אלפים לירות. ישנן שם עתה מאה וארבעים משפחות ומדובר בסכום של חצי-מיליון לירות. אם נדחה זאת בששה שבועות אופ חדשים ימים - יעלה הסכום על חצי-מיליון לירות.

שלושה-ארבעה חושבים חדשים קנו שם **צבתי** ושלמו סכום של אל ארבעה אלפים וששה אלפים לירות לדרי המקום והם פינו את הבתים. אותם דיירים קבלו יותר מכפי שקיוו לקבל, ויותר מכפי שנוחן משרד השיכון לכל מי שרוצה הוא להרוס את ביתו. הענין כולו עלה להם בסכום של עשרים אלף לירות, אחר שהגיעו להסכם עם הבעלים והדיירים גם יחד. היום עלה כבר הציר לשלושים עד ארבעים אלף לירות. אם נדחה זאת שוב - לא תהיה לנו ברירה, אלא לשכוח מכל התכנית בכלל.

עתה נחשבת שכונה זו כסלאמס הגרוע ביותר בירושלים. הדרך היחידה לשמור על האופי של השכונה היא להפקיעה לרשות השלטונות ולנהוג בה לפי ההכנית המוצעת כאן. על כל פנים, מבחינה ארכיטקטונית ומבחינת שמירת האופי המיוחד של מונטיפיורי, כפי שהטביע חותמו על שכונה זו - אין דרך אחרת.

אם איננו מקדמים את הענין בדרך זו - הבה נרים ידינו ונסתפק בכרכרה ותחנת-הרוח שהיצבנו שם ונאמר לעומדים בתור כדי להיכנס לגור שם - שלא נוכל להרים את הענין ונצטרך לזכות אותו. גם בעוד שבועיים יימצא ודאי שר שירצה או ירגיש שמוכרח הוא לברר שוב משהו, והענין יידחה לשבועיים נוספים. לפני חודש נובמבר לא נגיע לדיוור בשטח זה. לכן, הבה נחליט להוציא צו-ההפקעה ולפעול לקידום הענין, כי זו הדרך היחידה לשמור על אופי השכונה.

רה"מ ל. אשכול: האם ניתן להוציא צו-הפקעה בטרם קובעים תנאים? - וכי על איזה יסוד כפקיע אותה? - אני מבין שזה שוב ענין אחר. אך גם בלי זה מציע אותה לפרסם צו-הפקעה, ולאחר מזה יאמר שהתשלומים בעד זה יהיו לפי הערכת המעריך ביום ההפקעה. אם זו ההצעה - מסכים אני לכך, אבל עלי לומר, שלפי הכתוב כאן, יש בזה מלכודות רבות.

מר ט. קולק: נדחה את ההחלטה על ענין זה לישיבה הבאה.  
רה"מ ל. אשכול: אציין דבר אחד שעליך להיזהר בו: אמרנו בזמנו, שיכולים להימצא שירות אנשיט שירצו לקנות את המבנים הללו, רק בתנאי שיהיו בנויים לפי מעמם וכו'.

מר ט. קולק:

זאת, אם נהיה מובטחים שלא יופיע ליד אותם בחים  
דיסקוטק או דבר גרוע מזה.

רה"מ ל. אשכול:

אתה עלול להפקיע זאת למען מישהו, שלא ירצה שבשבת  
יפעילו שם רדיו, לדוגמא. הוא עלול יהיה לעשות  
סקנדלים אחר שיחגדרר כבר בבית באותה שכונה, ועלולים לתת פירוש כזה למלים  
"לפי רוח".

לכן, ניסוח זה עלול לשמש מכשיר למציצת כסף וגרירת

הענין כולו לאסונות גדולים. לא חוכל לשלם למישהו כאשר יבוא אותו אש,  
הטוען על זכותו למקום ואומר שהוא רוצה בו.

מסכים אני שנחליט שאנו מפקיעים את השטח, ואפשר יהיה  
לומר, שהוא יימסר לפי החנאים בהם התחלנו לדון כאן. לאחר שנחליט על ההפקעה  
- נעסוק בחנאים.

מר ב. שחור:

סעיף ג' הוא סעיף יסודי כאן. עליו לבוא בשלמותו ולא

פי שהציע השר ששון, שנמחק את ענין ההלוואות. איני

רוצה להכביד על הממשלה או על המשתכנים שם, אבל זה נותן להם אפשרות

וחנאים נאותים לחזור לגור שם. איני מבקש שיעשו שם חוקים לגבי פתיחת רדיו

בשבת ועוד. אלא שהענין עצמו הינו כזה, שצריך לאפשר לבעלי-הבתים שיחזרו לשכון  
בשכונתם זו.

השר י.ש. שפירא:

אני מציע להחליט על הפקעה ולהטיל על ועדה בת שלושה

שרים - שר המשפטים, שר הפנים שר השיכון, תוך התייעצות

עם ראש-העיר, שיקבעו את החנאים של ההפקעה וזה יהיה על דעת הועדה כולה.

מר ט. קולק:

חנאי הניהול והזכויות במקום ייקבעו אחרי ההפקעה.

השר י.ש. שפירא: עלי להעיר לדברי מר שחור: אין לי סימפטיה מיוחדת

לאנשים שרוצים לחזור אחרי עשרים שנה של העדרות

מהשכונה, ולגור בה שוב. אנשים אלה, שמאז עשרים שנה אינם גרים באותה שכונה,

ויש להם דיור אחר בירושלים - אם יש להם כסף ברשותם - יכולים הם לקנות

שם דירה. אך מדוע חייבת הממשלה לתת להם הלוואה? הם יושבים מחוץ לשכונה

ומקבלים שכר-דירה על הבית שנמצא בשכונה, ולא אכפת להם גורל הבית שלהם,

שבמשך כל השנים היה מוזנח לגמרי.

רה"מ ל. אשכול:

כאן לא נאמר אפילו שבתנאי שאותו אדם עצמו יגור בבית

שירכוש שם.

אני מציע שיצורף לאחת הישיבות של ועדה זו מישהו מהאוצר

וישתתף בדיון הזה.

- מר ט. קולק: הוא השתחף בענין זה.
- רה"מ ל. אשכול: כוונתי שישב גם אחר-כך בנושא עיבוד הפרטים.
- מר ט. קולק: אדרבא.
- השר א. ששון: אם מתקבלת הצעת שר המשפטים לפי סעיף א', שאין מסתפקים בהפקעה בלבד, אלא צריך למצוא פתרון נאות לאלה הגרים שם - מסכים אני להפקעה.
- השר י.ש. שפירא: אני מסכים לכל סעיף א' בשלמותו ועל כל יתר הסעיפים תדון הועדה שהצעתי, במקום הועדה המלאה.
- רה"מ ל. אשכול: שר המשפטים ושר המטרה יהיו חברי אמת ה ועדה. ביוון שמכיר אני עצמי ומכיר אני עוד כמה יהודים, מתאר אני לעצמי השתלשלות הדיונים בועדה: כאשר נאמר "תוך מציאת פתרון נאות", בעוד יושב אני במקום באיזו פינה דחוייה, בבית כזה או אחר, ואחה אומר לי: מצאתי לאותו אדם דיור ותנאים כאלה וכאלה ונדמה לי שהם בהחלט "נאותים". ואז אומר אני לך: לי אין זה נראה כלל "נאות". וכי מה תעשה אז? בוא מעיר אני חשומת-לבכם, שכאשר תשבו באותה ועדה, עליכם לברר לעצמכם מה פירוש "פתרון נאות". עליכם לדעת מי ההתקבע יהיה הקובע בענין זה.
- השר מ. בנטוב: בית משפט יכול לקבוע בזה.
- מר ט. קולק: יש בזה נסיון. זו שכונת-עוני וצריך להתנהג בה כפי ש שנהגנו בחושבי המלון פאסט ובשכונה שלידו.
- רה"מ ל. אשכול: הייתי מנסח זאת "לפי המקובל", "לפי הקדימים במקומות אלה או אחרים".
- לכן, מציע אני שהיום נחליט על ההפקעה ואחר-כך חשב ועדה מצומצמת, בהשתתפות שר המשפטים, שר השיכון, שר הפנים והאוצר, וכן העירייה. כי זה עלול לשמש פתח רחב להשקעת אמצעים ותביעת אמצעים ללא-גבול, ועוד נקלל עצמנו על הענין הזה. צריך שנקבע תנאים לגבי שכנים, הדיירים, שעתה גרים הם במבנים שם.
- בתחילה דובר על שנה משפחות יהודים הדרות במקום. מסתבר שביחור הדירות גרים אנשים, ויש שם בסך הכל 140 משפחות, להן עלך לדאוג לריור, בתנאים נאותים. הנוסח המוצע כאן סחום ואין הוא מפרש מה הם אותם התנאים הנאותים. כפי שזה מנוסח כאן - יידרש לפתרון הענין רוטשילד אחד, מונטיפיורי אחד שייתן הלוואות לאלה שירצו לקבל את הדירות לידם עתה.
- מר ט. קולק: אולי ייאמר, במקום המלה "נאות", "כמקובל".

השר י.ש. שפירא:

שאלה זו, כיתר השאלות, תופנה אל הועדה. אנו מחליטים  
כאן להפקיע את השטח ושאלת פתרון הדיור לתושבי השכונה  
ויתר השאלות שהועלינה ושהועלו על-ידי הועדה הבינמשרדית - כל אלה ימצאו  
פתרון על-ידי ועדה זו.

השר א. ששון:

איך יתקבל הדבר ברחוב, כאשר ייודע שמחר מפרסמים אנו  
צו הפקעה לגבי שכונה זו. במידה ונוסיף משפט אחד,  
לפיו מבטיחים לאלה דיור, - הרי כל אחד יקבל זאת.  
מר ט. קולק:  
הפקענו לפני זמן קצר את מלון פאסט. לא היו כל תלונות  
שהן מצד הדיירים והכל סודר בשקט. הפקענו את שורת הבתים  
ליד המלון וגם זה עבר בשקט וביעילות.

השר א. ששון:

השאלה אם רוצה אתה לתת להם דיור.  
ודאי.

מר ט. קולק:

אם כן, צריך לומר שמבטיחים להם דיור.

השר א. ששון:

החוק מחייב זאת בלאו-הכי.

מר ט. קולק:

הצעתי כזאת: א) להפקיע בהתאם לפקודת הקרקעות,  
כל שטח ימין-משה.

השר י.ש. שפירא:

ב) להקים ועדת-שרים לפי שהצעתי, שמתפקידה יהיה  
לקבוע את פתרון דיורם של תושבי השכונה, ואת יתר הדברים הכרוכים בהפקעה,  
ובזכויותיהם של בעלי-הנכסים, שרכושם הופקע. זה הכל.

מר ט. קולק:

על-מנת לספק את שר הדתות ואת מי שמעוניין בזה,  
מבחינת האופי הארכיטקטוני של המקום, תחליט הועדה

גם בנושא זה משהו.

השר מ. בגין:

אני מציע לשר המשפטים, שייאמר על-ידנו משפט אחד:  
אם יוחלט על הפקעה, ייאמר על הפקעה ועל הבטחת דיור  
לתושבי-השכונה, וזאת, בגלל סיבות פסיכולוגיות מובהקות. במשפט השני צריך  
שיאמר, שמוקמה ועדת כזאת, שתטפל בכל העניינים הקשורים בזכויות, הבטחת  
הדיור וכו'.

יהודים יקראו את המשפט הראשון, שם מדובר על הפקעה,  
ויראו בזה עוול. על כן, צריך להאמר צאצא המשפט הראשון, בשלמותו, ובמשפט  
השני ייאמר: חוקם ועדה לפתרון כל הבעיות של זכות וקניין.

הערה נוספת: היות ומתפקדים אנו לעת-עתה במשפט הראשון,  
ובכל זאת שוקלים יפה מאד גם עניין זכויות העדיפות לבעלים לשוב ולגור שם,  
לכן, כאשר מדובר על הבטחת דיור, אולי אפשר לומר: "אם בשכונה, חוץ תאים  
מסויימים", או במקום אחר", אלא אם זה יוסכם בינינו כי ראש-הממשלה, עלינו  
להבין שבמקרה פחד מיוחד זה יש משהו בשר למתן אפשרות לרכוש נכס זה על-ידי  
החזרת ההוצאות, כמובן; כי איננו יכולים להרשות לעצמנו לתת מחנות כאלה לפרטים.

השר מ. בגין:

אלא שבגם האפשרות של שיבה לשכונה, צריך להזכירה במלה אחת, ולומר שהועדה תבדוק גם ענין זה.  
מכל מקום, בעיני הדבר החשוב ביותר הוא, שיאמר - "תוך הבטחת דיור לחושבי השכונה". ואחר-כך תוקם הועדה.  
רה"מ ל. אשכול: איני רואה הבדל כלשהו אם יאמר בפסוק השני, שועדת השרים שתוקם תספל בענין הזה.  
השר י.ש. שפירא: סעיף א': "להפקיע בהתאם לפקודת הקרקעות למכירה לצרכי ציבור שנת 1943, כל שטח שכונה ימין-משה, ולהבטיח דיור לחושבי השכונה."

רה"מ ל. אשכול: פירוש הדבר שאתה מבטיח דיור בשכונה זו דוקא?  
השר י.ש. שפירא: "להבטיח דיור חליף".

רה"מ ל. אשכול: יכול תושב השכונה לומר שהוא עצמו יקנה זאת.

השר י.ש. שפירא: אין כזה. תבקר שם ותבין את הבעייה.

רה"מ ל. אשכול: אחת הבטחת לו שיכון חליף - בבקשה, הוא יאמר ששיכון כזה אצא יכול להיות במקום אחר, ולא דוקא בירושלים.

השר י.ש. שפירא: צריך להבטיח להושבי השכונה שיכון חליף בירושלים.

רה"מ ל. אשכול: אני מסכים לנוסח הזה.

השר י.ש. שפירא: בירושלים אין פירוש הדבר דוקא כימין משה.

השר מ. בגין: הרי שם לוקחים בחשבון שובס למקום. אצא לעצם הרעיון אין צורך להתנגד.

רה"מ ל. אשכול: אין כאן שום סנטימנט.

מר ט. קולק: הדיירים הנוסעים שם אינם בעלי-המקום.

השר מ. בגין: על כן, דיור חליף מספיק לעת-עתה.

רה"מ ל. אשכול: נזכרתי בדבר נוסף: הרי הוא בונה על כך, שאולי בטרם כל יהיה לו כבר עשבע-עשר או עשרים ושבעה איש, שיאמרו:

קח כסף ותן לי לבנות כאן את ביתי. כי אחרת, הרי לא יכול להרים את הענין מבחינה כספית.

מר ט. קולק: הבעייה אינה קיימת. הם רוצים לצאת משם, לעבור

לשכונת שמואל/הנביא ומקומות אחרים. אל תעוררו בעיות, כאשר אינן קיימות כלל.

גם אלה מכין הגרים שם, שהם הבעלים של הבתים, מונים שמונה איש והם

מהמסכנים שביניהם. הם היו מוכנים לצאת משם כבר מחר.

- רה"מ ל. אשכול: ליד ככר דיזנגוף, עד היום עומדים צריפים עלובים ואומללים. המצב הגיע שם לכך, שכל מנוח שהציעו לבעליהם - לא סיפק אותם. לכן, עלינו להיזהר מאד בענין זה.
- מר ט. קולק: אולי כדאי לנסח זאת כך: "דיוור חליף לפי החוק".
- השר י.ש. שפירא: נבטיח לתושבי השכונה דיוור חליף בירושלים.
- השר מ. בגין: ואם ירצה לעבור לתל-אביב?
- השר י.ש. שפירא: בבקשה, שיקח את הכסף ויעבור לתל-אביב.
- השר מ. בגין: דירה בתל-אביב איננו צריכים למצוא עבורו.
- השר י.ש. שפירא: אולי כדאי לכתוב: "נבטיח דיוור חלופי בנהוג".
- השר י.ש. שפירא: במקרה כזה עליך לדבר עם כל יהודי כזה בנפרד.
- רה"מ ל. אשכול: רע הדבר כאשר שר השיכון עדיין חי את הבעיית של הסלמס בחיפה, כואדי סליב.
- השר ט. קולק: בירושלים הוצאנו מסביבות כאלה בשנה האחרונה ארבע מאות דיירים והעברנו אותם לשכונת שמואל הנביא ולתל-פיות.
- השר י.ש. שפירא: להם לא היה פתק נגדנו, ובו החלטת הממשלה, המתחייבת לתת להם דירת חליף או חלופי, כנהוג, או כמקובל. הוא בא אליך ודיבר אחר ונתת לו הכל בעין יפה. כאן יש לו חשד משהו נגדך, כי אתה אומר לו שזה "כנהוג", והוא מפרש את הדברים אחרת לגמרי.
- רה"מ ל. אשכול: אני אציע להחשפ-הגש- לחשב היטב את חשבוננו. סונתי עתה לעיריה. אני מניח שיושבות משפחות שיש להן יותר משני ילדים שם. יבוא יהודי ויאמר, שהוא רוצה דירה בת שלושה חדרים. אתה תאמר לו שאין הדבר מגיע לו, והוא ירצה לדעת כמה תעלה דעה כזאת וכו'.
- לכן, עלינו לדעת בכמה יעלה לנו הענין.
- מר ט. קולק: נספק את החשבונות לוועדה זו. הוצאנו שבעים משפחות ממלון פאסט ולא התעוררה בעיה של הסקה מרכזית ודירה בת שלושה חדרים. לכולם היה טוב יותר לעבור לשם משם למקום אחר. הענין עלה לנו בכסף רב, קנינו את המקום אצל הארמנים והפקענו זאת בהסכמה עם הבעלים, ועתה יש לנו צרות עם שלושים חנויות שם. חמש-עשרה הוצאנו כבר, והאחרים עדיין בתהליך ובמו"מ אתנו. הם הסכימו לפנות את המקום רק בגלל צו-ההפקעה, ולולא נקטנו בצעד זה מלכתחילה, לא היו מסכימים עד היום לפנות את המקום. לכן, ההפקעה היא שדירבנה לכך. על כל פנים, איש מהם לא קיבל פחות מכפי שהיה לו.

השר מ. בגין:השר י. ש. שפירא:

צריך לנסח את הסעיף השני, לגבי זכויות הועדה.  
"תוקם ועדה שתדון ותחליט בכל הנושאים האחרים, שדנה  
בהם הועדה הבינמשרדית".

אנו הולכים לכחוב כאן שטר, שיהיה עלינו לשלמו. אנו  
מאמצים ככל האפשר להטיל עלינו יותר חובות, סוף-סוף יושבים שם שלושה כלכלנים,  
שיסתתפו גם הם בדיונים אלה.

רה"מ ל. אשכול:

הועדה לא תדון ותחליט, אלא תואיל להביא את סיכומיה  
לאישור הנה.

בבקשה.

השר י. ש. שפירא:רה"מ ל. אשכול:

כי זה ענין של מיליונים רבים של לירות.

אני מציע שיהיה כתוב: "ההחלטות שהיינה טעונות אישור  
של הועדה הירושלמית העליונה".

השר מ. בגין:

בבקשה. תפקידה יהיה לדון במכלול הבעיות שמחזורות  
בנושא זה.

רה"מ ל. אשכול:

#### מ ח ל י ט י ס :

(א) להפקיע, בהתאם לקודת הקרקעות (רכישה לצרכי  
ציבור), 1943, כל שטח שכונת "ימין משה"  
ולהבטיח לתושבי השכונה דיור חלוף בירושלים.

(ב) להקים ועדת שרים אשר תדון בכל הבעיות הנובעות  
מהפקעת השטח, כאמור בסעיף א' דלעיל, ותביא את  
המלצותיה לאישור ועדת השרים העליונה לעניני  
ירושלים.

הרכב הוועדה: שר-המשפטים - יו"ר, שר-הפנים  
ושר-השיכון.

כמו-כן יוזמנו לישיבות הוועדה ראש עיריית  
ירושלים ונציג משרד האוצר.

מר ט. קולק:

אני רוצה לאקטא לנגוע עתה בסעיף הנוגע לוועדה לעניני  
בטחון, אבל בחלקו נוגע הוא לוועדה זו.

לפני כמה ימים הועלו הצעות בקשר לתגובה בענין עשרים

הבחורים שנמצאו.

רה"מ ל. אשכול:

אין כל דאגה וספק בנידון זה.

מר ט. קולק:

אקשור זאת לכמה דברים אחרים.

אני מציע דיון על קומפלקס הרבה יותר רחב, הקשור גם

למקום אחר, בנוגע להגובות של כמה מאות בחורים צעירים.

עקב ענין זה פנו אלינו עם כמה בקשות פיצויים. הנזק

שנגרם בכללו, בש בענין שההרגשנו ממנו כל כך, אינו שלה על עשרים וחמשה אלף

לירות. מדבר אני עתה על הענין הקשור בליל הרימונים בירושלים. אילו היה

קורה הדבר בדטרויט או במקום אחר - היה זה ודאי שונה, ואילו פרסמנו את

הדבר בזמנו - היה נראה פקא מגוחך בעיני האנשים בש בדטרויט ובקליבלנד.

אלא שאיננו יודעים כיצד להגיב על ענין כזה כלפי העולם. צריך היה לדון פעם

לא רק על הצעדים הבטחוניים של הבעייה, אלא על כל הצעדים שנגיעה להם בישוב

זה. לפעמים מאשימים אותם בחברון או במקומות אחרים, שהם תחת שלטון מקומי

ולפעמים אנו רוצים לראות אותם דוקא בצורה אחרת. אבל לא היה אף פעם דיון

כולל בינינו על הדברים הללו, אלא כהתגובה על בעייה אחת או שניה.

אני מציע שנקיים דיון על הענינים האזרחיים והבטחוניים,

והדיון הזה צריך להיות יסודי וממצה. יתכן שצריך להחזיר את חם הרכוש של

אלה שהם בישראל תוך שלושים השנים האחרונות, ולאפשר להם להיות אזרחים

ישראליים, אם רוצים הם בכך.

איני יודע אם ניתן הדבר, לא ואם לא הוצע להם בכלל.

זה ענין הכרוך בבעיות כלכליות, משפטיות ובטחוניות. אא אאאא אף פעם לא קשרנו

את הדברים יחד, אלא דנים אנו תמיד על כל ענין בנפרד, כאשר מחפורר ונעשה

אקטואלי מסיבה זו או אחרת.

אני מבקש מראש-הממשלה, במידה וחושב הוא טענה זו

צודקת, שימצא את הפורום המתאים לדיון על כל המכלול של בעיות אלה יחד.

השר י.ש. שפירא:

אני סבור שצריך לברר את הענין. יש כאן מה שאלות שונות.

אחר המאורעות וההתפרעויות הצעתי לשר האוצר, שיודיע

שהוא ישלם נזקים שאינם מכוסים על-ידי ביפוח לאנשים שנפגעו, כחוצאה מההתפרעויות  
במזרח ירושלים.

מר ט. קולק:

האם ישנה החלטה כזאת?

השר י.ש. שפירא:

לא, אלא שהצעתי זאת.

השר א. ששון:

הייתה הכרזה, שמי שניזוק, יבוא ויירשם.

השר י.ש. שפירא:

היא פורסמה ודאי בסודי-סודות. דברתי עם שר האוצר,

שנסה לכך, ושינה דעתו.

רבותי, אני רוצה לדבר נגד ההצעה שלי: יכול להיות

שבמקרה זה, כאשר אתה יודע שקרה מה שקרה, ומדובר בסכום של עשרים וחמשה אלף

לירות, - אין מחעוררת התנגדות לכך מצד אף אחד מאתנו.

כאשר המצב כזה, שאינך יודע מה יקרה מחר או

מחרתיים - אינך יכול להחליט על כך בקלות כזאת.

רה"מ ל. אשכול:

במדינה הזאת ישנו גן-עדן של טפשים.

השר י.ש. שפירא:

אני רואה את קנטרה נגד עיני: אצא נהרסה שם כנסיה

קופטית, בלי לשאול שאלה פני מיותרת - שילם זאת

תקציב הבטחון. היום שומע אני ששוב נהרסה אותה כנסיה...

איני יודע באיזה מצבים נעמוד עוד בעתיד. בינתיים

מנהלים אנו מלחמה בטירור, נהרס רכוש, וכאן נאמר, שאת כל זה נשלם אנו

מתקציבנו.

מר ט. קולק:

לא באתי עם הצעה שנשלם זאת, אלא אני רוצה שנדון

בדבר. אני רוצה להבדיל כאן בין קנטרה וירשלים.

שבגד ירושלים נמצאת בשטח ישראל, לעומת קנטרה שאינה שטח ישראלי.

השר מ. בגין:

מה גורל יהודים הנפגעים בהתקפות?

מר ט. קולק:

הארנונה משלמת זאת.

השר מ. בגין:

גם לאלמנה משלמים? האם המשפחה מקבלת משהו מהמדינה

במקרה כזה?

השר י.ש. שפירא:

יש בטוח לאומי. יתכן שבמקרה כזה צריכה האמת להיות

באיזה מקום שהוא באמצע.

יתכן שצריך להעביר זאת לאו דוקא לממשלה, אלא לעיריית

ירושלים, שהיא נתן זאת כאילו לנפגע. כמובן שאין לעירייה כסף לענין זה, והממשלה

חכמה לה זאת, אבל אצא לקבוע כאן כלל, - יהיה מסוכן, לדעתי, כי במידה

וישרפו לך את מלון פאסט בירושלים - לא יהיה לך כסף לשלם כפיצוי על הרס זה.

לכן, הצעתי היא זאת, אבל אני חוזר בי ממנה.

אשר לענין האזרחות - הרי זו שאלה נכבדה מאד, המחייבת

דיון.

רה"מ ל. אשכול:

אנו קובעים סעיף נפרד בנושא זה, שיעמוד לדיון בפני

מר ט. קולק:

אולי כדאי שנעלה בפני שר המשפטים כמה מהסעיפים והוא  
יאמר לנו או יגיש לנו נייר עליו נוכל לדון.  
צאצאאאאאאאאאא בבקשה.

רה"מ ל. אשכול:

השר י.ש. שפירא:

בענין האזרחות היגשתי לראש-הממשלה חזכיר, לפני כמה  
חדשים, ואני מוכן לטפל בזה מחדש. גם ענין הקרקעות

במערב ירושלים, אינו קשור אך ורק באלה שבמערב ירושלים. אינך יכול לומר  
לערבי באום-פחם, שמצבו צריך להיות גרוע מזה של ערבי היושב במזרח-ירושלים. אנו  
עורכים חקירה בענין זה, ועל כל פנים, אני מוכן להביא את השאלה הזאת לדיון.

ג. בית הכנסת "חורבת רבי יהודה החסיד"

רה"מ ל. אשכול: אגזול מכס עוד כמה דקות כדי לשמוע על ענין בית הכנסת בעיר העתיקה.

מר י. תמיר: הדבר התחיל ביזמה של יעקב סלומון, שאבי סבו היה ממקימי החורבה. החורבה נמצאת ברובע היהודי, וכולה הרוסה. נשארו בה לפליטה שני קטעי-קירות. מחשבה ראשונה היתה לשקם את החורבה. יעקב סלומון פנה ללואי קהאן, יהודי מפילדלפיה שבארצות-הברית. לפני חודש וחצי הופיע אותו יהודי, הביא אתו הצעה, שהיא חורגת בהרבה מהמחשבה הראשונה שעלתה בענין זה. לכן, מביא אני ומציג בפניכם בקצרה את ההצעה והתכנית, אותה הביא הנה.

שתי שאלות קודמות לדיון, הקשורות במבנה עצמו.  
א. הצעתו היא להשאיר את החורבה הקיימת כפי שהיא, ולחזק את הקירות הקיימים ולהקים סביב שרידים אלה גינה קטנה, כאין זכר לחורבן. למעשה קיימות שם קשתות והרצפה והכוונה להשאיר זאת כזכר לחורבן, שיראו הדורות הבאים כיצד החריבו את החורבה.  
ב) ליד זה לבנות בית-כנסת גחל, שהוא באיזו צורה שהיא יתקשר באמצעות שביל לרחבת הכותל המערבי.  
ההצעה העיקרית היא להקים בית-כנסת וכל השאר בבחינת רעיון שעדיין אינו ברור כל צרכו.

בבית הכנסת רואים אנו סילואטה מאבן. זה מבנה בגובה 120 מטרים שיכול להכיל בתוכו למעלה מ-1500 מתפללים בימים בהם יתאסף שם ציבור גדול.

אנו רואים כאן את המבנה הזה בהשוואה למסגד עומר והרובע היהודי.

המבנה בנוי בשורת עמודים, שעליהם גג. בחלק הפנימי הוא מחולק לאולם מרכזי, ארבעה חדרים נוספים, במידה ויש ציבור קטן יותר, הרוצה להתפלל בקבוצות קטנות יותר. ישנה שם אכסדרה ועזרת-נשים וכו'.

רה"מ ל. אשכול: חורבת רבי יהודה החסיד היתה בית-כנסת אשכנזי?

מר י. תמיר: אשכנזי.

רה"מ ל. אשכול: גם זה יהיה בית-כנסת אשכנזי?

מר י. המיר:

זה צריך להיות בית הכנסת של ירושלים בה' הידיעה.

רה"מ ל. אשכול:

עליך לדעת אם כל העדות תקבלנה זאת כבית-כנסת.

מר י. המיר:

ראשית כל, יש כאן שתי בעיות, שהן פוליטיות:

(א) האם נכון לבנות ברובע היהודי, בחוף השטח, בית-כנסת בסדר-גודל כזה, שהינו דבר עצום, בעוד אשר כל העיר העתיקה נמצאת עתה עדיין בשלב די רגיש ובלתי-רגיל מכל הבהינות.

לפי הערכתי זו השקעה שתעבור את עשרים מיליון הלירות,

ולא רק הכסף עומד כאן לשיקול, אלא עוצמת הבנין במקום הזה.

(ב) אם לעשות זאת כאן, האם לעשות זאת בקשר עם רבי יהודה

החסיד או במקום מתאים אחר, בחוף הרובע היהודי.

דעתי האישית לגבי עצם המבנה, שזו יצירה ארכיטקטונית

מדורגה ראשונה. קשה להתווכח עם דבר זה, ולכן אני מדגיש, שלא על המבנה מדבר

אני עתה, אלא צריך להחליט אם רוצים ויכולים וצריכים אנו לעשות זאת עתה,

או בזמן הקרוב.

לפני שמתקבלת חלטה כזאת, כל דיון נוסף בפרטי התכנית

לא יענה על הבעיה היסודית המתעוררת כאן.

המצב כיום כזה, שפרט להצעה האדריכל - לא נעשו כל

צעדים נוספים בנושא זה. ביקשתי לעכב את הפעולות עד לדיון עקרוני בנושא.

מר ט. קולק:

יש כאן כמה בעיות עקרוניות: (א) האם רוצים ברובע

היהודי במבנה המתחזה למעשה והמחושב להתחרות עם כנסייה הקבר הקדוש ועם

המסגד, פירוש הדבר - יצירת מוקד נוסף כזה;

(ב) זה עלול להיות טקור תחרות לכוחל המערבי, במידה

מסויימת. בשבילנו המרכז הוא הכותל, ומטופקני אם דרוש לנו עתה דבר כזה.

רה"מ ל. אשכול:

כפי שאמר יהודה, כל בעייה שחזור וחכנון הרובע

היהודי היא בתחילתה עדיין. יעבור זמן רב עד שנעכל זאת,

ועלינו לחשוב היטב אם לעשות זאת. אני אישית מתלהב מהצורה הארכיטקטונית

של הענין, אבל זה אינו נובע להחלטות, אותן עלינו לקבל בממשלה, ולא באלה

של המחכמים במקום.

השר מ. בנטוב:

אני מפקפק אם יכולים אנו לעשות היום את הדיון בענין

זה. אך לשט השוואה, הייתי רוצה לקבל איזו חמונה, איזה

ציור של החורבה, מה הייתה צורחה, במידה ושיקמנו אותה כפי שהייתה בעבר.

ישנו צילום של החורבה והיא הכילה בתובה 300 איש.

מר י. המיר:

היה זה בית כנסת קטן, באופן יחסי.

יחד עם זאת, יש בעיר העתיקה בתי-כנסת של הספרדים, שהציעו לנו לשקמם, שיהיו לכלל ישראל, והם יכולים להכיל עד אלפיים איש. הסטרוקטורה שלהם עדיין קיימת.

מר ט. קולק: נקינו אותם וחזקנו בהם את היסודות. הכוונה לבית

הכנסת על שם יוחנן בן זכאי, בית הכנסת האיסטנבולי

ובית הכנסת אליהו הנביא, ועוד אחד, - בסך הכל ארבעה במספר.

רה"מ ל. אשכול:

מר אלישיב מציע למסור לממשלה את בית הכנסת, שיהיה

ברשותה, ואני מציע לכולכם לשמור על כיסי הממשלה, כאשר

מוגשת לה הצעה כזאת מפיו.

השר ח. בבתי:

זה אינו ענין לעשר דקות, לדון בו.

אני מציע לכן, להעביר זאת לישיבה הבאה של הועדה.

רה"מ ל. אשכול:

אני רוצה להשמיע דעתי בענין: זה מבנה יפה, אבל איני

דואג כל כך לכן, אם יהיה זה יפה או גבוה או מודרני יותר

מהמבנה של אל-אקצה או האחרים. אלא רוצה אני לראות קודם-כל יהודים הגרים

בעיר העתיקה, במזרח ירושלים.

במבנה זה מדובר על עשרות מיליונים לירות, ואין לי

ספק שיגיעו כאן שלושים המיליונים, אלא אם יבוא יעקב סלומון ויאמר לנו:

חנו לי ואטוף את הכסף מיהודים למטרה זו.

ידוע לי שאייזיק וולפסון דיבר במשך שנים על כך,

שהוא מוכרח להקים בית-כנסת מרכזי, בסכום של עשרה עד חמשה עשר מיליון דולר,

או ל"ש. רעיון כזה יכול לתפוס משהו, ולהפעיל דמיונו. אבל נדמה לי,

שמוחר לנו לדחות את הזמן מסויים. יתכן שצריך לחכות עם תכנית כזאת במשך שלוש

עד חמש שנים. תחילה עלינו לפתור את השאלות של אכלוס היהודים ופרנסתם בירושלים

המזרחית. בינתיים יבשיל הרעיון הזה במוחות האנשים.

כבר עתה שמענו צעקה גדולה מצד ארכיטקטים ישראליים

וציירים ישראליים על נושא זה.

ודאי זוכרים אתם מה היה כאשר החלו בבנין הכנסת? -

כמה פעמים שינו והחליפו שם את הדברים!

על כל פנים, ההצעה היא שלא לדון בזה עתה. למען

אלאצאא הדיון - אבקש להביא בפנינו מתקונת של שיקום

השר מ. כגין:

והרחבת ניכרת של בית הכנסת, כפי שהיה במקורו.

איני דואג לצד המדיני של הכנין. אנו יכולים להקים כל בית-כנסת בעיר העתיקה,

השר מ. בג"ץ:

כפי שייראה לנו, אבל זכרונות לקרבנות יש לנו די והותר והשיקום צריך שתהיה בו דוקא סמליות של התחדשות. אלא כדי שאדע, עלינו לראות גם מחקונת של שחזור הישן. איך הכוונה שיהיה זה בדיוק מתאים לשלוש מאות איש, אלא אפשר להגדילו עד שבע-מאות איש. הכוונה שתהיה בפנינו המחקונת של בית הכנסת של רבי יהודי החסיד, בצורה מורחבת, כדי שנוכל לראותה בהשוואה למה שמוצע כאן.

רה"מ ל. אשכול:

אפשר לבקש גם את מר סלומון, שאותו האיש יעשה  
בית כנסת במתקונת, שלא תגיע לאכלוס אלפיים מתפללים,

אלא טחציתם, כי בדרך כלל, גם בעיני נראה המבנה הזה גדול, אבל אני עפר ואפר תחת 5 כפות רגליהם של הארכיטקטים...

על כל פנים אפשר לומר לו, שזה נראה בעינינו גדול

כ"ה

מר י. חמיר :

אני מבין שאפשר להגיע להצעה, או לרעיון מנוגד,

דהיינו: בית-כנסת, כמתקונתו הקודמת, אלא גדול יותר.

ניחן להעלות רעיון כזה, אם כי יהיה שטחי מאד, אם

תרצו לקבל זאת בימים הקרובים.

רה"מ ל. אשכול:

טוב, תודה רבה.

מ ח ל י ט י ם  
להסיל על הממונה על איכלוס מזרח-  
ירושלים להביא לישיבה הבאה של  
הוועדה האצה לשחזור בית-הכנסת  
במתכונת מורחבת.

רה"מ ל. אשכול:

הובע רצון שננסה לערוך ף סיכום פרלמינרי או  
פרוגרס-רפורט, על הנעשה בירושלים, בסף בנושא החחבתה,

תוספת האוכלוסיין בתוכה, ילודה וכך הלאה. אאאאאאאאאאאאאאאא

מר י. חמיר:

אולי כדאי לערוך את הישיבה בנושא זה בעיר העתיקה?

באותה הזדמנות נוכל לערוך סיור קצר ולראות את הדברים

בצורה מוחשית יותר?

רה"מ ל. אשכול:

לא, נעשה זאת כאן.

ס ו ד י

סטינוגרמה

פרטי-כל

ישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים

י"ז באלול תשכ"ח - 10.9.68

נכחו השרים :  
ל. אשכול - יו"ר, י. אלמוגי, מ. בגין, מ. בנסוב,  
ח. גבתי, י.ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו השרים:  
א. אבן, י. אלון (בחול), ז. ורהפטיג (בחול),  
פ. ספיר, מ. קול (בחול), ח.מ. שפירא (בחופשה),  
ז. שרף (בחול).

|              |   |                                |
|--------------|---|--------------------------------|
| ב. שחור      | - | סגן שר הדתות                   |
| מ. בנבנישתי  | - | עיריית ירושלים                 |
| ש. גזית      | - | משרד הבטחון                    |
| ש. הלל       | - | משרד החוץ                      |
| א. כידן      | - | משרד ראש הממשלה                |
| מ. סילברסטון | - | משרד הפנים                     |
| ט. קולק      | - | ראש עיריית ירושלים             |
| י. תמיר      | - | משרד ראש הממשלה                |
| ר. תמיר      | - | החברה לפיתוח מזרח-ירושלים בע"מ |
| מ. ניר       | - | מזכיר הוועדה                   |
| רשמה         | - | ש. יפה                         |

א. העברת המימשל הצבאי להר הצופים;

ב. שיקום שכונת "ימין משה";

ג. בית הכנסת "חורבת רבי יהודה החסיד".

10.9.1968

רה"מ ל. אשכול:

עלינו לדעת לכלכל זמננו כראוי; במידה ויהיה סיפק  
בידינו - נדון על שני סעיפים העומדים עתה על סדר-  
להר הצופים ושיקום שכונת "ימין-משה".  
בסעיף האחרון יכולים אנו לקיים היום דיון סופי.

השר מ. בגין:

אולי אפשר לבקש לשמוע סקירה על המלאכה שנעשתה עד עתה במזרח-ירושלים בכללותה?

רה"מ.ל. אשכול:

אמנם אפשרי הדבר, אבל אז צריך להיות ברור לכולנו - שבה היסלנו את האפשרות לקיים את הדיון בטעיפים

שעל סדר-היום.

אני רוצה שנחליט היום על כמה דברים ולכן יתכן

ואוכל למלא בקשתך לקראת סיום-הישיבה.

האמת היא שכאדי וחשוב היה לשמוע פעם סקירה כוללת על הנעשה במזרח-ירושלים. אמנם נמצא הדבר בתחום שתי מלכויות, אבל הן יכולות לנגוע האחת בשניה, כי גם מעשי העיריה יכולים להעסיק אותנו כממשלה. לא מוכרח להיות מצב, שכאשר מתפרסם משהו בעתון - רק אז ידוע לנו עליו.

אֵינִי אוֹמֵר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּטִירוֹנִיָּה, אֶלָּא מִדְּגִישׁ אֲנִי

שמן הראוי לקבל פעם אינפורמציה גם בכיוון זה, ולדעת מה פועלת העיריה בעיר, ובדרך זו לאחד שני הגורמים יחד.

א. העברת הממשל הצבאי להר הצופים:

השר י.ש.ש. שפירא:

אמסור אינפורמציה, ועל הפרטים יעמדו אלי ביתר פירוט מר חמיר ותא"ל בזית.

סוכט ביז ראש-הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים,

שבאזכרונם וזקנתו שהבנין בו נמצא עתה הממשל הצבאי, שבזמנו היה בנין  
המושל - יפונה והממשל הצבאי יעבור למספר בנינים שיוקמו על-יד אוגוסטה  
ויקטוריה.

בזמנו היה מקום זה תפוס על ידי הצבא הבריטי, ואחר-כך

נחפס והוחזק במשך כל הזמן על-ידי הצבא הירדני.

היו שיקולים בזמנו במטכ"ל שמה יש לשחרר את המקום

ולאחר מכן חזרו והחליטו לשמור אוהו בידי צה"ל. ההצעה היא להעביר עתה לשם את

10.9.1963

השר י.ש. שפירא:

כאשר יתפנה המבנה של ה' הממשל הנוכחי, יועבר לשם  
משרד המשפטים, בהתאם להחלטה שנתקבלה בזמנו בוועדה זו. נאמר לי שהענין עלול  
להמשך בין ארבעה ושמונה חדשים.

כאשר להעברת משרד המשפטים לשם - אין צורך בהחלטה  
נוספת, אלא דרושה החלטה להקים את הבנינים הטרומיים ליד אוגוסטה ויקטוריה  
ולהעביר לשם את המימשל הצבאי.

השר י.ש. ששון: גם בתי המשפט יועברו לשם, יחד עם משרד המשפטים?

השר י.ש. שפירא: זה ענין נפרד, אם כי באופן פורמלי זה קשור יחד.

השר ח. גבתי: הבנין בו נמצא הממשל הצבאי כיום - למי מיועד הוא?

השר י.ש. שפירא: יהיה בו משרד המשפטים. מולו נמצא בית המשפט

לערעורים של ממשלת ירדן. לאותו בנין, אחר שייעשו בו  
תוקונים וחוסלם הקומה השלישית בו, - יועבר בית משפט השלום ויטכון בו.  
הכוונה להעביר חלק קטן ממנו, שישתת את תושבי מזרח-ירושלים.

גם כאן ההערה היא שתוך תקופת-זמן של 6-8 חדשים  
אפשר יהיה לגשת לביצוע הדבר.

ההעוררה בענין זה כעיה וקציבית. אחר דין ודברים עם  
משרד האוצר - בא הדבר על סידורו. ועתה, תוך חצי-שנה עד של שמונה חדשים  
יועברו משרד המשפטים ובית המשפט המחוזי וחלק מבית משפט השלום לשייך ג' ארת.

מר ש. הלל: משרד החוץ הציע בשעתו להטות און למשאלחו, שנחזיר את

אוגוסטה ויקטוריה ללוטרנים. למען האמת, היו פניות

מצדם בהזדמנויות שונות, ובין השאר ישנם שני מכתבים אל ראש-הממשלה, בעת  
ביקורו בארצות-הברית. מכתביהם לא היו "נחמדים" כל כך, והיה בהם משהו מהאיום  
שבמידה ולא נחזיר זאת להם - הם יפרסמו את הדבר בעתונות העולם; הם טענו  
שלטענתנו שבזמנו הוחזק המקום על-ידי הצבא הירדני - אין כל בסיס והם חרשים  
שנחזור בנו מטענה זו.

כמו-כן היו מגעים נוספים בין הלוטרנים ונציגינו

במקומות שונים, בג'נבה ובביקור אחד או שניים שנערכו כאן. בעקבות זאת הייתה  
משאלה מטעם משרד החוץ, שאולי לא כדאי להיכנס אתם לדין ודברים. למעשה היה  
מכתב מטעם משרד החוץ, ששלח אותו מר קומיי, כשעתו, ואצטט ממנו שני פטוקים,  
כדי להבהיר עמדת משרד החוץ בענין זה.

אמרנו שאם כי יחזיקו אנו שזו אדמה שעמדה לרשות  
הצבא הירדני וזכותו של צה"ל להיכנס לנעליו של צבא זה, הרי כדי להימנע  
מלהכנס לסכסוך עם הלוטרנים, אנו מוכנים להימנע מלהכנס לשט.

השר י.ש. שפירא: זה סוף-פסוק לוטרני ולא שלנו...

מר ש. הלל: בזמנו זה סיכום של הצבא, שאמר שבאותו זמן אינם  
זקוקים לזה והציעו להעביר זאת לוועדה המתאימה.  
לאחר מכן חזרו ודנו בצבא בענין ואני מבין, שהסיכום היום הוא, שאנחנו  
נעמוד את השטח הזה לרשות הצבא. בכל זאת רוצה הייתי להביא בפניכם את  
הדאגה שלנו מהתגובה הלוטרנית בענין זה ואבקש שזה יהיה נתון לשיקולכם,  
במסגרת הוועדה העליונה לענין ירושלים, האם אין מקום בכל זאת לוותר בענין זה.

מר ט. קולק: לא מדובר כאן על הבנין עצמו, אלא על השטח הפתוח

שם. ליד שטח זה ניצב בית גדול ויפה, שבזמנו החזירו  
אלוף נרקיס לידיהם, מיד אחרי המלחמה. כל היתר - זה שטח פתוח עליו ישנם  
יסודות של צריפי-צבא שהוקמו על-ידי הצבא הבריטי אשר ישב שם משנת 1936  
עד שנת 1948; מאותה שנה ישב שם הצבא של אותה הארץ. זו אדמה של הלוטרנים  
ואיש אינו מכחיש זאת.

רה"מ ל. אשכול: המדובר על שטח בלתי-בנוי?

מר ט. קולק: בלתי-בנוי.

מר ש. הלל: יש כאן צריפים של הצבא הבריטי, או שרידי-אותם

צריפים.

רה"מ ל. אשכול: איננו מדברים על צריפים בהם נבזר?

מר י. תמיר: ההצעה היא לקחת שטח של חורבות צריפים שהיו שם בזמנו,

הון הנחה שיחכך שנוכל לשקם אחד הבתים שם, ובאותו שטח

לבנות את מטה הממשל הצבאי. ההצעה היא לבנות שם בתים בני קומה אחת, בנייה

של פרה-פבריקיישן, בנייה מהירה, שתשאיר את האופי הארעי של המבנים שם.

רה"מ ל. אשכול: מה ההיקף הכספי של בנייה זו?

מר י. תמיר: פרטים אלה נמצאים בידי תת-אלוף גזית.

תא"ל ש. גזית: עשינו תכנון ראשוני והדברים אינם ודאיים עדיין,

ויתכן שיחולו בהם שינוכיים, הן בתכנון והן

במספרים.

התכנית הכוללת של הבניה שלנו במקום דורשת השקעה של 2,5 מיליון ומזה לענין ההעברה מוקצב ש סכום של שלוש מאות אלף לירות. בתוך זה מחצית המיליון, סכום שהיה מתוכנן לצרכים שלנו בכל מקרה, עקב פינוי מלון אמבסדור, שתוכנן ושאינו קשור להעברה זו. כל זה אצאצאצא מתוכנן וחל על תקציב הבטחון. כך שלצורך זה - ההעברה מהמימשל היא בסכום נקי של כשני מיליון לירות. הערכה ראשונית של מהנדסים, שהפע שהבנייה תהיה הרבה יותר ממושכת מאשר ארבעה חדשים, ועלולה להימשך עד שנה. הסכום שנקבנו אנו לענין זה הינו שני מיליון לירות ועשרים ושניים אלף וחמש מאות.

רה"מ ל. אשכול: זה ודאי עלול להגיע עד ארבעה מיליון...

תא"ל ש. גזית: איני יודע.

רה"מ ל. אשכול: מדוע בונים אנו קומה אחת בלבד?

תא"ל ש. גזית: בנייה בקומות - זה ענין של זמן. עלינו לקחת בחשבון

שלא הפקענו את הקרקע של הלותרנים, אלא מכניסים אנו

לשם מבנה של מחנה, שהיה כבר באותו המקום. חושש אני שתהיה גם התנגדות מטעם

ועדת בנין ערים להקים שם בנייני-קומות.

השר מ. בנטוב: אם אין מפקיעים את הקרקע, פירוש הדבר שבונים אנו על

קרקע של בעלי-בתים אחרים. האם אין סכנה שהם עלולים

יהיו לפנות ולבקש צו על תנאי, על שבונים אנו בלי הסכמתם?

השר ח. גבתי: האם ישב שם משרד המשפטים, ודאי תהיה זו טליה שכולה

חכלת...

השר י.ש. שפירא: הענין הוא כזה, שיכולים אנו, כמובן, להפקיע את

קרקע. אין אנו רוצים בכך, כי איננו רוצים ליצור

מצב חדש, שהנה הולכים ומפקיעים קרקע מהלותרנים. על כל פנים, זו הצעה,

ואנו אומרים שנכנסים אנו לשטח כדי להחזיק באותו מקום ממש בו החזיק הצבא

הבריטי ואחריו - הירדני.

אילו היינו הולכים לבנות שם בנייני-קבע, היה זה

מחייב אותנו להפקיע את הקרקע. אני כל כל פנים, איני מציע לדחות את

הלותרנים, מבחינה משפטית, למצב גרוע מזה שהיה כאן בימי הבריטים והירדנים,

בהתחשב בכל הדברים ששמענו עתה.

השר ח. גבתי: נשאלה שאלה בקשר לצו על תנאי, כאשר אז יכולים

להוריד אותנו מעל השטח.

השר י.ש. שפירא:

כל איש יכול להגיש צו-על-תנאי. השאלה היא - מה  
סיכויים.

באותו אופן בו החזיק הצבא הבריטי את השטחים האלה -  
יכולים גם אנו להחזיק בהם, ויהיה חידוש המצב, כפי שהיה ערב מלחמת השחרור.  
אך לא ברור לי אם היה בענין זה אקט משפטי שנעשה על-ידי הצבא הירדני,  
אך ברור שעם הידונים הלוטרנים לא הרשו לעצמם לדבר באותו הטון.

השר א. ששון:

האם אי-אפשר היה לחכור את השטח מהלוטרנים?  
לא.

השר י.ש. שפירא:

מר ש. הלל:

הם לא יסכימו לכך. העמדה שלהם פוליטית קיצונית עוינת.  
לכן, לפי הרגשתנו אין שום סיכויים שיקבלו את הפתרון  
הנוח הזה של הסדר בינינו ובינם.

רה"מ ל. אשכול:

מי האב הנוכחי שלהם בארץ את עתה?  
ומי האב הרוחני שלהם בעולם?

מר ש. הלל:

ישנה קבוצה גדולה שלהם בארצות הברית,  
בסקנדינביה ובהולנד.

מר ט. קולק:

הם עובדים בכל ארצות-ערב, ואינם רוצים לקלקל  
את היחסים עם הממשלות הערביות.

השר י.ש. שפירא:

יתרה מזאת: מי שקורא על הנעשה בעולם הנוצרי, יודע  
שזו הכנסיה העוינת ביותר את מדינת-ישראל.

רה"מ ל. אשכול:

אני רוצה לדעת מה משקלם בעולם הקדושה?

אצל חוונים, אם איני טועה, המשקל הכבד ביותר הוא אצל  
אלטנבורג. אם כן, עומדים אנו בענין זה כמעט כפי שעמדנו קודם לכן.  
אבקש לקרוא את יעקב הרצוג לישיבה. הוא מבין בענינים אלה. (ד"ר י. חצוג  
נכנס לישיבה).

המדובר בענין השטח ליד אוגוסטה ויקטוריה. ללוטרנים

יש שם תביעות. השאלה היא מה משקלם בהיררכיה של משפחת הקדושה. האם יכולים אנו  
להרשות לעצמנו שלא להענות בדיוק לתביעותיהם?

מדובר בשטח, שעד הקמת מדינת-ישראל היה שם הצבא

הבריטי, ואחר שכן שם הצבא הירדני במשך כל השנים. אנחנו אומרים, שרצוננו  
להמשיך להחזיק שם באותו סטטוס כפי שהיה עד בואנו לשם.

שאלתי היא, מה משקלם של הלוטרנים, ואני מבין שמשרד

החוץ נאנס פחות או יותר להשלים עם החזקת השטחים הללו על ידי צה"ל.

מר ש. הלל: זו החלטת הועדה.  
ד"ר י. הרצוג: הם תובעים בחזרה את הבנין?  
זה אינו בנין, אלא חורבות.  
השר י.ש. שפירא: עד היום המצב כזה, שהם רוצים את השטח שם.  
ד"ר י. הרצוג: לצורך בית-החולים?  
השר י.ש. שפירא: לא. הטענה שלנו כלפי דידס היתה, שישב שם הצבא  
הבריטי משנת 1936 עד 1948, ומאז ועד שנת 1967 ישב  
שם הצבא הירדני. משנת 1967 ואילך (עד שקמתי דבורה...) - נשב אנו שם.  
אנחנו נשתמש בשטח כפי שהשתמשו בו לפנינו, דהיינו ויתרה מזאת: לא נבנה בנייני-קבע  
אלא בניינים ארעיים.  
ד"ר י. הרצוג: הם יקימו זעקה גדולה והיא גם אינה בעלת אופי מדיני  
מובהק. אמנם, הם קשורים מאד במועצת הכנסיות הבינלאומית בג'נבה.  
השר י.ש. שפירא: אבל היא החקימה כבר באופסלה.  
ד"ר י. הרצוג: הייתי מציע לדבר אתם גם בשוב.  
רה"מ ל. אשכול: כבר דובר אתם.  
ד"ר י. הרצוג: כל עוד נמשך המצב הקיים - אי-אפשר לשנות את הדבר.  
מר ט. קולק: הם אומרים שבכל זאת הם רוצים בזה.  
מר ש. הלל: הסגנון שלהם הוא של איומים וקנטרנות.  
הם מזכירים שהם מונים 51 מיליון איש. עד עתה  
נמנעו מלפרסם זאת, אבל אם לא נעשה כתביעתם מאתנו ולא נפנה את השטח - יפרסמו  
זאת. הם יוצאים מתוך הנחה, שלא פנינו את השטח ואם לא נעשה זאת ובמידה ולא  
נתנצל על כך, שאמרנו שהיה שם צבא ירדני, בניגוד להחלטות ולסיכומים של הסכמי  
שבייתח-הנשק, יפרסמו זאת בעתונים.  
לא הצלחנו להביא לסגנון חרבותי יותר. אמרנו  
להם בשלב מסויים, שאם רוצים הם שנטפל בזה, שיקחו את מכתבם בחזרה. לא קבלנו  
מהם חשובה על כך.  
ד"ר י. הרצוג: איני חושב שהם גורם כזה, שעלינו לראות פנייתו זו  
ברצינות-יותר. אני מציע להמשיך אתם בשיחות.  
השר מ. בגין: נלך בדרך החוזה ונביא את צו התפיסה הזמני לצבא  
שלנו. אם נעשה צו כזה, זה ודאי ישמש לנו יסוד להסברה  
שכפי שהיו שם צבאות אחרים, גם אנו לא הפקענו ולא שללנו בעלותם, אלא תפסנו את  
הקרקע לצרכי הצבא; הממשל הצבאי הוא חלק בלתי-נפרד של הצבא.

ועדת שרים עליונה,  
לענין ירושלים. 10.9.68

השר מ. בגין:

שנית, כדי להקל קצת עלינו ברגע שהם יקימו צעקות, הייתי קובע מצדנו השלום על צו התפיסה, ואח הכסף מכנים לבנק, וזה ייקבע לפי התקדימים עם שני הצבאות האחרים, ויוסבר שגם אנו משתמשים בזה לצרכי הצבא. נסביר שלא עשינו עוול ובעד דמי השימוש ממשיכים אנו לשלם.

השר י.ש. שפירא:

לזה דואג כבר חוק תפיסת נכסים. בשנת 1949 חשבנו שבא המשיח והגבלנו עצמנו בענין זה לשש שנים. פירוש הדבר שאפשר לתפוס רכוש לשש שנים בלבד. אין פירושו שכעבור שש שנים לא ניתן לתפוס שוב את אותו שטח לשש שנים נוספות. בתור יו"ר הועדה כיהן אז שר המנוח דוד רמז, וגזר מספר זה משש השנים הטובות... המחשבה היתה על לקיחת נכסים מבני ישראל ולא מהכנעיה

הלוטרניה.

ד"ר י. הרצוג:

מר ש. הלל:

אין המלצה של משרד החוץ להענות לתביעה? הוא פשוט אינו יוצא מעורו שנעשה זאת. משרד החוץ ביקש במפורש שנחזיר את השטחים האלה. האמת היא, שאיננו מדברים דרך מכשירים, אלא דרך פיות של בני-אדם. מהצליל של דברי מר שלמה הלל אני שומע שהוא רואה חובה לעצמו להודיע, שזו דרישת משרד החוץ.

רה"מ ל. אשכול:

השר י.ש. שפירא:

מה הדבר?

משרד החוץ רוצה שנשקול את ההחזרה.

אני מציע לשקול ולהחליט בשלילה.

אני רואה בעמדה זו דבר חדש.

רה"מ ל. אשכול:

שאלתי ב"מי שברך" ועתה זה בשבילי בבחינת "אל מלא רחמים"... במשך כל הזמן חשבתי מה אומר משרד החוץ, ועתה פירוש הדבר בעיני, שהוא מבין שיש קשיים וצרות והוא אומר כך: למרות הכל, אין דבר, נמשיך בדרך בה התחלנו. אבל עתה שומע אני אותך אומר ברורות: משרד החוץ אומר שלא ניקח זאת.

מר ש. הלל:

משרד החוץ חושב שצריך להענות לבקשת הלוטרנס, ולא להסתכסך אתם. אך זו ישיבה שעליה להחליט בענין זה. עכשיו יש לנו שלושה חדשים, שזו התקופה השנחית של כינוס העצרת, שאינה מתאימה כל כך לענינים כאלה.

ד"ר י. הרצוג:

מן הסתם הערבים יעלו אצא את בעיית ירושלים מחדש. לגבי הותיקן מנסים אנו לכוול ידיהם עד גמר העצרת. על כך, הצעתי היא לא לעשות עכשיו צעד, שיהיה

ד"ר י. הרצוג:

הפגנתי, עד אחרי העצרת, ומציע אני לחכות עד פיוזורה.

רה"מ ל. אשכול:

את החכמה הזאת מכיר אני כבר היטב...

השר י.ש. שפירא:

לא נוציא צו, אלא נעבוד בשטח. אם יפנו איננו בצעדים

משפטיים, אנו נעשה צו של תפיסה. היום אין לנו צורך בזה

עדיין.

השר מ. בגין:

נציע להם, יחד עם זאת, חשלוס בעד השימוש בשטח.

רה"מ ל. אשכול:

אם נקים צעקה, אזי ירימו הם צעקה גם על התחלת הבנייה

שלנו שם. לכן, עלינו לדעת סוף-פסוק, מה מסכמים אנו

כאן. אנו ניגשים לענין זה אחר כמה וכמה חדשים, וצריך לסיים את הענין הזה

פעם אחת לחמיד. אני נוטה לא להיבהל מהלוטרנים. במשך שלושים שנה היה השטח

הזה בשימוש ממלכתי או מדיני או צבאי של אותו שלטון שהיה שם, ולא בשימוש

של הלוטרנים. לנו דרוש השטח לצרכי צה"ל ונמשיך להשתמש בו באותה צורה בו

השתמשו בו בעבר. אפשר לקבוע שלוקחים אנו את השטח עתה למשך שש שנים ובמידה

ויתעורר צורך בדבר - נשלם להם דמי-שכירות.

אני מציע שנחליט עתה על כך.

ד"ר י. הרצוג:

העצרת מתחילה ישיבותיה החודש ותמשיך בהן עד סוף

דצמבר. למעשה מדובר בחדשים וחצי ימים.

רה"מ ל. אשכול:

אם נחליט היום, כמה זמן יידרש עד שיעלו על השטח?

חודש או שניים תימשכנה ההכנות לעליה לצורך בנייה.

מר י. חמיר:

לא צריך לפרסם את החלטתנו זו.

השר א. ששון:

לאור המצב בעצרת, יוחלט על העתוי.

ד"ר י. הרצוג:

עם זאת, אין לעק לעכב כל הכנה שהיא.

השר מ. בגין:

אני חומך בהצעה טודי קולק, שבדיבורים אתם נומר להם,

השר מ. בטוב:

שלוקחים אנו את השטח הזה עד אשר יהיה שלום בינינו

והערבים ואז מוכנים נהיה להחזיר להם את השטחים הללו.

מר ש. הלל:

צריך להביא בחשבון, שגם הם ינסו ליצור עובדות

בשטח, כך שעלי להבין אם המדובר בהימנעות מביצוע

העבודה, והאם פירוש הדבר שלמעשה יעמוד שם איש-צבא אשר יאמר לכל אדם המתקרב

לשטח, ששטח זה הינו שטח צבאי?

מר י. חמיר:

עובדה היא, שעד עתה, במשך כל החדשים הרבים שעברו,

הם לא עשו שם דבר, ולא קבעו שום עובדה באותו השטח.

אני מניח שגם הצבא שלנו אפשר יהיה בנקודה זו למצוא את הפתרון המתאים.

מר י. חמיר:

במידה ותהיה החלטה חיובית - אבקש לצרף לזה בקשה,

שהצבא יגיש לוח-זמנים לביצוע העבודה.

והיה דאגה שהם לא יתחילו לתפוס את השטח לפני שעולים

רה"מ ל. אשכול:

אנו עליו.

אילו באנו בהצעה של פשרה - אפשר היה להיות

רחב-לב אליהם.

מה בנינים יקומו שם? כמה דונמים מונה השטח שם?

זה שטח של עשרים וחמשה עד שלושים דונם. ליד זה יש

מר י. חמיר:

להם שטח של קרוב למאה דונם, שהוא לא בנוי, שטח

פתוח לגמרי, שאינם משתמשים בו. הם גדרו אותו בגדר רשת ואינם נוגעים בו.

שטח זה הוצא מתוך שטח ההפקעה ונשאר ברשותם.

כל השטח של אוגוסטה ויקטוריה, גם הוא בידיהם.

אם כן, כלפי מישהו נוכל להגיד כמה נדיבים היינו,

רה"מ ל. אשכול:

כאשר לא פגענו בשטח של מאה דונם אלה, שהינו פנוי

לגמרי.

בתוך השטח הזה ישנו בנין, וילה הבנויה במימדים

מר ט. קולק:

שאינם מאלה המקובלים בישראל, ובה ישב המפקד הירדני

ואת הבית הזה החזרנו להם. עתה ראיתי שגרים בבית אנשים, כי נתנו וילונות

על החלונות.

איך נקרא ראש הכנסיה הלותרנית?

רה"מ ל. אשכול:

אין להם כזה.

ד"ר י. הרצוג:

אין להם מושג כזה של "ראש פבנסיה". הכנסיה הלותרנית

השר י.ש. שפירא:

בנויה על כך, שיש בה הרבה ראשים ואין בה היררכיה

כזאת.

נסיים את הכנין עתה. אנו נכנסים לאיזה סיכון, אבל

רה"מ ל. אשכול:

עלינו לגשת מעתה ולהכין את השטח לבנייה. אם ההכנות

מחייבות משך זמן של חודש עד שניים - צריך כבר עתה לגשת לכך. בזאת סיימנו

בענין זה.

מ ח ל י ט י ס :

(א) להעביר את מטרי הממשל הצבאי להר הצופים לשטח שהוחזק ע"י הצבא הבריטי והירדני, שליד בנין אוגוסטה ויקטוריה.

(ב) להפיל על משרד הבטחון לעשות את כל ההכנות לשם הקמת המבנים הדרושים בתוך השטח המוזכר לעיל, ולגשת לבנייתם תוך חודשיים.

- (ג) לוודא שהחקופת הביניים לא ייתפס השטח האמור בסעיף א'  
דלעיל, על-ידי גורמים אחרים.  
(ד) במקרה ויתעורר הצורך, יוצא צו-תפיסה לגבי השטח הנדון.

### ב. שיקום השכונה "ימין משה"

רה"מ ל. אשכול: אקרא בקול המלצות הועדה:

"ועדת השרים העליונה לעניני ירושלים הקימה, בהחלטתה מיום כ"ט בסיון תשכ"ח (25.6.68) ועדה עליה הוטל לבוא בדברים עם בעלי הרכוש בשכונה "ימין משה" לשם רכישת מבני השכונה, ולהודיעם כי במידה ולא תהיה נכונות מצדם להגיע להסדר מוסכם, תצטרך הממשלה להוציא צו רכישה לצרכי ציבור. על הועדה הוטל לדווח, תוך 3 חדשים, לוועדת השרים העליונה לענין ירושלים.

הועדה קיימה שתי ישיבות בהשתתפות הנציגים הבאים:  
ט. קולק - ראש עיריית ירושלים - יו"ר, ד. אוריאל - מינהל מקרקעי ישראל,  
מ. אטלס - משרד המשפטים, י. יעקבי - החברה "פיתוח ירושלים בע"מ",  
ע. לביא - משרד האוצר, ד. רוזן - משרד הפנים, צ. תירוש - משרד השיכון.

לאחר מו"מ עם בעלי בתים ודיירי השכונה ובדיקת הצד המשפטי, ממליצה הועדה כדלהלן:

- א. להפקיע, בהתאם לפקודת הקרקעות, רכישה לצרכי ציבור - 1943, כל שטח שכונת "ימין משה", תוך מציאת פתרון נאות לדיורם של תושבי השכונה.  
ב. ביצוע ההפקעה יוטל על החברה (פיתוח ירושלים בע"מ), ע"י מתן הרשאה לפי סעיף 22 (2) לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) 1943, וע"י העמדת הון מניות לענין זה בסך - 600,000 ל"י, כאשר שאר המימון הדרוש יושג כהלואה ממקורות אחרים. הביצוע ומקורות המימון יושחתו על בסיס של יחידה משקית סגורה.

ג. לתת זכות עדיפות לבעלי הנכסים בשכונה לרכוש מחדש את נכסיהם לאחר השיקום, בחנאי שישלמו את הוצאות הפיתוח, ולסייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים.

ד. ההפקעה והפינוי יבוצעו בד בבד עם הטיפול במועמדים לאיכלוס וזאת ע"מ להבטיח את ההכנסות עם ביצוע ההוצאות.

ה. לצרף לגוף המבצע נציג הושות לבינוי ופינוי במשרד השיכון.

ההחלטות דלעיל נתקבלו ע"י כל חברי הועדה בהסתייגות נציג משרד הפנים מר ד. רוזן, כדלהלן:

א. לפי מיטב הכרתי, תכניה השיקום של "ימין משה" נכנסת תחת ד' אמות של חוק בינוי ופינוי של אזורי שיקום, 1965.

ב. אם יוכרע לעשות את ההפקעה לפי הפקודה המנדטורית (ברכישה לצרכי ציבור) 1943, אזי יש לפעול לפי ההסדר בין העירייה ושר הפנים, לגבי הפקעת 'נחלת שבעה'.

ג. יש להבטיח שמירת האופי והצביון של השכונה לפי רוח המייסדים.

מובש ע"י ועדת השרים לענין שיקום שכונת "ימין משה".

רה"מ ל. אשכול: לסעיף ב. - למה מיועד הסכום של 600,000 ל"י? האם

פירוש הדבר שזו הפקעה והתחלת מטמורפוזה?

מר ט. קולק: מדי פעם מוכרים אנו בית ובינתיים דרושים לנו דמי-

מחזור של 600,000 לירות להפעלת הענין.

אבקש להבנים לישיבה את האיש המטפל בענין - מר ראובן תמיר. (מר ר. תמיר מוזמן להיכנס לישיבה).

לסעיף ג. - לגבי הפסקה האחרונה בדבר סיוע בהלוואות

ותנאים נוחים, מדובר באזור שכל הדיירים בו צריכים היו כמעט כולם להיות מפונים ומועברים לשיכונים אחרים. משרד השיכון צריך גם הוא לשלם עבור דירות אלה. לכן, אלה כספים שילכו לכיסוי מחיר הדירות שתימסרנה לדיירים במקום.

השר י. אלמוגי: אפשר היה לעשות זאת על פי חוק שכונות-העוני.

מר ט. קולק: היה על כך ויכוח. לעת-עתה חוק שכונות העוני לא הופיע

עדיין בשום מקרה שהוא. כאשר יבוא מקרה ראשון, ודאי

העבורנה שנהיים עד ארבע שנים עד אשר יגיע לפתרון. יכולים אתם לשאול דעת משרד המשפטים בענין זה, ועל כל פנים - לנו נאמר שבמקרה כזה, לפי מהות הדבר, אין זה שייך לחוק שיקום שכונות העוני.

רה"מ ל. אשכול: במידה וזכרוני אינו מטעני, הרי כאן הכוונה היא

לבניית מבנים גדולים, גבוהים, בהם דירות רבות, ובתוכם

משקם אתה את אלה ואחרים.

במקרה שלפנינו - המטרה הפוכה. אלא חושש אני, שבמידה

ותינתן האפשרות לכל אחד לרכוש מחדש את הדירה, בתנאי שישלם הוצאות הפיתוח,

ועם מתן הלוואה בתנאים נוחים, בזאת עלולים אנו לפתוח פתח למריבה חדשה.

אותם דיירים עלולים לסרב לצאת מהבית הזה, שיהיה רכושו

של אחר ולא נמצא פתרון לדבר. לכן, הייתי רוצה שייאמר כאן דבר בזהיר וברור

בשר מ. בנטוב: הגדרת הרשות היא אמנם, שהדבר שייך לה, כי היא לא רק

מעבירה אנשים ממקום למקום, אלא מפתחת מה שניתן לפתח.

היא יכולה לפתח גם מבחינה מסחרית ולמכור כדי לכסות הוצאותיה.

אנשי הרשות מודיעים שהדבר עלול להימשך זמן רב יותר.

לפי החוק צריך לתת להם שהות של תשעה חדשים לענין זה.

מר ט. קולק: היו שני ארגומנטים, האחד של משרד החקלאות והאחד של

משרד המשפטים. ד"ר אלטס אמר, שלפי מהות הדבר, זה אינו

לפי החוק של שכונות העוני.

רה"מ ל. אשכול: עדיין לא ענה איש לאשאלתי.

השר י. אלמוגי: בחוק שכונות העוני ישנה תשובה לזה.

רה"מ ל. אשכול:

נניח שישנה חברה שהיא משקמת ומשפרת, והיא יכולה לעשות

כך שדירה תעלה מאתיים אלף לירות. באותו הזמן יבוא בעל הדירה ויאמר, שהוא רוצה בדירה המשוקמת. הוא ידרוש הלוואה בחנאים נוחים ויבקש את הדירה לעצמו, ולאחר רכישתה ישכיר חצייה לאחרים או ימסור כולה לאחרים. במידה ויחכיר את כולה - זו ל תהיה חצי-צרה, אבל כאשר מדובר בשכונה רפרזנטטיבית, והוא, ללא החשבות במטרות למענן שופצה ושוקמה השכונה - יכניס לדירה אחת שלושה שכנים, ונשאלה השאלה כיצד תוכל למנוע זאת ממנו. הוא יעמיד אותך בפני עובדה, ועלינו להבטיח שלא נגיע למצב כזה.

השר א. ששון:

צריך לתת זכות עדיפות לעלי הנכסים שם לרכוש מחדש את נכסיהם. גם אם נלך לבית משפט - הם יוכלו לזכות

בדין.

במידה ומשקם אתה את המקום, הרי שהם בעלי-החזקה שם. לכן, אני מציע לשים נקודה אחר המשפט "ישלמו הוצאות הפיתוח". אל נוסיף את הפסקה האחרונה, האומרת: "לסייע להם ע"י הלוואות בחנאים נוחים".

מר ט. קולק:

אפשר לקבוע את דמי-ההלוואה בחנאים.

השר א. ששון:

אם הם יכולים להשיג זאת בחוץ - בבקשה. אנו דורשים שישלמו הוצאות הפיתוח.

מר ט. קולק:

לשר הפנים והדחות היו סנטימנטים לאנשים היושבים שם, והם רצו לתת להם משהו. יושב כאן יהודי שנולד שם -

מר שחור. אמנם, כיום הבעלים אינם גרים שם, אלא שמונה בעלי-בתיים מחוץ 120. לשני השרים היה סנטימנט לבוא לקראת הבעלים, שמא ירצו לרכוש זאת מחדש, שתינתן להם עדיפות.

רה"מ ל. אשכול:

אתם אנשים תמימים ומחוקים מאד... לו הייתי במקומו,

ולו רציתי שיש לי איזו שייכות שהיא למקום, הייתי אומר

כך: "יפה מאד, הקמתם ויילה יוצאת מן הכלל מהחדר הרגיל שלי. זה עלה לכם כך וכך כסף. ודאי כדאי היה לכם ~~הצב~~ הדבר, אלא עתה רוצה אני שחזרה את המקום הזה בשבילי.

אין זה עסקכם מה חושב אני לעשות באותו מקום, אלא תנו

לי הלוואה בחנאים נוחים, והמקום יהיה שייך לי.

השר מ. בנטוב:

יש לי ספקות מעשיים בענין זה. עד כמה שנאמר כאן,

הרי גודל המגרשים שם אינו עולה על 120 מטרים כל אחד.

השיכון ודאי לא ייבנה על שטח של 120 מטרים, כפי שמחולקות החלקות עתה.

יאחדו ודאי שני בתיים, לצורך בניית בית מחודש אחד.

מר ט. קולק:

השר מ. בנטוב:

אם כן, הרי לא יוכל הדייר לקנות פ את חצי הדירה  
מלד, וכיצד חושב אחת לבצע זאת?

מר ט. קולק:

יקנה יחידה אחת, ולא דוקא זו.

השר מ. בנטוב:

זו חסבוכת גדולה מאד. הייתי מגביל זאת לשמונה גרים  
שם עתה, ולא לכל האחרים, שבלאו-הכי עזבו את המקום.

רה"מ ל. אשכול:

אני חאה כבר עתה שמר שחור מרגיש שיש לו שייכות על  
המקום הזה...

מר סילברסטון:

כפי שידוע לשר, נמצא מר שפירא עתה בחופשה וביקש  
להעביר השקפותיו בענין זה, באמצעותי.

הועדה הבינמשרדית הוקמה כדי להפיג כמה חששות,

והתפקיד היחיד של הועדה היה לבוא בדברים עם הבעלים.

אמנם, הוזכר בדו"ח שהיה מו"מ עם בעלי המדס, אבל

נדמה לי שהועדה עצמה לא מדווחת מה עשתה היא לפי המינוי שקבלה, בקשר  
למגע שהיה לה עם הבעלים.

הופצו תזכירים בין חברי הועדה והיה מו"מ קודם.

אלא הדבר העיקרי הוא, שהועדה, יחד עם כל סמכותה, צריכה היתה לדבר עם  
הבעלים ולדווח מה תוצאת ההידברות.

לדעתי חשוב הדבר מהאספקט הציבורי האפשרי, כאשר נגיע

לפעולה עצמה. על כל פנים, זו נקודה אחת חשובה.

נקודה שניה: נכון שהויכוח העיקרי בועדה היה -

לגבי דבר שלמעשה לא הוטל עליה - אם לנהוג לפי פקודת המנדט בשנת 1943

או לפי חוק השיקום. אני מבין שחוות-דעת נציג משרד המשפטים היחה,

שאפשר ללכת בהחלט לפי פקודת הפקעות משנת 1943, גם אם ישנו החוק הספציפי

שהוא מובן יותר.

עלי לציין כאן, וזו הרגשת שר הפנים, שבחוק השיכון יש

יותר הבטחה פרוצדורלית מהצד הציבורי של הדבר, מבחינת בעלים קיימים ודיירים  
קיימים.

אשר להפקעה, באם הכוונה למסור את עצם זכות ההפקעה

והליכי ההפקעה בידי החברה המפתחת עצמה, נדמה לי שיש כאן סימן שאלה. זו

החברה שהיא עצמה מעונינת לפתח ובצדק, וזה הגוף שמפקיע במקום הממשלה. אם הולכים

לפי פקודת שנת 1943 - היו לנציג שר הפנים בועדה שתי הסתייגויות, המובאות

בדו"ח, וזה סימן שרוב הועדה לא קיבל אותן דפד ואבהיר כאן - מדוע.

1. אם נוהגים לפי פקודת שנת 1943, שלפחות יהיה הסדר כפי שהושג בזמנו, לפני שלוש-ארבע שנים, בין משרד הפנים ועיריית ירושלים, כאשר רצחה לגשה להפקיע את נחלת -שבעה לפי אותה פקודה של שנת 1943, שלא על רקע חוק סגור; ה ועדה ציבורית תשמע תביעותיהם וטענותיהם של הבעלים והדיירים, שיש להם ענין בזה, על-מנת להגיע שוב לצד הסידורי של הענין. מדוע לא נוכל ללכת במקרה זה לפי אותו הסדר?

1. הסתייבות שניה; אני מבין שיו"ר הועדה, ראש-העיר, הגדיר את מטרות השיקום וכאשר ב"כ משרד הפנים ביקש קבלת הסעיף בדבר הבטחת שמירת האופי והציביון של השכונה לפי רוח המיסדים, לא נתקבלה ההמלצה, ואני רוצה שנבהיר מה הכוונה שלנו בענין זה.

אני מבין מהפרוטוקולים, שבישיבה השניה של הועדה, נציג משרד המשפטים אמר, שכאשר שמע הגדרת המטרה, שאולי בכל-זאת מתאים החוק השני לענין זה, על אף שזה מחייב הקדשת זמן ממושך יותר לענין, ועל כך שינה ראש העיר את ההגדרה של השיפוט והשיפון; ואז אמר נציג משרד הפנים שאפשר ללכת לפי דרך זו גם כן.

מה צריך להבהיר כאן?  
ר"מ ל. אשכול:  
מר סילברסטון:  
מבחינה ציבורית כללית משתמשים בדרך כלל בחוק ההפקעה, בצורה כללית, חברתית, ציבורית, כאשר רוצים להוציא מדי קטנים לטובת גדולים. במקרה הנוכחי חשוב מאד שלא תהיה הרגשה כזאת מלווה את הציבור. אם הדיירים אמנם יוצאו רובם ויבואו על סיפוקם - זה ענין אחר.

מר ט. קולק:  
הדרך היחידה לשמור על ציביון השכונה - זו ההפקעה. איני יודע בדיוק מה פירוש "רוח המקום". אבל היתה שם תחנת-רוח, היא היתה הרוסה. לא היתה שם שאלה של הפקעה, ואנחנו שיפצנו אותה והקמנו בה הערוכת-קבע למופת, על חיי משה מונטיפיורי. אני חושב שבזאת שמרנו על ציביון ורוח הדבר. אבל קשה מאד להגדיר מה פירוש "רוח" כאן... אנו משפצים בית-כנסת והוא הראשון והתחייבנו לשפר את בית הכנסת האשכנזי, למרות שלא מתפללים בו, אלא הוא משמש זכר לתקופה של ישוב אחר, שהיה שם בזמנים אחרים. נסינו לספק את כל הדרישות הללו, ואיני מתנגד גם לוועדה ציבורית. אבל שיש להבטיח "שמירת האופי והציביון של השכונה, לפי רוח המיסדים" - זה דבר כל כך כללי, שאי-אפשר להתחייב עליו.

רק עתה שמתי לב לתוספת זו. אני חושב שאם ישאר סעיף ג' כלשונו, אציע לכם להסתלק מכל העסק... נמחק את השקת האחרונה של סעיף ג, לאמור "ולסייע להם ע"י הלוואות בתנאים נוחים".

רה"מ ל. אשכול:

מר ט. קולק:

לסדר הדיון: אני רוצה להציע שבשלב זה, לפני

השר מ. בגין:

עֵיכָנֶס לְדִיוֹנִים בְּסֵעִיפִים מְפֹרָשִׁים, שֶׁנִּשְׁמַע אֵינֶרמָצִיָּה מְלֵאָה

על המו"מ שהתנהל בין הועדה ותושבי המקום.

ישנם שם היירים ובעלי-נכסים, הייתי בין חברי-הממשלה

שקבלו תזכיר מחושבי "ימין-משה" ובו צעקה-שבר על עוול שנעשה להם וכו'.

הועדה יכולה, כמובן, לקבל החלטות כפי שהמצא לנו, ו

אבל העניין עדין וקשור בשכונה מיוחדת, הנמצאת בירושלים, והייתי מבקש לדעת:

האם רוב הדיירים הסכימו לעזוב את המקום ולקבל שיכון אחר? בין אם יוחלט על

הפקעה או לאו, מה ענין הפיצוי הכספי או הנכסי שיינתן להם? אחרי שנקבל

אינפורמציה בעניין זה, נוכל לשקול ואחרי השיקון - נחליט.

שאלה לי בשטח הכספי: למי סעיף א', החברה הזאת תפקיע

השר ח. גבתי :

אח השטח. לירוש הדבר שאצטרך לשלם לבעל י הרכוש על רכושם

אחר-כך עליה לדאוג לשיכון בשביל הדיירים שיפוננו מהשטח. אחר-כך מתחילה

עבודת השיקום.

ברצוני לדעת אם יש איזה אומדן מה סכום הכסף שיצטרכו

לשלים בעד ההשקעה ומה סכום הכסף שתעלה העברת הדיירים, עד שניגשים בכלל

לשיקוט השכונה. נדמה לי שמכוב של שש מאות אלף לירות אלה אינו עומד בפרופור-

ציה לשני הסעיפים הראשונים.

לכן, אבקש אינפורמציה מלאה בעניין זה, שתהיה בפני

התמונה בטלואה.

אני סבור שהקושי א שבחוק השיכון או כפי שקורא זאת

השר י.ש. שפירא:

ושר אלמוגי, - חוק שכונות העוני, הוא זמני. זה חוק

שנעשה בחופזה, ב"בארד". יחד עם זאת, זה החוק המתאים יותר לענין זה. כבר אמר

השר גבתי, שהוא חושש מהעצם הזה של הפקעה וחילום וגם נתינת סכומי-כסף

לבעלי הרכוש, הנמצאים בשכונה, שיוכלו לרכוש מחדש את נכסיהם.

אדוני ראש העיר, אאאאאאאאאאאאאאאא נניח שלראובן יש שם

בית: לשמיעון ישנו גם כל בית שם. השיקום יחבטא בכך, שאתה תאחז את ביתו של

ראובן עם ביתו של שמעון, ותעשה מזה דירה אחת. מי ירכוש את הדירה הזאת

מחדש?

רה"מ ל. אשכול: ואל תשכח ששמי לוי, וודאי גם לי יהיה מה לומר שם...  
השר י.ש. שפירא: הפקידו של לוי לחתום על הצ"ק...

אחר-כך הצוף ותעלה הבעיה - למי יהיה אותו הבית שייך.  
לכן, איני מתלהב מההסדר של נחלת-שבעה. יש לי התענוג לעבור מדי פעם בפעם  
שם - -

מר ט. קולק: זה לא פעל שם.  
השר י.ש. שפירא: וזה נשאר סלמס באמצע ירושלים.  
מר ט. קולק: לא ביצעו את הדברים שהוחלט עליהם.  
השר י.ש. שפירא: כולם קבלו סיפוק, אבל העניין לא זו.

השר  
מר ט. קולק: אני הודעתי שכך יהיה גם בענין זה, אם ננהג בצורה דומה.  
השר י.ש. שפירא: לגבי שמירת צביון המקום לפי רוח המייסדים, השכונה  
אינה קיימת לפעשה לפי רוח אותם הימים, אלא יש בה  
עתה דבר אחר לגמרי. רוח המייסדים היתה בה לפני מאה שנה. הייתי בזמנו חושב  
ירושלים ואני עדיין זוכר את צביון המקום ד'אז.

מר ב. שחור: בועד השכונה ישנם עדיין דברים בכתב, המלמדים על  
צביון השכונה באותם הימים.  
השר י.ש. שפירא: גרתי ברחוב גאולה לפני שלושים שנה ויותר. עתה מבקר  
אני שם ורואה שהדברים אינם עתה כפי שהיו באותם  
זמנים. בתקופה בה גרתי שם לא ראיתי אף שטריימל אחד שם ועתה איני רואה  
אף אחד שלא יחבוש שם שטריימל. לכן, הדברים משתנים.

אני מציע לדחות קבלת ההחלטה לישיבה הקרובה, תוך  
שבועיים הימים הקרובים. אני סבור שגם הנוסח של הדברים שמציעים כאן - טעון  
שיפוץ. אני יודע ששותף לענין זה נציג מאד חשוב של משרד המשפטים, ואני אמר  
את הדברים עם כל הכבוד לד"ר אלטס, אחד המשפטנים המובהקים ביותר שיש לנו  
עתה. אבל הייתי רוצה לשבת עם ראש העיר ולעבד זאת קצת.  
מר ט. קולק: אדוני ראש-הממשלה, אנו עוסקים בענין זה כבר שלושת-רבעי

שנה ואולי יותר מזה. אני סבור שלעת-עתה הרוויחו  
יושבי הבתים הללו, בלי שידעו על כך, ואנו הפסדנו בלי שידענו כיצד כחצי-  
מיליון לירות, בגלל הסחבת. משבוע לשבוע נעשה הדבר קשה מבהינה זו, ובסופו  
של דבר לא נוכל להרימו. בתחילה סבורים היינו שחלק גדול מהבתים נוכל למכור  
לבעלי-יכולת. חשבנו למכור שלושים אחוז לאנשים מהחוץ ושבעים אחוז ליהודים  
חושבי הארץ. נפגשנו עם ארבעים בעלים, וזאת אחר שאין נציגות אחידה שלהם  
ובכל פעם מופיע וחותר משהו אחר בשמט. על כל פנים, נפגשנו עם כל הדיירים  
הנוכחיים שם. אין דייר שאינו רוצה לצאת משם.

אשר צאצא צאצא צאצא  
מר ט. קולק:

נתחילה עלה הדבר ארבעה אלפים לירות ועתה - שמונה-אלפים לירות. ישנן שם עתה מאה וארבעים משפחות ומדובר בסכום של חצי-מיליון לירות. אם נדחה זאת בששה שבועות אופ' חדשים ימים - יעלה הסכום על חצי-מיליון לירות.

שלושה-ארבעה הושבים חדשים קנו שם בגלים ושלמו סכום של אל' ארבעה אלפים וששה אלפים לירות לדרי המקום והם פינו את הבתים. אותם דיירים קבלו יותר מכפי שקיוו לקבל, ויותר מכפי שנותן משרד השיכון לכל מי שרוצה הוא להרוס את ביתו. הענין כולו עלה להם בסכום של עשרים אלף לירות, אחר שהגיעו להסכם עם הבעלים והדיירים גם יחד. היום עלה כבר וזמיר לשלושים עד ארבעים אלף לירות. אם נדחה זאת שוב - לא תהיה לנו ברירה, אלא לשכוח מכל התכנית בכלל.

עתה נחשבת שכונה זו כסלאמס הגרוע ביותר בירושלים. הדרך היחידה לשמור על האופי של השכונה היא להפקיעה לרשות השלטונות ולנהוג בה לפי התכנית המוצעת כאן. על כל פנים, מבחינה ארכיטקטונית ומבחינת שמירת האופי המיוחד של מונטיפיורי, כפי שהטביע חותמו על שכונה זו - אין דרך אחרת.

אם איננו מקדמים את הענין בדרך זו - הבה נרים ידינו ונסתפק בכרכרה ותחנת-הרוח שהיצבנו שם ונאמר לעומדים בחור כדי להיכנס לגור שם - שלא נוכל להרים את הענין ונצטרך לבזבז אותו. גם בעוד שבועיים יימצא ודאי שר שירצה או ירגיש שמוכרח הוא לברר שוב משהו, והענין יידחה לשבועיים נוספים. לפני חודש נובמבר לא נגיע לדיוור בשטח זה. לכן, הבה נחליט להוציא צו-ההפקעה ולפעול לקידום הענין, כי זו הדרך היחידה לשמור על אופי השכונה.

רה"מ ל. אשכול: האם ניתן להוציא צו-הפקעה בטרם קובעים תנאים? - וכי על איזה יסוד מפקיע אותה? - אני מבין שזה שוב ענין אחר. אך גם בלי זה מציע אותה לפרסם צו-ההפקעה, ולאחר מזה ייאמר שהתשלומים בעד זה יהיו לפי הערכת המעריך ביום ההפקעה. אם זו ההצעה - מסכים אני לכך, אבל עלי לומר, שלפי הכתוב כאן, יש בזה מלכודת רבות.

מר ט. קולק: נדחה את ההחלטה על ענין זה לישיבה הבאה.  
רה"מ ל. אשכול: אציין דבר אחד שעליך להיזהר בו: אמרת בזמנו, שיכולים להימצא עשרות אנשים שירצו לקנות את המבנים הללו, רק בהנאי שיהיו בנויים לפי טעמם וכו'.

מר ט. קולק:

זאת, אם נהיה מובטחים שלא יופיע ליד אותם בתים  
דיסקוטק או דבר גרוע מזה.

רה"מ ל. אשכול:

אתה עלול להפקיע זאת למען מישהו, שלא ירצה שבשבת  
יפעילו שם רדיו, לדוגמא. הוא עלול יהיה לעשות  
סקנדליט אחר שיחגורר כבר בבית באותה שכונה, ועלולים לתח פירוש כזה למלים  
"לפי רוח".

לכן, ניסוח זה עלול לשמש מכשיר למציצת כסף וגרירת  
הענין כולו לאסונות גדולים. לא חוכל לשלם למישהו כאשר יבוא אותו אש,  
הסוען על זכותו למקום ואומר שהוא רוצה בו.  
מסכים אני שנחליט שאנו מפקיעים את השטח, ואפשר יהיה  
לומר, שהוא יימסר לפי החנאים בהם התחלנו לדון כאן. לאחר שנחליט על ההפקעה  
- נעסוק בחנאים.

מר ב. שחור:

סעיף ג' הוא סעיף יסודי כאן. עליו לבוא בשלמותו ולא  
פי שהציע השר ששון, שנמחק את ענין ההלוואות. איני  
רוצה להכביד על הממשלה או על המשתכנים שם, אבל זה נותן להם אפשרות  
ותנאים נאותים לחזור לגור שם. איני מבקש שיעשו שם חוקים לגבי פתיחת רדיו  
בשבת ועוד. אלא שהענין עצמו הינו כזה, שצריך לאפשר לבפלי-הבתים שיחזרו לשכך  
בשכונתם זו.

השר י.ש. שפירא:

אני מציע להחליט על הפקעה ולהטיל על ועדה בת שלושה  
שרים - שר המשפטים, שר הפנים שר השיכון, תוך התייעצות  
עם ראש-העיר, שיקבעו את התנאים של ההפקעה וזה יהיה על דעת הועדה כולה.  
מר ט. קולק:

מר ט. קולק:

תנאי הניהול והזכויות במקום ייקבעו אחרי ההפקעה.  
השר י.ש. שפירא:

השר י.ש. שפירא:

עלי להעיר לדברי מר שחור: אין לי סימפטיה מיוחדת  
לאנשים שרוצים לחזור אחרי עשרים שנה של העדרות  
מהשכונה, ולגור בה שוב. אנשים אלה, שמאז עשרים שנה אינם גרים באותה שכונה,  
ויש להם דיור אחר בירושלים - אם יש להם כסף ברשותם - יכולים הם לקנות  
שם דירה. אך מדוע חייבת הממשלה לתת להם הלוואה? הם יושבים מחוץ לשכונה  
ומקבלים שכר-דירה על הבית שנמצא בשכונה, ולא אכפת להם גורל הבית שלהם,  
שבמשך כל השנים היה מוזנח לגמרי.

רה"מ ל. אשכול:

כאן לא נאמר אפילו שבתנאי שאותו אדם עצמו יגור בבית  
שירכוש שם.

אני מציע שיצורף לאחת הישיבות של ועדה זו מישהו מהאוצר

וישתתף בדיון הזה.

מר ט. קולק:

הוא השתתף בענין זה.

רה"מ ל. אשכול:

כוונתי שישב גם אחר-כך בנושא עיבוד הפרטים.

מר ט. קולק:

אדרבא.

השר א. ששון:אם מתקבלת הצעת שר המשפטים לפי סעיף א', שאין  
מסתפקים בהפקעה בלבד, אלא צריך למצוא פתרון נאות

לא להגרים שט - מסכים אני להפקעה.

השר י.ש. שפירא:אני מסכים לכל סעיף א' בשלמותו ועל כל יתר הסעיפים  
חדון הועדה שהצעתי, במקום הועדה המלאה.רה"מ ל. אשכול:

שר המשפטים ושר המסחר יהיו חברי אלה ועדה.

ביוון שמכיר אני עצמי ומכיר אני עוד כמה יהודים,

מתאר אני לעצמי השתלשלות הדיונים בועדה: כאשר נאמר "חוק מציאת פתרון  
נאות", בעוד יושב אני במקום באיזו פינה דהויה, בבית כזה או אחר, ואחרי  
אומר לי: מצאתי לאותו אדם דיור ותנאים כאלה וכאלה ונדמה לי שהם בהחלט  
"נאותים". ואז אומר אני לך: לי אין זה נראה כלל "נאות". וכי מה תעשה אז?  
בזאת מעיר אני חשומת-לבכם, שכאשר תשבו באותה ועדה, עליכם לברר לעצמכם  
מה פירוש "פתרון נאות". עליכם לדעת מי ההתקפה יהיה הקובע בענין זה.

השר מ. בנטוב:

בית משפט יכול לקבוע בזה.

מר ט. קולק:יש בזה נסיון. זו שכונת-עוני וצריך להתנהג בה כפי ש  
שנהגנו בתושבי המלון פאסט ובשכונה שלידו.רה"מ ל. אשכול:הייתי מנסח זאת "לפי המקובל", "לפי תקדימים  
במקומות אלה או אחרים".

לכן, מציע אני שהיום נחליט על ההפקעה ואחר-כך

תשב ועדה מצומצמת, בהשתתפות שר המשפטים, שר השיכון, שר הפנים והאוצר,  
וכן העירייה. כי זה עלול לשמש פתח רחב להשקעת אמצעים ותביעה אמצעים ללא-  
גבול, ועוד נקלל עצמנו על הענין הזה. צריך שנקבע תנאים לגבי ושכנים,  
הדיירים, שעתה גרים הם במבנים שם.

בתחילה דובר על שצנח משפחות יהודים הדרות במקום.

מסתבר שביתר הדירות גרים אנשים, ויש שם בסך הכל 140 משפחות, להן עלן  
לדאוג לדיור, בתנאים נאותים. הנוסח המוצע כאן סתום ואין הוא מפרש מה  
הם אותם התנאים הנאותים. כפי שזה מנוסח כאן - יידרש לפתרון הענין רוטשילד  
אחד, מונסיפיארי אחד שיהיה הלוואות לאלה שירצו לקבל את הדירות לידם עתה.

מר ט. קולק:

אולי ייאמר, במקום המלה "נאות", "כמקובל".

השר י.ש. שפירא:

שאלה זו, כיחר השאלות, תופנה אל הועדה. אנו מחליטים  
כאן להפקיע את השטח ושאלת פתרון הדיור לתושבי השכונה  
ויתר השאלות שתועלינה ושהועלו על-ידי הועדה הבינמשרדית - כל אלה ימצאו  
פתרון על-ידי ועדה זו.

השר א. ששון:

איך יתקבל הדבר ברחוב, כאשר ייודע שמחר מפרסמים אנו  
צו הפקעה לגבי שכונה זו. במידה ונוסיף משפט אחד,  
לפיו מבטיחים לאלה דיור, - הרי כל אחד יקבל זאת.

מר ט. קולק:

הפקענו לפני זמן קצר את מלון פאסט. לא היו כל תלונות  
שהן מצד הדיירים והכל סודר בשקט. הפקענו את שורת הבתים  
ליד המלון וגם זה עבר בשקט וביעילות.

השר א. ששון:

השאלה אם רוצה אתה לתת להם דיור.  
ודאי.

מר ט. קולק:

השר א. ששון:

מר ט. קולק:

החוק מחייב זאת בלאו-הכי.

השר י.ש. שפירא:

הצעתי כזאת: א) להפקיע בהתאם לפקודת הקרקעות,  
כל שטח ימין-משה.

ב) להקים ועדת-שרים לפי שהצעתי, שמתפקידה יהיה  
לקבוע את פתרון דיורם של תושבי השכונה, ואת יתר הדברים הכרוכים בהפקעה,  
ובזכויותיהם של בעלי-הנכסים, שרכושם הופקע. זה הכל.

מר ט. קולק:

על-מנת לספק את שר הדתות ואת מי שמעוניין בזה,  
מבחינת האופי הארכיטקטוני של המקום, תחליט הועדה

גם בנושא זה משהו.

השר מ. בגין:

אני מציע לשר המשפטים, שיאמר על-ידנו משפט אחד:  
אם יוחלט על הפקעה, ייאמר על הפקעה ועל הבטחת דיור  
לתושבי-השכונה, וזאת, בגלל סיבות פסיכולוגיות מובהקות. במשפט השני צריך  
שיאמר, שמוקמה ועדת כזאת, שחטפל בכל העניינים הקשורים בזכויות, הבטחת  
הדיור וכו'.

יהודים יקראו את המשפט הראשון, שם מדובר על הפקעה,  
ויראו בזה עוול. על כן, צריך להאמר ~~אצא~~ המשפט הראשון, בשלמותו, ובמשפט  
השני ייאמר: תוקם ועדה לפתרון כל הבעיות של זכות וקניין.

הערה נוספת: היות ומספקים אנו לעת-עתה במשפט הראשון,  
ובכל זאת שוקלים יפה מאד גם עניין זכויות העדיפות לבעלים לשוב ולגור שם,  
לכן, כאשר מדובר על הבטחת דיור, אולי אפשר לומר: "אם בשכונה, תוך תאים  
מסויימים", או במקום אחר", אלא אם זה יוסכם בינינו כי ראש-הממשלה, עלינו  
להבין שבמקרה כזה יש משהו בשר למתן אפשרות לרכוש נכס זה על-ידי  
החזרת ההוצאות, כמובן, כי איננו יכולים להרשות לעצמנו לתת מתנות כאלה לפרטים.

השר מ. בגין:

אלא שגם האפשרות של שיבה לשכונה, צריך להזכירה במלה אחת, ולומר שהועדה חבדוק גם ענין זה.

מכל מקום, בעיני הדבר החשוב ביותר הוא, שייאמר - "תוך הבטחת דיור לתושבי השכונה". ואחר-כך תוקם הועדה.

רה"מ ל. אשכול: איני רואה הבדל כלשהו אם ייאמר בפסוק השני, שועדת השרים שתוקם תספל בענין הזה.

השר י.ש. שפירא: סעיף א': "להפקיע בהתאם לפקודת הקרקעות למכירה לצרכי ציבור שנת 1943, כל שטח שכונת ימין-משה, ולהבטיח דיור לתושבי השכונה."

פירוש הדבר שאתה מבטיח דיור בשכונה זו דוקא? רה"מ ל. אשכול:

"להבטיח דיור חליף". השר י.ש. שפירא:

יכול תושב השכונה לומר שהוא עצמו יקנה זאת. רה"מ ל. אשכול:

אין כזה. תבקר שם ותבין את הבעייה. השר י.ש. שפירא:

אתה הבטחת לו שיכון חליף - בבקשה, הוא יאמר ששיכון רה"מ ל. אשכול:

כזה אצא יכול להיות במקום אחר, ולאו דוקא בירושלים. השר י.ש. שפירא:

צריך בהפסדה להבטיח לתושבי השכונה שיכון חליף בירושלים.

אני מסכים לנוסח הזה. רה"מ ל. אשכול:

בירושלים אין פירוש הדבר דוקא בימין משה. השר י.ש. שפירא:

הרי שם לוקחים בחשבון שובם למקום. אצא לעצם הרעיון השר מ. בגין:

אין צורך להחנבד.

אין כאן שום סנטימנט. רה"מ ל. אשכול:

הדיירים הנושם שם אינם בעלי-המקום. מר ט. קולק:

על כן, דיור חליף מספיק לעת-עמה. השר מ. בגין:

נזכרתי בדבר נוסף: הרי הוא בונה על כך, שאולי בטרם רה"מ ל. אשכול:

כל יהיה לו כבר עשבע-עשר או עשרים ושבעה איש, שיאמרו:

קח כסף וחן לי לבנות כאן את ביתי. כי אחרת, הרי לא יכול להרים את הענין

מבחינה כספית.

הבעייה אינה קיימת. הם רוצים לצאת משם, לעבור מר ט. קולק:

לשכונת שמואל/הנביא ומקומות אחרים. אל תעוררו בעיות, כאשר אינן קיימות כלל.

גם אלה מבין הגרים שם, שהם הבעלים של הבתים, מונים שמונה איש והם

מהמסכנים שביניהם. הם היו מוכנים לצאת משם כבר מחר.

רה"מ ל. אשכול:

ליד ככר דיזנגוף, עד היום עומדים צריפים עלובים  
ואומללים. המצב הגיע שם לכך, שכל סכום שהציעו  
לבעליהם - לא סיפק אותם. לכן, עלינו להיזהר מאד בענין זה.

מר ט. קולק:

אולי כדאי לנסח זאת כך: "דיוור חליף לפי החוק".

השר י.ש. שפירא:

נבטיח לחושבי השכונה דיוור חליף בירושלים.

השר מ. בגין:

ואם ירצה לעבור לחל-אביב?

השר י.ש. שפירא:

בבקשה, שיקח את הכסף ויעבור לחל-אביב.

השר מ. בגין:

אולי כדאי לכתוב: "נבטיח דיוור חלופי מנהוג".

השר י.ש. שפירא:

כמקרה כזה עליך לדבר עם כל יהודי כזה בנפרד.

רה"מ ל. אשכול:

רע הדבר כאשר שר השיכון עריין חי את הבעיית של

הסלמס בחיפה, בואדי סליב.

השר ט. קולק:

בירושלים הוצאנו מסביבות כאלה בשנה האחרונה ארבע  
מאות דיירים והעברנו אותם לשכונת שמואל הנביא ולחל-

פיות.

השר י.ש. שפירא:

להם לא היה פתק נגדנו, ובו החלטת הממשלה, המתחייבת

לתת להם דירת חליף או חלופי, כנהוג, או כמקובל. הוא

בא אליך ודיבר אתך ונתת לו הכל בעין יפה. כאן יש לו ~~השג~~ משהו נכון,

כי אחת אומר לו שזה "כנהוג", והוא מפרש את הדברים אחרת לגמריף.

רה"מ ל. אשכול:

אני אציע להחשפ-ה-ש-לחשב היטב את חשבונו.

סונתי עתה לעירייה. אני מניח שיושבות משפחות שיש להן

יותר משני ילדים שם. יבוא יהודי ויאמר, שהוא רוצה דירה בת שלושה חדרים.

אתה תאמר לו שאין הדבר מגיע לו, והוא ירצה לדעת כמה תעלה ודה כזאת וכו'.

לכן, עלינו לדעת בכמה יעלה לנו הענין.

השג

מר ט. קולק:

נספק את החשבונות לוועדה זו. הוצאנו שכעים משפחות ממלון

פאסט ולא התעוררה בעיה של הסקה מרכזית ודירה בת

שלושה חדרים. לכולם היה טוב יותר לעבור לש משט למקום אחר. הענין עלה לנו

בכסף רב, קנינו את המקום אצל הארמנים והפקענו זאת בהסכמה עם הבעלים, ועתה

יש לנו צרות עם שלושים חנויות שם. המש-עשרה הוצאנו כבר, והאחרים עדיין

בתהליך ובמו"מ אתנו. הם הסכימו לפנות את המקום רק בגלל צו-ההפקעה, ולולא

נקטנו בצעד זה מלכחחילה, לא היו מסכימים עד היום לפנות את המקום. לכן,

ההפקעה היא שדירבנה לכך. על כל פנים, איש מהם לא קיבל פחות מכפי שהיה לו.

השר מ. בגין:השר י. ש. שפירא:

צריך לנסה את הסעיף השני, לגבי זכויות הועדה.  
"תוקט ועדה שתדון ותחליט בכל הנושאים האחרים, שדנה  
בהם הועדה הבינמשרדית".

אנו הולכים לכתוב כאן שטר, שיהיה עלינו לשלמו. אנו  
מאמצים ככל האפשר להטיל עלינו יותר חובות, סוף-סוף יושבים שם שלושה כלכלנים,  
שיתחפפו גם הם בדיונים אלה.

רה"מ ל. אשכול:

הועדה לא תדון ותחליט, אלא תואיל להביא את סיכומיה  
לאישור הנה.

בבקשה.

השר י. ש. שפירא:רה"מ ל. אשכול:

כי זה ענין של מיליונים רבים של לירות.  
אני מציע שיהיה כתוב: "ההחלטה תהיינה תעונות אישור  
של הועדה הירושלמית העליונה".

השר מ. בגין:

~~הפיקה~~ בבקשה. תפקידה יהיה לדון במכלול הבעיות שמתעוררות  
בנושא זה.

רה"מ ל. אשכול:

## מ ח ל י ט י ם :

(א) להפקיע, בהתאם לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי  
ציבור), 1943, כל שטח שכונת "ימין משה"  
ולחבטיח לתושבי השכונה דיור חלוף בירושלים.

(ב) להקים ועדת שרים אשר תדון בכל הבעיות הנובעות  
מהפקעת השטח, כאמור בסעיף א' דלעיל, ותביא את  
המלצותיה לאישור ועדת השרים העליונה לעניני  
ירושלים.

הרכב הוועדה: שר-המשפטים - יו"ר, שר-הפנים  
ושר-השיכון.

כמו-כן יוזמנו לישיבות הוועדה ראש עיריית  
ירושלים ונציג משרד האוצר.

מר ט. קולק:

אני רוצה אצאצא לנגוע עתה בסעיף הנוגע לוועדה לעניני  
בטהון, אבל בחלקו נוגע הוא לוועדה זו.  
לפני כמה ימים הועלו הצעות בקשר לחגובה בענין עשרים

הבחורים שנמצאו.

רה"מ ל. אשכול:

אין כל דאגה וספק בנידון זה.

מר ט. קולק:

אקשור זאת לכמה דברים אחרים.

אני מציע דיון על קומפלקס הרבה יותר רחב, הקשור גם  
למקום אחר, בנוגע לחגובות של כמה מאות בחורים צעירים.  
עקב ענין זה פנו אלינו עם כמה בקשות פיצויים. הנזק  
שנגרם בכללו, בענין שהחרגשנו ממנו כל כך, אינו שלה על עשרים וחמשה אלף  
לירות. מדבר אני עתה על הענין הקשור בליל הרימונים בירושלים. אילו היה  
קורה הדבר בדטרויט או במקום אחר - היה זה ודאי שונה, ואילו פרסמנו את  
הדבר בזמנו - היה נראה ~~ש~~ מגוחך בעיני האנשים ~~ש~~ בדטרויט ובקליבלנד.  
אלא שאיננו יודעים כיצד להגיב על ענין כזה כלפי העולם. צריך היה לדון פעם  
לא רק על הצעדים הבטחוניים של הבעייה, אלא על כל הצעדים שנגיעה להם בישוב  
זה. לפעמים מאשימים אותם בחברון או במקומות אחרים, שהם תחת שלטון מקומי  
ולפעמים אנו רוצים לראות אותם דוקא בצורה אחרת. אבל לא היה אף פעם דיון  
כולל בינינו על הדברים הללו, אלא ~~ש~~ כחגובה על בעייה אחת או שניה.  
אני מציע שנקיים דיון על הענינים האזרחיים והבטחוניים,  
והדיון הזה צריך להיות יסודי וממצה. יתכן שצריך להחזיר את ~~ה~~ הרכוש של  
אלה שהם בישראל תוך שלושים השנים האחרונות, ולאפשר להם להיות אזרחים  
ישראליים, אם רוצים הם בכך.

איני יודע אם ניתן הדבר, ~~א~~ לא ואם לא הוצע להם בכלל.  
זה ענין הכרוך בבעיות כלכליות, משפטיות ובטחוניות. ~~א~~ אצא אף פעם לא קשרנו  
את הדברים יחד, אלא דנים אנו תמיד על כל ענין בנפרד, כאשר מחזור ונעשה  
אקטואלי מסיבה זו או אחרת.

אני מבקש מראש-הממשלה, במידה וחושב הוא טענה זו

צודקת, שימצא את הפורום המתאים לדיון על כל המכלול של בעיות אלה יחד.

השר י.ש. שפירא:

אני סבור שצריך לברר את הענין. יש כאן ~~ש~~ שאלות שונות.

אחר המאורעות וההתפרעויות הצעתי לשר האוצר, שיודיע

שהוא ישלם נזקים שאינם מכוסים על-ידי ביטוח לאנשים שנפגעו, כחוצאה מההתפרעויות  
במזרח ירושלים.

מר ט. קולק:

האם ישנה החלטה כזאת?

השר י.ש. שפירא:

לא, אלא שהצעתי זאת.

השר א. ששון:

היתה הכרזה, שמי שניזוק, יבוא ויירשם.

השר י.ש. שפירא:

היא פורסמה ודאי בסודי-סודות. דברתי עם שר האוצר,

שנטה לכך, ושינה דעתו.

רבותי, אני רוצה לדבר נגד ההצעה שלי: יכול להיות

שבמקרה זה, כאשר אחת יודע שקרה מה שקרה, ומדובר בסכום של עשרים וחמשה אלף

לירות, - אין מתעוררת החנגדות לכך מצד אף אחד מאתנו.

כאשר המצב כזה, שאינך יודע מה יקרה מחר או

מחרתיים - אינך יכול להחליט על כך בקלות כזאת.

רה"מ ל. אשכול:

במדינה הזאת ישנו גן-עדן של טפשים.

השר י.ש. שפירא:

אני רואה את קנטרה נגד עיני: אצא נהרסה שם כנסיה

קופטית, בלי לשאול שאלה מה מיוחדת - שילס זאת

חקציב הבטחון. היום שומע אני ששוב נהרסה אותה כנסיה...

איני יודע באיזה מצבים נעמוד עוד בעתיד. בינתיים

מנהלים אנו מלחמה בטירור, נהרס רכוש, וכאן נאמר, שאת כל זה נשלם אנו

מתקציבנו.

מר ט. קולק:

לא באתי עם הצעה שנשלם זאת, אלא אני רוצה שנדון

בדבר. אני רוצה להבדיל כאן בין קנטרה וירשלים.

שהדש ירושלים נמצאת בשטח ישראל, לעומת קנטרה שאינה שטח ישראלי.

השר מ. בגין:

מה גורל יהודים הנפגעים בהתקפות?

מר ט. קולק:

הארנונה משלמת זאת.

השר מ. בגין:

גם לאלמנה משלמים? האם המשפחה מקבלת משהו מהמדינה

במקרה כזה?

השר י.ש. שפירא:

יש בטוח לאומי. יתכן שבמקרה כזה צריכה האמת להיות

באיזה מקום שהוא באמצע.

יתכן שצריך להעביר זאת לאו דוקא לממשלה, אלא לעיריית

ירושלים, שהיא תתן זאת כאילו לנפגע. כמובן שאין לעירייה כסף לענין זה, והממשלה

תססה לה זאת, אבל צאצא לקבוע כאן כלל, - יהיה מסוכן, לדעתי, כי במידה

וישרפו לך את מלון פאסט בירושלים - לא יהיה לך כסף לשלם כפיצוי על הרס זה.

לכן, הצעתי היא זאת, אבל אני חוזר בי ממנה.

אשר לענין האזרחות - הרי זו שאלה נכבדה מאד, המחייבת

דיון.

רה"מ ל. אשכול:

אנו קובעים סעיף נפרד בנושא זה, שיעמוד לדיון בפני

מר ט. קולק:

אולי כדאי שנעלה בפני שר המשפטים כמה מהסעיפים והוא  
יאמר לנו או יביש לנו נייר עליו נוכל לדון.

רה"מ ל. אשכול:

השר י. ש. שפירא:

בענין האזרחות היגשתי לראש-הממשלה תזכיר, לפני כמה חדשים, ואני מוכן לטפל בזה מחדש. גם ענין הקרקעות

במערב ירושלים, אינו קשור אף ורק באלה שבמערב ירושלים. אינך יכול לומר לערבי באום-פחם, שמצבו צריך להיות גרוע מזה של ערבי היושב במזרח-ירושלים. אנו עורכים חקירה בענין זה, ועל כל פנים, אני מוכן להביא את השאלה הזאת לדיון.

ג. בית הכנסת "חורבת רבי יהודה החסיד"

רה"מ ל. אשכול: אגזול מכם עוד כמה דקות כדי לשמוע על ענין בית הכנסת בעיר העתיקה.

מר י. תמיר: הדבר התחיל ביזמה של יעקב סלומון, שאבי סבו היה ממקימי החורבה. החורבה נמצאת ברובע היהודי, וכולה הרוסה. נשארו בה לפליטה שני קטעי-קירות. מחשבה ראשונה היתה לשקם את החורבה. יעקב סלומון פנה ללואי קהאן, יהודי מפילדלפיה שבארצות-הבריה. לפני חודש וחצי הופיע אותו יהודי, הביא אתו הצעה, שהיא חורגת בהרבה מהמחשבה הראשונה שעלתה בענין זה. לכן, מביא אני ומציג בפניכם בקצרה את ההצעה והתכנית, אותה הביא הנה.

שתי שאלות קודמות לדיון, הקשורות במבנה עצמו.  
א. הצעתו היא להשאיר את החורבה הקיימת כפי שהיא, ולהזק את הקירות הקיימים ולהקים סביב שרידיה אלה גינה קטנה, כאין זכר לחורבן. למעשה קיימות שם קשתות והרצפה והכוונה להשאיר זאת כזכר לחורבן, שיראו הדורות הבאים כיצד החריבו את החורבה.  
ב) ליד זה לבנות בית-כנסת גזול, שהוא באיזו צורה שהיא יתקשר באמצעות שביל לרחבת הכותל המערבי.  
ההצעה העיקרית היא להקים בית-כנסת וכל השאר בבחינת רעיון שעדיין אינו ברור כל צרכו.

בבית הכנסת רואים אנו סילואסה מאבן. זה מבנה בגובה 120 מטרים שיכול להכיל בתוכו למעלה מ-1500 מתפללים בימים בהם יתאסף שט ציבור גדול.

אנו רואים כאן את המבנה הזה בהשוואה למסגד עומר והרובע

היהודי.

המבנה בנוי בשורה עמודים, שעליהם גג. בחלק הפנימי הוא מחולק לאולם מרכזי, ארבעה חדרים נוספים, במידה ויש ציבור קטן יותר, הרוצה להתפלל בקבוצות קטנות יותר. ישנה שם אכסדרה ועזרת-נשים וכו'.

רה"מ ל. אשכול: חורבת רבי יהודה החסיד היתה בית-כנסת אשכנזי?

מר י. תמיר: אשכנזי.

רה"מ ל. אשכול: גם זה יהיה בית-כנסת אשכנזי?

מר י. חמיר:

זה צריך להיות בית הכנסת של ירושלים בה' הידיעה.

רה"מ ל. אשכול:

עליך לדעת אם כל העדות תקבלנה זאת כבית-כנסת.

מר י. חמיר:

ראשית כל, יש כאן שתי בעיות, שהן פוליטיות:

(א) האם נכון לבנות ברובע היהודי, בחוף השטח, בית-כנסת

בסדר-גודל כזה, שהינו דבר עצום, בעוד אשר כל העיר העתיקה נמצאת עתה עדיין

בשלב די רגיש-בלתי-רגיל מכל הבחינות.

לפי הערכתי זו השקעה שתעבור את עשרים מיליון הלירות,

ולא רק הכסף עומד כאן לשיקול, אלא עוצמת הבנין במקום הזה.

(ב) אם לעשות זאת כאן, האם לעשות זאת בקשר ערבי יהודה

החסידי או במקום מתאים אחר, בחוף הרובע היהודי.

דעתי האישית לגבי עצם המבנה, שזו יצירה ארכיטקטונית

מדרגה ראשונה. קשה להתווכח עם דבר כזה, ולכן אני מדגיש, שלא על המבנה מדבר

אני עתה, אלא צריך להחליט אם רוצים ויכולים וצריכים אנו לעשות זאת עתה,

או בזמן הקרוב.

לפני שמתקבלה החלטה כזאת, כל דיון נוסף בפרטי התכנית

לא יענה על הבעייה היסודית המתעוררת כאן.

הטעם כיום כזה, שכרש להצעת האדריכל - לא נעשו כל

צעדים נוספים בנושא זה. ביקשתי לעכב את הפעולות עד לדיון עקרוני בנושא.

מר ט. קולק:

יש כאן כמה בעיות עקרוניות: (א) האם רוצים ברובע

היהודי במבנה המתחרה למעשה והמחושב להתחרות עם כנסיית הקבר הקדוש ועם

המסגד, פירוש הדבר - יצירה מוקד נוסף כזה;

(ב) זה עלול להיות מקור תחרות לכותל המערבי, במידה

מסויימת. בשבילנו המרכז הוא הכותל, ומסופקני אם דרוש לנו עתה דבר כזה.

רה"מ ל. אשכול:

כפי שאמר יהודה, כל בעיית שחזור ותכנון הרובע

היהודי היא בתחילתה עדיין. יעבור זמן רב עד שנעכל זאת,

ועלינו לחשוב היטב אם לעשות זאת. אני אישית מתלהב מהצורה הארכיטקטונית

של הענין, אבל זה אינו נוגע להחלטות, אותן עלינו לקבל בממשלה, ולא באלה

של המהכננים במקום.

השר מ. בנטוב:

אני ממקפק אם יכולים אנו לעשות היום את הדיון בענין

זה. אך לשם השוואה, הייתי רוצה לקבל איזו תמונה, איזה

ציור של החורבה, מה הייתה צורתה, במידה ושיקמנו אותה כפי שהייתה בעבר.

ישנו צילום של החורבה והיא הכילה בהובח 300 איש.

מר י. חמיר:

היה זה בית כנסת קטן, באופן יחסי.

ירושלים. 10.9.68

סודי

מר י. חמיר:

יחד עם זאת, יש בעיר העתיקה בתי-כנסת של הספרדים, שהציעו לנו לשקם, שיהיו לכלל ישראל, והם יכולים להכיל עד אלפיים איש. הסטרוקטורה שלהם עדיין קיימת.

מר ט. קולק: נקינו אותם וחזקנו בהם את היסודות. הכוונה לבית

הכנסת על שם יוחנן בן זכאי, בית הכנסת האיסטנבולי

ובית הכנסת אליהו הנביא, ועוד אחד, - בסך הכל ארבעה במספר.

רה"מ ל. אשכול: מר אלישיב מציע למסור לממשלה את בית הכנסת, שיהיה

ברשותה, ואני מציע לכולכם לשמור על כיסי הממשלה, כאשר

מוגשת לה הצעה כזאת מפיו.

השר ח. בבתי: זה אינו ענין לעשר דקות, לדון בו.

אני מציע, לכן, להעביר זאת לישיבה הבאה של הועדה.

רה"מ ל. אשכול: אני רוצה להשמיע דעתי בענין: זה מבנה יפה, אבל איני

דואג כל כך לכך, אם יהיה זה יפה או גבוה או מודרני יותר

מהמבנה של אל-אקצה או האחרים. אלא רוצה אני לראות קודם-כל יהודים הגרים

בעיר העתיקה, במזרח ירושלים.

במבנה זה מדובר על עשרות מיליונים לירות, ואין לי

ספק שיגיעו כאן לשלושים המיליונים, אלא אם יבוא יעקב סלומון ויאמר לנו:

חנו לי ואסוף את הכסף מיהודים למטרה זו.

ידוע לי שאייזיק וולפסון דיבר במשך שנים על כך,

שהוא מוכרח להקים בית כנסת מרכזי, בסכום של עשרה עד חמשה עשר מיליון דולר,

או לי"ש. רעיון כזה יכול להפוס משהו, ולהפעיל דמיונו. אבל נדמה לי,

שמוחר לנו לדחות את הזמן מסויים. יתכן שצריך לחכות עם חכנית כזאת במשך שלוש

עד חמש שנים. תחילה עלינו לפתור את השאלות של אכלוס הייחודים ופרנסתם בירושלים

המזרחית. בינתיים יבשיל הרעיון הזה במוחות האנשים.

כבר עתה שמענו צעקה גדולה מצד ארכיטקטים ישראליים

וציירים ישראליים על נושא זה.

ודאי זוכרים אתם מה היה כאשר החלו בבנין הכנסת? -

כמה פעמים שינו והחליפו שם את הדברים!

על כל פנים, ההצעה היא שלא לדון בזה עתה. למען

השר מ. בגין: אצטעצא הדיון - אבקש להביא בפנינו מתקונת של שיקום

והרחבת ניכרת של בית הכנסת, כפי שהיה במקורו.

איני דואג לצד המדיני של הכנין. אנו יכולים להקים כל בית-כנסת בעיר העתיקה,

